Ysaïl. En berättelse från Chicago

Bokutgåva

Stockholm. Albert Bonniers förlag. 1905

INNEHÅLL.

I.

II.

III.

IV.

I.

I.

Stormen.

En eftermiddag i september stod i norr ett stort moln öfver Clark street.

Det reste sig bakom Lincoln Park, hvars grönska klart belystes af några sneda solstrålar, sträckte sig öfver hotellet La Plazas höga och smala skyskrapareskelett, som lyste tegelrödt i aftonglansen, och tornade upp

sig till en ofantlig blågrå kägla, skarpt konturtecknad mot en kall och blekgrön hösthimmel. Molnets form, som äfven kunde sägas likna en slägga i en knuten jättenäfve, företedde något olycksbådande och sällsamt hotande, på samma gång som det förlänade gatuperspektivet ett gåtfullt och i sin drömstämning storartadt och utom det verkligas gränser draget aspekt. Långt bortifrån, nästan ned vid den smutsiga och oljiga floden, där svängbroar hängde och undervattenstunnlarna löpte, kunde man som i ett stereoskop iakttaga hästar, vagnar, automobiler och långsamt vandrande figurer uppe vid parkentréen. Kabelvagnarna, de elektriska tågen och vagongerna på sidogatans luftbana, själfva husen, träden och båglampornas höga stolpar tecknade sig under detta alltjämt stigande moln leksaksartadt små, och hela den långsträckta vyn fick en anstrykning af dockteater. Den påminde äfven om något af dessa gamla gravyrblad af en Callot eller Stefano della Bella, där man på en handsbredds yta ser en massa mikroskopiskt små varelser röra sig på ett torg med fjärrutsträckning i det oändliga, under en milshög och skybelastad himmel.

Molnet steg långsamt och täckte parkfondens bleka hvalf, sänkande gatans aflägsnare partier i en blyfärgad skugga. Men de närmast floden belägna tvärgatorna belystes ännu af västersol, som i breda band strimmade Clark street.

Vid Ohio street hade en folkskockning uppstått. De söderifrån kommande kabelvagnarna, fullastade med hemåtvändande arbetare och fabriksflickor, råkade i själfva svängkurvan i kollision med en rad ofantliga bagagevagnar, höga som hus och bjärt målade likt cirkus- eller menagerivagonger. Hvardera dragen af tre par stora, gråfläckiga elefanthästar, upptogo de tillsammans en ansenlig plats, och då tunnelmynningen fortfor att utspy långa ramsor af människomyllrande kabelvagnståg, blef snart Clark streets södra ända en lefvande blockad, som sträckte sig ned till floden. Liksom för att ytterligare förvärra och afstänga all trafik, svängde nu också bron, på samma gång afbrytande ledningen för de elektriska spårvagnarna, och skockningen och trängseln blef oerhörd. Oberörda af detta framgledo sakta på norra sidan af svängbron en rad majsskutor, medan genom brons bågformiga järnöfverbyggnad skymtade i den bortersta rännan sotröksbolmande bogserare, hvars dubbla trossar, spända till bristning, drogo bomullspråmar. Varuhusen på andra sidan, frukt- och fiskkvarteren, lågo nästan i mörker, och ljus började glimma som vargögon mellan de öfvertäckta basarborden och inne i de öppna bananashallarna, men de höga spannmålselevatorernas snedskurna toppar brunno ännu i kvällsglöd, liknande forntidens primitiva och fula fyrbåkar. Vinden, som förut varit sydlig, hade kvarlämnat en frän lukt från de stora slakterierna, Union Stock Yards, en lukt af blod och kött, hvilken ännu dröjde i den kvafva luften öfver floden.

Molnet låg nu så godt som öfver hela himmelsöppningen mellan den långa gatans takresningar. Uppe vid Lincolnparken, hvars grönska smultit hop med skybanken, tycktes det hvila på husen, och söderut sänktes det oaflåtligt. Solen var försvunnen, och en och annan regndroppe, stor och tung, satte ett svart och klatschande märke på den grå asfalten.

Hugo Nordling lämnade sin plats på spårvagnens yttersida, där han hängt mellan himmel och ett smalt fotsteg, med båda händerna krampaktigt fasthållande sig vid ett spensligt takstöd, och steg ned på gatan. Regnet tycktes öka, och ännu hördes ej gongongen från kabelbolagets reparationsvagn, under det att däremot allt flera lastvagnar, cabs, buggies, automobiler, bicyklar och nedgående spårvagnar anlände. Då han därtill utbetalt hälften af sin tillfälliga förmögenhet, tio cents, och ej hade något bestämdt mål för sin färd, ansåg han sig kunna lika väl stanna, där allt annat rörligt synbarligen beslutat iakttaga ett pulserandets pauserande, och för några minuter hvila sina värkande och uttröttade lemmar.

Han stod ett ögonblick rådvill på körbanans träkubbsbeläggning, med hängande armar, domnade efter trängselgreppet, slappt gapande mun och den i grönt skiftande rundkullshatten på nacken. Regnet tilltog, och detta väckte honom till lif.

Framför sig såg han en vägg af hus, gröna, grå, brunröda och smutshvita. Nedre bottnen af hvart och ett

inrymnde butiker: apotek, cigarrbodar, biljardhallar, speceriaffärer och krogar. Midt framför honom var en stor bar, namnet Wosslick lästes i upphöjda, förgyllda träbokstäfver mot svart grund öfver den med dubbla svängglasdörrar försedda ingången. På ömse sidor om namnet syntes ett klumpigt utskuret och kromgult ölglas — betecknande den liberala kvantitet, som stället utminuterade.

Nordling stirrade slött på skylten. Han lät blicken löpa nedåt och upptäckte på vänster sida en rakstugas karamelliknande Figaropåle i röd och hvit spiral, men då han riktade ögonen åt höger, såg han en svart tafla, på hvilken kritats den lockande legenden: ostron, korf och surkål gratis till hvarje glas!

Hugo Nordling bokstafligen slukade med ögonen den lilla plåtskylten. Och under de få sekunder, denna paus varade, bevistade han i tankarna en sorts kinematografföreställning af sina närmaste öden.

Sålunda mindes han ankomsten till den stora staden sent en kväll: hur han uttröttad schasats med i en hjord af utvandrare, bärande sina kappsäckar och snubblande vid hvart steg öfver den gamla ulsterns långa skört. Han kom ihåg det snuskiga hotellet, uppfylldt af illaluktande bönder, den dåliga maten, den torftiga bädden. Han erinrade sig med en rysning den förfärliga natt, då han öfverfölls i en gränd och rånades på konfirmationsklockan, det enkla silfvercylinderuret, som han ej nänts göra sig af med, och på plånboken, hvars magra innehåll likväl betydde veckor af mat och husrum. Därpå följde den långa och hemska raden af gråa morgontimmar då han huttrande af köld stod i kö bland stackars arbetslösa utanför jättefabrikers baktrappor för att förgäfves tigga om arbete. Och så kvällsstunder, då han likt en tjuf smög in på pantlånekontor för att efter hand plottra bort allt det lilla, han ännu ägde: kläder, böcker, små nipper och minnessaker från det upplösta föräldrahemmet. Slutligen påminde han sig alla de nätter, han nu under sin första sommar i det främmande landet drifvit husvill och förtviflad omkring på de oändliga gatorna eller sofvit några timmar under buskagerna i en park. Små tillfälliga anställningar, som så godt som hvad som hälst, hade ibland inbringat ett par dollars, ett par oförmodade bisträckningar från vänner i det gamla landet och några små ficklån af lyckligare lottade bekantskaper härute hade äfven ibland underlättat kampen mot undergång. Men nu kom hösten och sedan skulle vintern följa — hur skulle det gå? Och dock tyckte han sig skönja en ljusning, känna en fläkt af svalka kring den heta pannan, en strimma och en fläkt, som skulle bebåda morgon.

Dessa reflexioner af den unge svensken hade ilsnabbt flugit genom hans hjärna. De voro icke nya, i månader hade han tärt på dem, liksom en af hunger försmäktande i det längsta tuggar på sista brödbiten för att uttänja illusionen om födans riklighet. Han hade ständigt, dag för dag, genomgått motgångslistan, och det tycktes honom alltid att föga mer skulle kunna återstå. Men så var det likväl — alltid litet till, något mera, en liten råge. Och så sluthoppet, som aldrig ville slockna, den där slutliga chancen, hvilken kunde komma som blixt ur moln eller som ett fallande stjärnskott.

Han hade aldrig fått taga någon examen därhemma. Ingenjören var det som lockat — underkänd elev vid ett privatinstitut hade han varit och sedan en tvifvelaktigt duglig ritare vid en mekanisk verkstad i landsorten. Och ändå, ändå — han visste hvad som slumrade bakom: idéerna, grubblerierna, uppfinnarfröet, hvilket gjort andra landsmän världsberyktade — drömmandet, som ansågs förkastligt inom hans praktiska bransch, men som ändå kunde vara hvalfspannet under bron till framgång. När skulle han? Faderns död hade skingrat förhoppningarna därhemma. Och så hade han efter bouppteckningen rest med de få lämnade slantarna hitut.

Hugo Nordling såg upp. Det hade blifvit underligt tyst och stilla i luften. Regnet hade upphört, det var tryckande kvaft. Folkhopen bakom honom teg plötsligt, de unga flickorna böjde mot bröstet sina magra och vackra ansikten under de prålande billighetshattarna och fingrade mekaniskt på sina tomma frukostaskar. De sågo ut som judinnor, med svarta hårbucklor öfver fina och osundt bleka anletesovaler. Karlarna, med järnarbetarnas onaturligt utvecklade öfverkroppsmuskulatur, tuggade sina hängmustascher och läste flottiga och tillskrynklade tidningsnummer. Öfver alla låg trötthetens tyngande allvar, paradt med en likgiltighet

som fick anstrykning af maskin, af orörligheten hos i tvungen hvila bragta rördelar, kugghjul och pistonger.

Då gick en stöt genom raden af hopade tågvagnar. Kabelfelet var häfdt och alla fingo brådtom återtaga sina platser. Långsamt satte sig den slingrande ormen i rörelse och vagn efter vagn, fullastad med enahanda typer, defilerade förbi. Det tycktes aldrig vilja taga slut. Tusentals arbetsvarelser gledo alltjämt framåt. Samma böjda, väldiga skuldror, insjunkna bröstkorgar, knycklade slokhattar, samma bleka och vackra kvinnoansikten med svarta och mandelformade ögon. Gongongerna ringde, häfstängerna gnisslade, de elektriska trådarna susade, och fräsande blå lågor hväste kring hjulen. Vagn efter vagn, last efter last — fortare, fortare, det började hvissla för farten. Och i motsatt riktning skyndade strömmen af åkdon, ilade bicylister och flöt mängden af gående mot svängbrons mynning. Pulsådern hade återupptagit sina funktioner.

Men allt fler af de fullpackade vehiklarna, länk efter länk, maskin- och släpvagnar, östes ur tunnelgapet. Frontplatformernas stora lyktögon stirrade rätt på framförglidande kamraters svarta stålplåtsryggar Och de trötta männen och kvinnorna sutto, hängde i klumpar, trängdes med förvridna lemmar inne i vagnarna, på fotstegen, mellan kopplingarna, halfvägs mot taken, hvarhelst en järnstång eller läderrem kunde räckas. Under ett oafbrutet och stampande ringande hvirflade tåg efter tåg förbi, Clark street rakt fram, och tycktes till sist dräpas, uppslukas af stormmolnet.

Det var nästan mörkt. En skymning, som blef dess vemodigare, emedan den tändande gnistan till de stora båglamporna just utsändts, steg mellan husen. Man såg lykta efter lykta flamma till, de plötsliga ljusprickarna hoppade i sicksack gatan upp. Snart brann ett oändligt pärlband i den melankoliska sista dagsbelysningen. Då började det åter regna.

Den unge utvandraren vände sig beslutsamt mot krogingången. Han hade endast fem cents, och den lilla nickelslanten kunde likaväl här som annorstädes — han hade först ärnat sig längre upp, närmare de svenska kvarteren — tjäna till att vid ett glas öl få glufsa i sig så mycket som möjligt af gratistilltugget som kvällsmat. Därjämte finge han skydd undan ovädret, sedan nu hans spårvagn längese'n gått. Och det skulle blifva ett oväder! — Men natten? Nå, den finge han väl, som så ofta förr, tillbringa ute.

Då han tog ett steg mot dörren, fängslades hans blick af en blänkande snedspegel, tillhörande källarvåningens rakstuga. Först tycktes den endast reflektera den mörka himlen, där skyar jagade i hvitt och grått, men därpå upptäckte han vid ännu ett halft steg sitt eget hufvud mot den höga och orofyllda bakgrunden. Han smålog omedvetet mot sin bild: ett präktigt hufvud på de breda axlarna, afskurna af spegelramens underkant, som till ett bröstporträtt. En tänkares panna öfver gråblå drömmarögon, rågggult och oklippt hår och en blond stubbmustasch. Ett vekt underparti för resten, och dock något af uthållighet i kindlinjerna. Så mager han var! Ingen därhemma skulle känna igen honom. Och så solbränd. Hår och skägg stucko ju af som konstlad maskering mot skinnets brons.

Nordling kastade ännu en blick uppåt gatan. Den var så godt som tom, och först nu insåg han att det var i sista minuten, kabelvagnarna flytt för stormen. Regnet började piska ursinnigare, det föll med dånet af trumhvirflar, hagelblandadt och hårdt — asfalten hvitnade under dansande trindkorn. Långt bort växte mörkret till en hastigt framrullande svart vägg, en häst störtade vid tvärgatans hörn, och han såg människor förskräckta springa mot närmaste ingångar. Ett hvisslande ljud, följdt af ett underjordiskt buller, hven och rullade som en osynlig våg längs husens väggar, hvilka tycktes vackla. På en gång delades jättemolnet af hundratals blixtar som likt eldormar ringlade uppåt och nedåt, liksom ätande sig en fräsande väg i skybankens yta. Stormen, västerns tornado, slet kring hans hufvud och han famlade bedöfvad, öfverväldigad och beklämd efter svängdörrens metallgrepp.

Då såg han hur på den tomma, öfvergifna, vattenforsande gatan en kvinna skyndade rakt emot honom.

Hennes tunna klänning var smetad till kroppen och kring hennes svarthåriga och obetäckta hufvud lekte himlens och stormens blixtar som ett diadem. Hon bar i ena handen en gitarr, och det såg ut som kom hon rätt ur det rämnande molnet.

II.

Wosslicks källare.

Hugo Nordling slängde upp dörren. Den var af glas, men ändå genombruten, täckt af ett nätfint, grönt galler. Den unga flickan rusade förbi honom in i källarsalen.

I samma ögonblick kom en liten rödbrusig tysk eller böhmare i skjortärmarna och grått, snarare än hvitt förkläde fram. Matrester, som lefverkorf, limburgerost och dylikt, hade fläckat hans dräkt, där han förmodligen torkat någon förskärarknif. Han såg ut som en slaktare men var utan tvifvel uppassare.

— Gom in, skrek han, eller gå ot. Warum bleiben sie doch hier — so, so, in oder ot — damn it!

Nordling hoppade in.

Den lille kyparen fortsatte, darrande på målet af både spritinverkan och förskräckelse och med hvitlöksstinkande andedräkt:

— Vi måssde natürlich stänge här — in tette ferbannede väder — se på det golf! Hjälp mick no, så får tu en glas bier.

Åskan skrällde till och blixtar ljungade — de tycktes hväsa vid självfva tröskeln.

Inifrån lokalen hördes en hög och skroflig basröst:

— Raska på, fyllhund, sätt bommen för — här får ingen mer komma in.

— Glas bier — hjälp mick tu, hviskade uppassaren.

Han sköt till ett par stora innerdörrar, delade på midten i flygelvikningar, och Nordling tryckte axlarna mot plankorna, samtidigt prässande ned med sina starka händer en stor järnbom, som den lille flåsande tysken knappt mäktade hålla. Den passade slutligen i kramporna och de reste sig andfådda upp. Golfvet, närmast dörren, tydligen nött och gropigt, liknade en miniatyrsjö af smutsigt vatten, på hvilket sågspån simmade.

Svensken såg sig omkring. Lokalen hade tycke af väntsal — den var ovanligt stor, hallliknande, med högt tak, uppburet af en dubbel rad smala pelare. På vänsterväggen hängde en till dimensionerna och ämnet storartad tafla, men ohyggligt illa målad, en plankstrykarimitation, en handtverksmässig kopia af Makarts Karl den stores intåg i Antwerpen. Längs motsatta väggen löpte en flottig och mörk utskänkningsdisk, baren, bakom hvilken höga hyllor, fullproppade med buteljer af alla former och färger, glas i alla storlekar, porslinsmuggar, bålar, sejdlar och terrakottabyster af simplaste slag, reste sig. Tre kassaregister af nickel blänkte öfver den långa raden af ölfat, hvilkas kopparkranar ständigt droppade fradga i baljorna på golfvet inunder. Schablonmässiga oljetrycksporträtt af kejsar Wilhelm I, Bismarck och Moltke, prydde fondväggen öfver trenne mystiska dörrar, omsorgsfullt slutna och försedda med mekaniska självstängare. Ett dunkel, som den underliga dagern vid en solförmörkelse, rådde i salen. Fönstren mot gatan, hvilka sutto högt upp, piskades svarta af hagelströmmarna och rutades då och då fantastiskt af gulskimrande blixtar.

I denna skymning sutto eller stodo i grupper ett femtiotal personer. De flesta sågo ut som arbetare, men några hade i sin klädsel en mer affärsmässig och kontorslik anstrykning. Längst bort vid baren stod en imponerande gestalt, hög, svartklädd, med väl tillknäppt redingot öfver en bred, litet fetlagd gestalt. På disken bredvid honom stod bland små tömda viskytumlare och sodasifoner hans höga hatt, välborstad till nötning, svartglänsande och litet luddig som en illa slickad katt. En rulle gulnade papper stod snedt på stup i hatten. Mannens slätrakade ansikte var pussigt och blekt, kring den låga pannan ringlade små svarta lockar som sniglar. Ögonen, som speglade ovädersblixtarna utifrån, voro ljusa och lyste stundom under tunga och svullna lock af ett sällsamt vanvettsskimmer, hvilket äfven tycktes sprida sig öfver de skarpa dragen kring näsa och mun. Gestalten hade något af fallen imperator öfver sig, och hufvudets mask var Neros.

Nordlings blick dröjde vid företeelsen, han kände sig på samma gång intagen af och oroad öfver detta utseende. En nervös förkänsla af en eller annan kommande katastrof grep honom, kittlade bukhålans nervcentrum till ångest och kom honom att andas kort och tungt som skulle han kväfvas i den elektricitetsladdade atmosfären.

Salen var nu nästan svart. Samtalets låga sorl drunknade i det utdragna rullandet från åskan.

Uppassaren kom fram med ett stort fotglas, fylldt af öl, fradgan rann kring hans fingrar.

— Hier, sade han, und där borta har du frilunch — gorfvarna äro heta hela tiden. Dank you för den hjälp ...

Man skrek på öl från ett bord, där fyra individer, som sågo ut som kapplöpningsjobbare för hemlig vadhållning, med hattarna på nacken och cigarrer i mun, spelade poker med flugsmutsade och flottiga kort. Tysken skyndade bort.

Nordling gick fram till ett högt väggbord med stenskifva, där en blå gaslåga lyste under en stor panna. På bordet, som omsvärmades, trots en sakta snurrande mekanisk fläkt, af en här af flugor, stodo assietter med rester af wurst och surkål, brödkanter och tomatobitar. En stor skål var fylld med rifven pepparrot, i en annan stod i ättiksblandadt vatten en massa sölade gafflar med trasiga hornskaft. En glasburk innehöll selleristjälkar och färsk hvitlök, hvars grönskande skaft stucko upp öfver kanten som fjäderbuskar. Bredvid en stor och rund, stinkande limburgerost, fanns en bunke med en anrättning af filmjölk och hackad gräslök, och från pannan med frankfurterkorfvarna steg ångan som en sky. Nordling betänkte sig ej.

Han tog en tallrik, rörde hastigt kring gaffeln i ättiksfludiet och lade därpå fyra korfvar, några selleristjälkar, pepparrot och ett par skedar af filmjölksröran på den. Ett stort stycke ost kapade han af med en knif och lät det omslutas af de tvenne största bitarna svartbröd. Ölglaset hade han ställt på närmaste bord, tätt vid en pelare, och där slog han sig nu ned.

Han åt med den arbetslöses och uthungrades glupskhet. De starka kryddorna förtogo möjligheten af rätternas ursprungliga smak, god eller dålig. Munnen sved när han sköljde ned tuggorna med en klunk öl.

Värmen och maten kom honom att för ögonblicket slöa till. Han idisslade för hundrade gången den likt en mara hans hjärna ridande tanken på arbete. Och som vanligt såg han för sig en massa personer, som hade denna saknade klenod.

Nu mindes han senast det långa tåget af stannade kabelvagnar på gatan utanför. Han såg tydligt alla dessa män med sina frukostpaket eller lunchblecklådor, sina blusar eller arbetsskjortor. Här och där ett verktyg, en hyfvel eller ett järn. De äldre rökte sina majssnuggor, de yngre cigarrettstumpar, en del läste aftontidningarna under det de väntade. Uttröttade foro de dock hem till familj eller ordnadt logementshus, där kvällsvarden, landets hufvudmåltid, rykande väntade. Och se’n skulle lördagen, veckans aflöningsdag, komma, då de på kvällen hade råd att taga några extra glas, gå på melodramteatrarna eller till de stora

danslokalerna. Hur hade han ej utmålat för sig detta regelbundna lif, som han skulle föra de första åren i det främmande landet, till dess han fått ihop nog att våga något eget, taga språnget. Det lilla rum, han skulle hyra, den rikliga föda, han skulle tre gånger om dagen förtära, hvar han skulle köpa kläder, dricka sitt öl, skaffa sin tobak. Banken, i hvilken hans besparingar skulle insättas: han såg sig själf addera i en liten bok. Hur hade han ej studerat annonsspalterna i söndagstidningarnas väldiga formatupplaga, hur han gått, sökt, stått i kö, hängt på platsanskaffningsbyråerna. Och hur till slut dådlösheten kommit smygande, den tilltagande likgiltigheten, lättjan. Begäret att lefva blott för dagen, rysningen att gå upp om morgnarna, de allt vildare idéerna om något oförväntadt, som skulle inträffa. Gatans dagdrifvarlif, krogens hvilostunder, de alltmer aflägsna utsikternas ständiga uppskjutande. På nytt detta farliga drömlif, som redan en gång förut gjort honom nära omöjlig där hemma i det gamla landet. Den där vansinniga grubbeltanken på uppfinningen, som han aldrig helt ville släppa. Och under tiden detta gradvisa sjunkande till nästan vagabondens ståndpunkt.

Ja, vagabond. Satt han ej här nu med tomt glas och färdig att taga ett nytt, och se'n ännu ett, fastän han då ej skulle ha pängar kvar till spårvagn för natten och morgondagen. Tröstade han sig redan icke med, att blefve det endast vackert väder, kunde han godt gå ute en natt i stället för att tigga om plats på en soffa hos vänner ute i förstaden. Och sade han sig ej hvarje dag, att komme man blott in i oktober, skulle han få arbete — ännu hängde sommarstilleståndet kvar. Och detta trots att han redan nu med en rysning tänkte på vinterns köld och snö och hemska, kalla vindar från den stora sjön.

Den unge svensken knackade. Därpå kom han plötsligt ihåg att han ej längre ägde tio cents, utan endast fem, han hade nyss glömt att han hunnit betala konduktören sin slant innan vagnarna stannat. Ett nytt glas och han skulle vara alldeles utan mynt. Men tysken kom redan med ölet.

Det blef med ens svart natt. Därpå ljungade ett band af silfverhvita blixtar och en knall liknande en häftig dynamitexplosion skrällde genom rummet, som tycktes darra. Glasen klingade bakom disken och några röster skreko högt till. Bland dessa urskildes en kvinnas höga och gälla skri af fasa. Sedan blef det tyst under det man hörde regn och hagel falla likt dån af blykulor mot plåtbetäckning. Och slutligen öfvergick detta smattrande till så ursinnig skurhäftighet att det lät som ett ihållande knackande af hammare och släggor. Man kunde också höra det brusande vattenforsandet på gatan, det lät som strömvågor nedanför ett vattenfall.

Värdens stämma hördes först:

— Tänd gasen, skynda på!

Och kyparens oroliga svar:

— Ja, ja, bara det nu icke är farligt ...

Darrande slog han eld och lyckades, balanserande på tåspetsarna, tända de åtta brännare, som på korta armar höllos ut från salspelarna. Lågorna spredo endast en ofullständig belysning i det stora rummet, de tycktes sväfva i dimma och brunno trögt och ostadigt med fladdrande blå och gula spetsar. Åskslagen fortforo och ekade från omgifvande tomma tvärgator och deras bakgränder.

En af pokerspelarna slängde sina kort och strök ned i handen några slantar. Han var helt blek.

— Jag spelar inte på en stund, sade han.

De öfriga invände ej något. Gäspande sköto de ned hattarna på nästippen och sträckte på sig, med armarna slående bågar öfver hufvudet. Här och där rekvirerades öl eller visky. Värden hängde med trumpen uppsyn öfver en tidning, under det han samtidigt rökte och gaf akt på kassaapparaterna. Neroansiktet stod orörlig som en bildstod.

Nordling hade fått sitt glas just som åskslaget inträffat. Afsiktligt eller icke, hade kyparen ej tagit nickelslanten som låg på bordet. — Hur skall jag göra, tänkte svensken, törs jag stoppa på mig myntet?

En uppassare öppnade en af fonddörrarna. Där bakom tycktes vara någon gång till en gård, ty ett kallt drag strömmade ut och regnfallets plask hördes hårdare, det lät som smällde vattnet mot asfalt och tomma tunnor. Strax därpå kom han tillbaka med ett fat obrutna ostron som han satte på lunchbordet. Några karlar kommo fram och togo för sig.

Äfven Nordling reste sig. Men i det han höjde sig, med ena handen stödd mot skifvan så att tummen kunde oförmärkt skrapa in femcentsstycket, fick han sikte på en grupp, förut dold af den honom närstående pelaren. Den fängslade honom till den grad att han blef stående lika orörlig som imperatorsgestalten vid diskhörnet.

Kring ett rundt bord med tomma glas och fem spridda bentärningar sutto några män, halft höljda i kappor och med slokhattar eller mössor på de lockiga hufvudena. De rökte kritpipor, hade ringar i öronen och voro ovanligt mörkhyade. En af dem, den äldsta, med grått i det bruna och krusiga skägget, hade benen, från foten upp till knät, korsvis lindade med breda band af blått ylle. Hans rock hade, i stället för knappar, som det tycktes, dubbla rader af gamla silfvermynt.

Men det var ej denna, nog så pittoreska samling, som attraherade svenskens uppmärksamhet; som vanligt hade hans blick sekundsnabbt omringat och uppfattat figurerna, måleriskt värderat situationen och hjärnfotograferat den. Dock tillbakasköts bilden för en annan — den unga flicka, som satt framför bordet, styf och orörlig och med ett stelnadt drag af förskräckelse i det vackra ansiktet.

Det var samma kvinna, som sprungit in genom krogdörren, när ovädret bröt löst.

Hon satt på den låga barstolen som en gudinna på sin olympiska pall. Gitarren låg på golfvet. Hennes svagt brunbrynta ansikte var blekt — likt den vaga opalskiftning, man kan iakttaga på en gardin vid tidigt morgonljus. Ansiktet — ungt, rent orientaliskt — var prägladt af ett allvar, som påminde om det uttryck, bilden af den stora sfinxen ger oss. Öfverbelysningen från pelarens dimmiga gaslåga kastade underskugga från den smala och raka näsan öfver en hårdt sluten mun, fullkomligt tecknad, trots tunna och violetta läppar. Det svarta håret, tungt och hårdt sammanvridet i ormflätor, i hvilka ett par blå fasettererade stennålar glittrade, förlänade pannan ett utseende af diadembärande — en mörk krona, hotfullt vriden af okändt smide. Hennes ögon voro vidöppna, mandelformade och ändock tillräckligt rundade för att låta iris framträda likt kattens vidgade pupill vid vaket iakttagande. De hade ett uttryck af outransaklig skräck. Kring halsen, som var obetäckt, ringlade ett halsband af bernstenskulor.

Nordling stirrade förhäxad på denna syn. Det var en tafla, som hans inneboende artistiska temperament genast slukade begärligt. Han trodde sig drömma.

Den unga flickan satt alldeles rak, oberörd, liksom främmande för omgifningen. Hennes torftiga dräkt, en simpel och oväderssmutsad kattunsklänning af enklaste snitt, föll i raka, stela och likväl formintima veck kring den unga kroppen. Sålunda aftecknade den skarpt de unga brösten, midjans smalhet, höfternas svagt rundade linjer. Äfven de sluttande skuldrornas och armarnas konturer framträdde, som hade hon varit naken, och öfverbelysningen hjälpte upp att gifva relief. Ett gallerfönster, minnande om cell, bakom det underbara hufvudet bidrog att gifva scenen anstrykning af tablå.

Men det var ögonens uttryck, som mest tjusade, rent af hypnotiserade betraktaren. Han såg hur deras färg, liknande ljust vin, likväl bar en simmande förnimmelse af ovädret utanför, en gungande spegelbild af naturens uppror och dess kufvade fasa för det obegripliga. De voro ödesögon — dunkla och druckna af dödens lif.

I detta ögonblick skallade ett plötsligt gapskratt genom salen. Det kom en hvar att rycka till. Den unga flickan skakades som af en rysning, hennes ögon vidgades en sekund ännu mer, därpå tändes de af repulsiv eld och med en obeskriflig åtbörd, så enkel men talande, af harm, som stegrades till afsky, reste hon sig. Ögonen drogos hop till smala springor, inom hvilka flöto svartrödt, och de fina penselbrynen linjeförenades och fälldes djupt ned till ett hotfullt vågstreck.

Skrattet upprepades och besvarades af gäckande ekon under ackompanjemang af åskans skrällar och hagelstormens dån. Nordling, hvilken tyckte känna sitt hjärta spritta af länge återhållen nervös förskräckelse, såg sig förvirrad omkring.

— Hvad är det, stammade han, hvad i guds namn —

En af spelarna pekade mot utskänkningsdisken.

Det var neroansiktet, som skrattade. Han stod med tillbakakastadt hufvud och framskjutet bröst, i talarställning som på en tribun, händerna knutna, någon gång låtande dem vifta i luften med en för öfrigt väl beräknad och plastisk gest. Ena foten var obetydligt skjuten framom den andra, som hos en violinspelare.

— Ha, skrek han, ha!

Och mellan de rullande hånskrattsalfvorna inblandade han obegripliga ord.

— Han måste vara tokig, hviskade Hugo.

— Galen, svarade ynglingen vid pokerbordet i en sorts tillrättavisande ton, som talade han om något, hela världen borde veta. — Det är ju O’Neill, advokaten.

Det låg dock något sublimt, äfven om det var vansinnets gloria, öfver företeelsen. De svarta snigellockarna snodde sig kring den bleka pannan och då han med ett ryck plötsligt slet upp redingotens alla knappar och kastade slagen vidt tillbaka, framhäfdes öfverkroppens starka byggnad ännu mer — en torso som hos de grekiska gudastoderna. Han grep pappersrullen och skakade den högt i luften. Stämman steg till vibrerande vrål, men bibehöll ändå en viss klang:

— Mina herrar — mina herrar ...

— Tyst — ts — ts, hyssjade värden.

— Tig, Wosslick, kroghållare och kopplare, före detta alderman och stadsmedelsröfvare — det måtte jag bäst veta som ljugit dig fri — tig!

Alla hade rest sig och grupperna upplöstes. Till och med kring matbordet blef tomt. Uppassarna fnissade förstulet och gjorde menande grimaser åt kända kunder. Åskådarna bildade halfcirkel kring advokaten.

Men värdens runda och röda ansikte endast log. Några rätt uppstående hårstrån från hans starkt pomaderade och väl benade frisyr darrade lätt. Han rullade sin feta, svarta och spolformiga cigarr från den ena mungipan till den andra. Seende sig omkring med sina i skinande fettvalkar begrafna grisögon, harklade han, liksom sökande instämmanden:

— Ack, den O’Neill, han är bra. Storartad — storartad ...

Den lille tyske kyparen gnäggade:

— Dja, han er pra, han er wunderbar.

Spelaren skrek:

— Bjud på något, O'Neill!

— Tig! röt advokaten.

Därpå, slående ut med armarna:

— Mina herrar! Ni hör hur den store domaren väsnas där ute — inte sant? Den store domaren med allvar uti blick och majestät på pannan — som någon, lyckligtvis längese'n afdöd, poet yttrat sig. Under detta, de lössläppta elementens raseri — ja, mina herrar, jag vet mycket väl att frasen är rent förbannadt utnött, men händelsevis passar den — ha vi här kommit samman. Det tyckes mig som såge jag idel anklagade: domare och jurymän — och hvarför inte för resten advokater också — här i afton. Ty, det är vid stjärnbaneret sant, aldrig har jag bland nämnda ingredienser skådat hvad man innerst skulle vilja erkänna vara hederligt folk. Nej! Visserligen har jag lyckats få en stackars kvinna, som dödat sitt oäkta barn, dömd till lifstids tukthus — vet ni hvad det vill säga? — och äfven fått frikänd en giftblandare — han var nämligen millionär — men hvad betyder det? Bosch, mina herrar, bara bosch. Ah, jag har talat! Gud, så jag talat! Den silfvertungade O'Neill — mina herrar. Ja, så kallades jag. Och skämtafdelningen i våra stora dagliga uttydde det på sitt sätt — ni förstår: silfver — tungade ... Jaa, det var inte dumt, det var sant, silfver fattas ej — inte sant, krögare? Nå, stadsfullmäktig Wosslick, nicka åtminstone? Hvem var det som sa' något? Unge man, unge falskspelare, vare sig du hängs här i Joliet eller får en liten skön stöt på fyra tusen volts i stolen i Sing-Sing — jag sympatiserar i alla fall med dig! Ja, tro mig, mina älsklige, vi äro alla lika — alla på samma stråt. Vi vandra samma väg — samma väg! Jag är visserligen full och galen, men — hoho! — galen är jag alltid, men — men — men inte alltid full. Det gäller därför att alltid bli full ... Herrar jurymän, jag slutar med att erinra er om — icke edra gelikar, det gör lagen — utan — utan — utan om att ni äro alla familjefäder, att ni ha ett hem, små barn ... Värna detta, värna dem, i den dom ni besluta. Jag yrkar lifstids tukthus å denna brottsliga kvinna.

Advokaten såg sig omkring med vilda och förvirrade ögon. Han rosslade hest och slet med ett hastigt ryck upp kragen. Den svarta halsduken brast och hängde med ett band ned efter västen. Så skrek han:

— Tjufvar, pack och röfvare — mina bröder, hvad vilja ni ha? Jag bjuder — ta det dyraste! Hej, Wosslick ...

Han stack ena handen i byxfickan och drog ut en grabbnäfve silfvermynt och sedlar, dem han kastade på disken. Därpå slog han med knuten näfve i den massiva skifvan slag på slag, bemödande sig att fastnita de stora dollarslantarna i träet. Värden sökte lugna honom.

Ett bifallssorl hälsade talet. Kyparna sprungo omkring:

— Hvad vill ni ha — ni hörde han sa' det dyraste?

Det blef en allmän rörelse i salen. Det var som hade det osammanhängande talet haft en förlösande verkan på oväderstrycket, stormen meddelat. Alla flyttade sig, rörde sig, gestikulerade, samtalade. Åskan mullrade ännu, men på afstånd. Regnet föll, men jämnare, mer i takt, vinden hven utdraget, men lågt, som suset om hösten genom präriegräset. Det var musik i dessa naturljud — långa, brusande stråkdrag, afslutandet af en mäktig och obändig symfoni.

Nordling andades djupt. Den sammanrafsade föda, trasor af en måltid, som han glupskt slukat, kvarlämnade ej det varaktigare intrycket af mättnad och slö belåtenhet, hvilken den spiltades foderranson beskär. Hans strupe brände af törst genom lök- och rödpeppartillsatsen. Han såg vildt, som våldsamt väckt ur en dröm, på upppassaren.

— Gif mig er bästa visky och soda, sade han. — Och en cigarr — men från öarna, om ni har här, förstår du ...

Rundt omkring honom sorlade gästerna. Det var nattens barn, olycksfolk, utskum, folk på sidan af lagen. Spelare och tjufvar, utan tvifvel, kopplare, dagdrifvare, arbetslösa. Han kände sig på en gång solidarisk med dessa, ville göra något, säga något. Därpå fick han infallet gå fram till den förryckte advokaten för att trycka hans hand. — Hvarför inte, tänkte han, hvad var det han nyss sade? Samma väg — ja — visst, hur enkelt och träffande! Men då han trängde sig igenom leden, där kyparna sprungo med flaskor i en hand och glaslastade brickor i den andra, under det de höllo cigarrlådor klämda under armarna, såg han att O'Neill spelade tärning med värden. De små benpjäserna skrällde mot disken, hvar gång han med en ed hårdt slog ned den öfverstjälpta läderbägaren.

Då erinrade sig Hugo zigenarna.

Han såg ifrigt mot deras bord.

De sutto ungefär som förut. Karlarna hade fått vin och pratade lifligt sinsemellan, ett par stoppade kritpipor, de andra rullade snabbt cigarretter mellan de smutsiga och bruna fingrarna. Men flickan hade vändt ryggen till och lagt ned hufvudet mot sina på bordet korslagda armar. Själen öfver axlarna stack upp som en trekantig kapuschong.

Nordling balanserade sitt lilla viskyglas på handens flatsida och gick öfver till gruppen.

— Lycka till, sade han, lycka till — treflig natt?

En af karlarna, den i förnämligare dräkt, såg upp. Han log och tänderna lyste hvita i det knollriga skägget. Flickan rörde sig icke.

— Lycka till, sade han på bruten engelska, lycka till. God vän, god vän, tycka om Amerika. Mycket god vän, glad gosse ...

Nordling kände sig hastigt förlägen, främmande. — Hvad skall jag säga? öfvervägde han.

Han stirrade på kvinnans svarta rundnacke.

Mannen med silfvermynten i jackan fick en glimt i ögat. Han klappade flickgestalten lätt på skuldran.

— Ysaïl, sade han, sjung något.

Flickan satte sig upp.

— Sjung något, Ysaïl, bad karlen. Och han tillade några ord på ett obegripligt språk.

Hon reste sig.

En af männen reste sig samtidigt. Han tog upp gitarren från golfvet och räckte henne den med en sorts bugning, hvarvid han förde ena foten bakåt och lätt böjde knäet. Därpå tog han sin mössa och gick rundt salen, stannade vid de olika grupperna, grimaserade, pratade och skrattade. Så småningom bildade kroggästerna en vid ring kring sällskapet under gallerfönstret. De flesta hade halftömda glas i händerna och på nytt föresväfvade Nordling bilden af en teatertablå. Äfven värden hade makat sig utanför sin disk. Ett par af spelarna och den lilla böhmiska kyparen stodo på stolar. — Endast advokaten stannade dyster och mörk, med böjdt hufvud på sin plats. — Åskan hade dött bort.

Då knäppte flickan ett anslag på gitarrens strängar. Hon slöt ögonen och lät hufvudet lätt falla framåt. Några

fina hårslingor, som lossnat, föllo som mjuka blomstjälkar kring kinderna.

Ysaïl sjöng.

Det var en lång, dallrande ton som flöt och porlade. Därpå steg den och orden, omöjliga att urskilja, klingade och hoppade skumdroppslikt. Så blef rösten sträf, mörk, nästan hes. Hon höjde hufvudet, öppnade ögonen vidt och skrek ut ett rop och en suck — en snyftning i natten. Hon sjöng vidare — hvad sjöng hon väl om? Ansiktet var blekt och allvarligt, ibland strängt. Ögonen sågo långt bort. Då och då vibrerade en ton från gitarren.

Hugo Nordling stirrade så länge på den underliga sångerskan, att hans allt mer vidgade pupiller till slut blefvo glasartadt stela som hos en i hypnotisk sömn försänkt person. I en sorts fjärrskådning skönjde han sitt föregående och trodde sig se ett kommande. Och Ysaïls bild kom emot honom som förut på gatan under molnet, blixtarna och stormen.

Ovädret hade gått. Äfven vinden hven ej längre, icke en pust förnams utanför fönstren och den bommade dörren. Endast den smältande hagelsnöns droppande från rännor och fasadlister tonade i takt med zigenerskans sång.

Stumma, med halföppna munnar och riktspända blickar, stod flocken från gatan, kroggästerna och dräggen. De glömde för en kort minut visky, natt och lifvets oväder. Äfven den oärlige värdens djuriska anlete uttryckte en slö frid, som ej hade med hvardagsnjutningarnas råheter att skaffa. Och från O'Neill, den begåfvade mutkolfven, mannen med det sjuka samvetet och sinnet, trängde en djup suck. Den steg ur hans tunga bröst som ett förtviflans amen till hans nyss förut utslungade förvirrade litania öfver ett förspilldt lif.

Den främmande flickan slog en drill, knäppte tre hårda grepp på gitarren och slutade sin sång med ett högt skri. Hon rätade upp sig, pressade knäna hårdt tillsamman, böjde kroppen bakåt så de spända bröstens vårtor tecknades tydligt genom tyget, och lyfte de smala armarna högt och rakt öfver hufvudet, med båda händerna fasthållande gitarren. Hufvudet låg likaledes tillbakakastadt — ett gåtfullt leende kring de fina munvinklarna. Ögonen, orörligt fixerande framåt, högt öfver hopens hufvuden, skimrade gula som halsbandets bärnstenspärlor.

I detta ögonblick lyste fönstret upp bakom Ysaïl. Det färgades smaragdgenomskinligt och en bred flod af månsken bröt en pelare af silfver och grönt i gasljusets röktöckniga dunkel. Gallret aftecknades skarpt på golfvets belysta kvadrat och skuggbilden träffade äfven en flik af flickans klänning.

III.

Månskensnatten.

Ett sorl uppstod efter sången, så fort flickan vaknat ur sin tranceliknande bildstodspose. Hon spratt till, riste lätt hufvudet, lät armarna glida ned och sjönk därefter ihop på stolen. Under det karlen med mössan tiggande gjorde en rond, sade Wosslick gäspande till om en omgång öl på ställets bekostnad. En och annan klappade i händerna, några gingo mot dörren, den ett par uppassare höllo på att öppna; pokerspelarna trefvade efter slantar i sina fickor. Nordling lät blicken löpa rundt — han hade på nytt fattats af djup beklämning. — Hvad hade hon sjungit om? Det lät som längtan och hat, och just dessa känslor fyllde honom. Lydande impulsen gick han hastigt ut.

Luften var ren och hade något af det eggande hos ungt vin i sin svalka. Ett grönt månsken flödade ned från

himmelskupan, hvars malakithvälfning öfver de mörka husen tycktes ofantlig. Ljuset regnade med millioner lysande synålsspetsar, och då han såg upp, tyckte han sig i stället skåda ned i ett svindlande, bottenlöst svalg. Gatans träkubbsbeläggning hade redan uppsugit vattnet och en af Amerikas underbara indiansommarnätter efterträdde hagelstormen.

— Hvart skall jag gå? undrade svensken. Han kände sig ej trött och beslöt att vandra upp till parken. Men då han nått motsatta trottoaren, vände han sig om för att kasta en sista blick på Wosslicks källare.

Nätverksdörrarna stodo vidöppna. Gulljusfloden, dammdansande och tung, föll snedt ut på den månbelysta asfalten. Raglande figurer, likt ruggiga nattfåglar, stampade och hoppade ut. De veko in på smala och mörka stigar, svunno i gränderna, skyggade till och med för natthimlens ljuskälla och drogos genast till sitt element, hvilket var ett femte — mörkret. De smulto hop med det, försvunno i skuggorna.

Till sist kom äfven zigenargruppen. På den sida af gatan, Nordling befann sig, var djup skugga. Karlarna — de voro sex, räknade han nu — och den unga kvinnan stannade i månskenet. Myntknapparna i höfdingens rock blänkte.

De samtalade en stund och därpå lämnade, till Nordlings förvåning, männen Ysaïl. Hon stod kvar utanför krogen under det de gingo ned mot bron.

Men plötsligt drog hon sjalen likt ett huckle tätare kring hufvudet. Med gitarren tätt tryckt under armen, och till hälften dold af tygstycket, började hon snabbt gå norrut. Hon halft sprang och vid första tvärgata, Erie street, vek hon af åt väster. Nordling följde.

Clark street låg öde och månbelyst. Dubbelspåren i gatans midt skeno. Parkfonden hägrade i ett skir af cypressgrönt och daggdroppsreflexer.

Sidogatan var svart som en graf. Zigenerskans gestalt skymtade ljus vid ett hörn. Med några långa steg upphann Hugo henne.

Hon vände hufvudet.

— Hvad ni vilja? sade hon.

Nordling betänkte sig ej. Kamratlikt svarade han:

— Jag vill gå med dig. Får jag det! Jag har ingenstans att vara i natt. Jag var också hos Wosslick ...

Hon höjde ögonbrynen.

— Hvad säger du? Du är tokig.

— Nej — hör nu. Du sjöng så vackert. Hvad heter du?

Hon log.

— Hvad jag heta? Du inte kunna säga. Jag heter Ysaïl.

Hon uttalade namnet hviskande. Det lät som en susning med något af ormhväsande öfver sista vokalen. Hugo hade uppfattat ljuden förut, men han var ej säker på uttalet.

— Det är vackert, sade han, hvarifrån kommer du?

Hon gick långsamt framåt, sneglande på honom.

— Och du? Hvarifrån?

— Från Sverige. Långt bort, du vet, i norden, i snön —

— Ah, ja, jag veta. Du kommer från Ryssland.

— Nej. Men det gör det samma. — Så mörkt här är.

Gatan låg fullkomligt svart. Inga lyktor brunno. Månskenet belyste endast taken och glimtvis öfversta våningarna. De närmade sig västra flodarmen — de sämsta kvarteren.

Flickan stannade.

— Inte gå längre, sade hon. Det vara farligt.

— Jag vill — jag vill, utbrast han.

— Nej — dum. God natt.

Nordling grep henne om lifvet. Hon brottades med honom och sade något på sitt främmande tungomål. Därpå blef hon på en gång alldeles stilla, smög upp mot honom och hviskade, tydligen bemödande sig att tala så korrekt engelska som möjligt:

— Släpp mig eller jag ropa. Du får träffa Ysaïl hos Wosslick annan kväll. Lyd!

Han sökte kyssa henne och hörde hur gitarrsträngarna sakta vibrerade som i kvidan och jämmer vid omfamningen. Men hon vred sig lös, ilade öfver gatan och var borta.

Hugo lyssnade. Han hörde vattnet plaska kring kajpålverket. Otydligt skymtade ett broskelett i mörkret. Han blef rädd. Det tycktes honom som tassade skuggor kring svartgapen rundt om. Detta var den värsta delen af staden — rånens och lönmordens kryphål. Han sprang ut på midten af gatan och började skynda mot öster.

Clark streets båglampsband lyste långt bort. Med hvarje gata han passerade blef det ljusare. Larrabee — Sedgewick — Market — Wells — Lasalle — ändtligen, han nådde Clark. Där stannade han. En urmakares klockskylt visade half två.

Förtviflan grep honom. Han skådade längs gatan och tyckte sig se en oändlig passage, bitvis diamantgnistrande, som länkar i ett dubbelradigt halsband, stundom delande ljus och mörker i vägens midt, men långa sträckor höljd i svarta skuggor, hvilka äfven klättrade upp på husfasadernas mångglimmande fönster. Hur skulle det till sist gå med honom — ständigt, som hittills, bland de utestängda drifvas förbi den skimrande pärlbandsstråten för att drunkna, begrafvas i slagskuggorna?

Half två — två, fyra, sex, åtta — ah, minst sex, sju timmar att gå och gå och gå innan morgon kom. Och då — hvad då? Hvarför ej —? Men nej, obegripligt, men nej, nej, nej. Icke än.

Han gick långsamt framåt. Han tänkte smyga in i parken, och trots parkpolisen finna någon plats att sofva ett par timmar.

Kvarter efter kvarter passerades. De smala husen, med sina utskjutande trottoarställningar, likt fotpallar, än af trä, än järn, än sten, reste sig spöklikt. Gröna spjälluckor täckte en del fönster, trasiga, sneda, ribbrutna. Här och där gapade endast svarta hål i månljuset — rutorna hade slagits in af hagelstormen. Det kunde vara ett led på ett helt kvarter af dylika fönster, alltid på samma sida. Stora skyddstak, stödda på pålar, hvälfdes öfver gatan, där butiker för lifsförnödenheter skyltade med presenningstäckta tunnor och korgar. Utanför de talrika cigarrbutikerna stodo stela träbilder, föreställande indianer med fjäderbuske och lyft tomahawk.

Apotekens glaskulor, fyllda med färgadt vatten, glödde svagt i de skumma fönstren. Från omsorgsfullt tillbommade krogar, spelnästen och glädjehus hördes dämpadt sorlet och klangen af sånger, eder, glas och tärningskast eller kortslag. — Månen belyste gatan, satte en ruta, en list, ett dörrvred i glans eller grönfärgade stora och oregelbundna partier af annonsplank, gaflar och telegraf- eller spårvagnspelare.

Nordling nådde Chestnut street. Vinden susade i tvärgatans trädplantering. Från en bakdörr till ett franskt kafé raglade några gestalter. Deras uppslagna halfkappor visade glänsande skjortbröst inom frackurringningar. De hojtade till och viftade meningslöst med sina käppar åt den hemlöse. En af dem snafvade på gatans dubbelspår och tappade sin höga hatt. Snubblande uppgåfvo de öfriga vilda tjut, hvilka skulle föreställa någon indianstams krigsrop.

Längre upp låg Engels varieté. Cabs, hyrvagnar och automobiler höllo ännu utanför. Stora båglampor gåfvo gredelin bakgrund åt de svarta silhuetterna. Från bottenvåningens restaurang hördes banjomusik, och hotellets fönster uppöfver lyste gula. Uppgifven af trötthet stannade Hugo och stödde sig mot en röd metallpost, en cylinder för emottagning af korsbandsförsändelser.

En vagn, dragen af mulåsnor, kom sakta gatan ned. Den liknade en omnibus, var upplyst, hade skorsten, hvarur rök bolmade, och omgafs af stekos. En röst ropade oupphörligt från takets kuskbock:

— Hot tomale, varm korf, pannkakor. — Hot tomale ...

Nordling lystrade. Den mexikanska läckerheten, hot tomale, glödhet präriekyckling med cayennepeppar, lockade. Men han erinrade sig genast att den kostade tio cents. Han hade blott fem. Skulle han taga kaffe och majskakor eller korf?

Vagnen stannade utanför varietélokalen. Några kuskar kommo fram. Äfven ett par gamla blomsterförsäljerskor, hvars trasiga korgar voro fulla af den vissnande varan, linkade fram. En af dem grät, högljudt beklagande att hennes karl slagit henne, emedan hon ej kunnat sälja något. Med andedräkten stinkande af visky babblade hon:

— Han slog mej, yes he did. Det är Bessie, den där rödhåriga ungen som tar kunderna där inne. Och hon ä' ju bara tretton år, men gör hvad som helst ... Hon borde anmälas ...

Nordling stannade vid ett af klaffönstren.

— Kaffe, sade han, och majskakor — men varma!

Han kom ihåg att kaffe var stimulerande mot sömn.

En grå kopp, utan öra, och som såg ut att vara gjord af sten, räcktes ut. På pappfatet lågo tre små rykande runda kakor. En röst hördes ur flottröken:

— Nå, hit med nickeln!

Hugo räckte fram sitt femcentsstycke.

Plötsligt darrande som af malariafrossa drack han kaffet och sväljde degklumparna. Med skakande hand sköt han koppen in öfver den nedfällda fönsterbrädan. Han torkade sig med tröjärmen om munnen — en gest han aldrig kunnat därhemma. Från andra sidan vagnen hördes den druckna gatuförsäljerskans lallande:

— Han slog mej — yes he did ...

Månen lyste.

Nordling vandrade vidare. Han såg snart parkingången, grandios i nattbelysningen, med Lincolns stengestalt, stående framför presidentstolen, och den halfcirkelformiga balustraden slående ring, lik en skära, omkring sockeln. Längre bort, på ömse sidor, hvilade sfinxerna, hvita i månskenet; stadsdelens alla avenyer löpte här ihop i solfjäderspets.

Han stannade. Strax bortom La Plazahotellets rundtornshörn stodo två konstaplar, svängande sina battonger.

Svensken vände och gick mot sjön, hvars yta glänste vid slutet af parkbulevarden. Och där nere stannade han.

I en svag buktning stodo de stora träden efter Lake Michigan. Den breda, hvita stenvägen krökte sig tom ända bort till kolossalstatyn af general Grant till häst, de stora hvalfbågarna under sockeln syntes tydligt. Mot denna strand, som tycktes formad i porslin, lik kanten af ett jättefat, skvalpade en sakta dyning af grönt vatten, hvars små bristande böljekammar blänkte i guld. Ut till hamnpirens arm, strecksmal, kritfärgad, och där en röd-hvit växellanterna roterade, låg vattengolfvet i malakitmosaik. Och himmelskupan var lika grön, dess hvälfning genomskinligt ljus. Månen, cirkelrund, stor, intensivt bländande, belyste sjö, strand, skog och sträckan af villor längs Lake Shore Drive.

Hugo Nordling kände sig trött — trött intill döden. Hans fötter värkte och det var som hade han från knäna ned ej haft några ben. Låren voro styfva och ömma som efter slag, armar, axlar och nacke stela. Ögonen tårades och ville slutas samman. Vacklande famlade han efter stöd och höll sig i en trädstam. Kunde han lägga sig ned? Där i skuggan — en skugga som sammet — borde han ej synas. Han böjde sig ned, gräset var ännu fuktigt.

Hittills hade sömnen afvärjts, men nu kände han sig öfverväldigad. Han tyckte sig ej kunna hålla hufvudet upprätt. Han smög emellertid framåt — långt borta stod en bänk. Han lade sig på rygg, månskenet regnade. Han blundade, men månskenet simmade under de värkande ögonlocken. Så såg han Ysaïl och hörde trädens sus. Trädens sus och Ysaïls blickar söfde honom och han slumrade in.

En stöt mellan refbenen väckte honom. Det föreföll som en svart hufva dragits för hans ansikte. Hvad var det? Hvad ville man? Ögonen slötos åter, sömntyngda, muskelslappa. Då kände han ett par kraftiga käppslag under fotsulorna och satte sig hastigt upp. En polis med kasken ned öfver ögonbrynen stod bredvid honom. Det var egentligen ett godmodigt utseende med hundögon och grånad mustasch. Han lät sin tjocka battong dingla lekfullt från det lilla tofsprydda lädersnöret kring handleden.

— Hej, sade han, wake up — inte sofva! Sätt fart i benen bara ...

Hugo gnuggade ögonen.

— Hvad gör det? sade han.

— Reglementet, kamrat. Måste lydas. Se så — move on!

Nordling reste sig och sökte rysande sträcka på sig. Hans kropp var efter den korta sömnen likstel.

Han stapplade uppåt vägen där galler vid galler utmärkte miljonärernas slottsliknande villor. Plötsligt stannade han. Han gnuggade ögonen. Därpå betraktade han förvirrad scenen framför sig.

Ett galler, hvars spjutspetsar voro bronserade, och hvars fot bestod af snidad granit, blänkte i månskenet. Bakom sträckte sig välklippta gräsmattor i rundlar, ovaler, trekanter, mellan hvilka hvita sandgångar slingrade. Rabatter och buskager voro strödda på denna mjuka och mörka yta ända upp till strängt klippta och tuktade häckar, nästan svarta i sin grönska. Några stora, röda blommor vände mot månen sina hufvuden.

Skenet var så bländande, att Nordling kunde urskilja kalkarnas darrande pistiller.

Bakom häckarna höjde sig ett slott i fantasistil. Murarna, af nyckfullt omväxlande granit och brunsten, täcktes här och hvar af slingerväxter och murgröna, som stundom nådde ända upp till altaner och en bruten takfot. Smidesverk, de fasetterade fönstren, takens skifferbeläggning och tornens spiror glittrade som solvågor i månljuset.

En röd ampel brann inom en fönsterdörr till en terrass. Men för öfrigt var det släckt inom den stora byggnaden, som tycktes sofva i den vackra och sagobelysta natten.

Det var dock något annat än palatset som fängslat Hugo och kommit honom att för några ögonblick glömma sin trötthet. Midt på gården, i skuggan från en stallbyggnad, som, äfven den, liknade ett litet slott, stod en karl. I sin blårandiga skjorttröja och förkläde och med skärmmössan på nacken, såg han ut som en trädgårdsmästare.

Han stod nära kanten af en vattenbassin, hvars konstfontän var nedskrufvad, och från cementkanten ringlade en slang med sprutstycke till hans händer. Ett sakta porlande tillkännagaf att sprutan var i arbete och strålen — det var det underbara — var riktad mot slottets tredje våning.

Nordling stirrade. Gällde det att släcka en liten ofarlig eldsvåda, som plötsligt uppflammat, och så tyst som möjligt utan att oroa de sofvande invånarna? Otänkbart. Eller var det en nattlig vattning af någon sällsam klängväxt, som fordrade detta sätt i sin främmande omgifning? Hugo följde silfverstrålens båge, där den bröt fram ur skugglinjen och lät ett fint duggregn, likt pärlskum, yra ned mot marken. Nej, strålen träffade spegelglasrutan och rann sedan, splittrad i skimrande vattenränder ned mot fönstrets ornamentkarm och vidare längs murytan. Det var alldeles tyst, de krenelerade tornen reste sig mot den gröna månhimlen, trädgruppernas nattskuggor lågo som målade på gräsmattorna och mannen med slangen stod likt en staty orörlig och riktade alltjämt sprutan mot fönstret i tredje våningen. Endast bassinens svaga gurgling, det mjuka hväsandet från munstycket och vattnets fall mot rutan, hvilket liknade strandsorl, hördes.

Då kände han en hand på sin skuldra.

— Inga funderingar på att krypa öfver, hoppas jag?

Nordling ryckte till. Poliskonstapeln stod bakom honom.

— Hvad betyder detta?

Irländaren tvekade.

— Vet ni inte?

— Nej.

— Där bor Palmer-Hudson, slaktarn, millionären.

— Nå?

Konstapeln var tillfredsställd.

— Du är all right, sade han. Hoppas du snart får arbete. Jo — old man Palmer kan inte sofva, förstår du. Sofver hela sommaren på atlanterångare därför att då hör han vattenskvalp — vågorna slå mot fartygsväggarna, förstår du. Reser jämt. Men måste hem till hösten och jobba i svin. Kan ej sofva, insomnia, förstår du. Har för mycket pängar — kan inte sofva. Då står Jim Blakely om nätterna och sprutar på den

gamle mannens sängkammarfönster. Låter som på sjön och old Palmer får sofva ett par timmar. Konstigt ...

Han talade i en butter och likväl vänlig ton. Båda stodo tysta, stirrande mot huset och kaskaden från vattenslangen.

Mannen på gården stoppade. Han lät sprutan glida ned i gräset och afvaktade. Det hördes hur vattnet rann ned i bassinen.

Då öppnades efter ett par minuter ett balkongfönster och en gubbe i pyamas blef synlig. Månen belyste klart ett hvitt och härjadt anlete.

— Mer, skrek han, sluta inte, Jim, more, Jim! Och Jim började åter sin sprutning.

Nordling vände sig och därvid vacklade han till. Han kände dödströttheten återvända.

— Hvar skall jag få sofva, snyftade han och hans röst fick uttrycket af ett kvidande barns.

Polisen betraktade honom tyst. Det kom ett uttryck i hans ögon, som Hugo med dunkel förvåning fann likna Ysaïls skrämselblick i krogen vid åskslaget. Det var en underlig blandning af förskräckelse och medlidande, en sorts undergifven förvåning inför något ofattligt.

Irländaren sade tvärt:

— Jag kommer ej mer tillbaka i natt den här ronden. Ingen annan heller. Good night.

Och han gick hastigt sin väg, söderut, mot staden.

Svensken såg en sekund efter irländaren. Därefter sprang han, snafvande och stapplande, mot träden vid sjön. Uppbjudande sina sista krafter lyckades han släpa närmsta soffa in mellan stammarna. Han lade sig raklång och såg hur månens strålar silade in genom det gröna hvalfvet. Så förvirrades allt, strålar och blad dansade som små sjövågor och han somnade djupt.

Han hade sofvit länge. En dröm väckte honom. Han tyckte att han var på det långa kabeltåget som öfverfylldt af arbetare ringlade upp ur tunneln. I tusental foro de trötta maskinerna hem. Trängseln var oerhörd. Han kämpade för att behålla sin plats på en af vagnarna. Men till sist måste han gifva efter och med ett skri föll han ned från plattformen och under hjulen. — Det var då, han vaknade. Han hade fallit af soffan och låg på marken. Solen lyste, det måste vara klockan tolf på dagen. Hans hufvud värkte, men han kände sig utsöfd. Nordling reste sig.

Han smög upp mot bulevarden. Det Potter- Hudsonska palatset låg starkt solbelyst med fällda markiser för alla fönster. Några karlar gingo innanför gallerverket och maskinklippte gräsmattorna. En neger polerade mässingsbeslagen på en terrassdörr. Under hufvudentréens portalöfverbyggnad väntade en chaufför i en väldig och glänsande lyxtonneau.

Hugo fortsatte en sidogata fram till Clark street. Vid hörnet hejdades han af ett nedgående kabeltåg, tätt packadt med arbetare. Klockan kunde således ej ännu vara mycket.

Någon skrek hans namn från en af vagnarna. Det var en bekant, en svensk snickare.

— Hej, Hugo, skrek han, gå till boardinghuset, mistress Ostroem har fått ett bref, ett rek till dig ...

Kabelvagnarna slamrade bort.

II.

IV.

The boardinghouse.

Dörren åt gatan stod öppen till gamla fru Åströms inackorderingsställe vid Chestnut street. En mager piga sopade trappuppgången och från hallen stod dammet som en rök öfver förstutrappan, på hvars järnbalustrad satt en par och fyrtiårs herre i hvit jockeymössa och rökande en silfverbeslagen sjöskumspipa. Hvar gång den unga flickan närmade sig honom och lutade sig ned i sitt arbete, passade han på att tämligen djärft och hårdhändt krama henne hvar så föll sig, hvarvid hon blodröd i ansiktet, men med blickarna drunknande i mannens karamellvackra utseende — innefattande glänsande bruna, fullkomligt uttryckslösa ögon samt stora svärtade mustascher — hviskade:

— Nej men jisis, mister Ostroem då — låt bli — tänk om missis ...

Ned ifrån köket trängde matos: lukt af biffstek, af pannkakor, som gräddades, och den syrliga aromen af förvällda tomater.

Hugo Nordling kom gatan uppåt. Han var ännu stel i lederna, men budskapet om pänningar hade stimulerat mer än mat och hvila. Han sökte erinra sig hur mycket han egentligen kunde vara skyldig fru Ostroem för den tid han bott och ätit hos henne på kredit. Ett halft år hade han bott där och däraf betalt för två månader, sedan hade han då och då stuckit åt henne någon dollar — men å andra sidan hade han ibland lånat af henne. Han var nog skyldig för fyra månader à tjugufem dollars, alltså hundra dollars. Gud i himlen, hundra dollars! Och hvad kunde brefvet innehålla? Det var förmodligen från hans moster, den snälla, tåliga, undergifna, gamla, goda moster Kristin, som af sin lilla kassörskelön försakat ihop hundra kronor till den älskade systersonen i Amerika, och nu sände dem, då hon ju aldrig fick bref, till det hus, hon trodde att syster Karins Hugo alltjämt bodde i.

— Här fick Hugo tårarna i ögonen, ty han mindes den döda modern. — Och hundra kronor — tjugufem, tjugusju dollars! Hvad skulle den beskedliga mistress Ostroem låta nöja sig med?

Nordling var framme. Han tänkte öppna järngrinden och gå in matsalsvägen. Matsalen låg, liksom köket, i souterrainvåningen.

Då fick mister Ostroem sikte på honom.

Han flög upp som en retad kalkontupp. Därpå blef han likblek i ansiktet och hans blå skäggbotten lyste. — Det var periodiskt återkommande anfall af ursinnig ilska hos denne drönare, och de kunde drabba hvem som helst af hustruns inackorderingar. Nordling hatade han på grund af ett inbilladt förolämpande öfversitteri under den tid, denne hade pängar och han själf, som vanligt, ej förtjänade något. — I verkligheten var han från början en skicklig finsnickare, men hade i det nya landet innehaft en fördelaktig hofmästarbefattning hos en millionär och under denna sin butlertid gjort bekantskap med den tjugo år äldre kokerskan, gift sig med henne och förmått henne på sina ganska dryga besparingar sätta upp ett boardinghouse. Hvarefter han lefde lugnt på sitt ståtliga utseende, under ständiga tiggerier från hustrun och mystiska antydningar om en politisk plats, som i framtiden väntade honom, då en viss person blefve vald till borgmästare.

Mister Ostroem rusade ned från trappan. Pekande på Nordling med pipskaftet, som skälfde i hans hand, framstötte han, darrande på målet:

— Hvad vill ni här — låna pängar af gumman — våga inte gå in — för jag vet inte hvad jag gör — ut —

Hugo smålog.

— How do you do, mister Ostroem, sade han lugnt. — Jag vill betala gumman litet pängar ...

Herr Ostroem slog om.

— Betala — nå — ja — det — det kan ni göra till mig.

— Naturligtvis — men gumman har brefvet.

Ostroem gick mulen uppför trappan. Han skulle dock om en stund kanske kunna få en femdollar af gumman till sin biljardspelning — det enda han numera var skicklig i.

Hugo gick ned och in i matsalen. Det var ett aflångt rum, lågt i taket, hvitstruket, blommor för fönstret, som stötte i marken, och ett långt bord med hvit duk längs midten, afdelande två rader rottingstolar. Tre lampor med reflexskärmar af bleck hängde i taket öfver bordet, belysande dess center och bägge flyglar. Centern kommenderades af en väldig fruktskål med magert innehåll, flyglarna hade hvar sin förman i ett par bordsställ af skurnött nickel, bärande legendariska rester af cakes och marmelader. Mellan dessa framstående poster kommo de underordnade i form af brödkorgar, hvilka däremot voro pyramidaliskt väl försedda. Gemene man slutligen bildades af ett batteri tomma tallrikar på dubbla leder, och hvilkas gradbeteckning kunde sägas vara de fettränder, det flottiga diskvattnet i hastigheten kvarlämnat. Vapnen, för att fullständiga liknelsen, knifvar och gafflar, lågo staplade tillsammans med en hög sammanrullade grå fältkappor — servetter — på en liten hörnhylla. Lamporna voro ej tända och det var skumt i salen, trots tidig förmiddag. Golfvet luktade såpa och fukt efter nyligen skedd skurning och från fondens kök hördes en vredgad kvinnoröst. Det var matmoderns. Flickan, som städat, fick sin skrupens för slampigheten med herrn, hvilket mistress Ostroem nedifrån iakttagit genom spiraltrappans midtelurhålkning. — Hon använde den som ett ofantligt såväl tele- som stetoskop.

Hugo Nordling väntade några minuter. Stormen i köket lade sig och snart hördes därifrån endast smällandet af spiselluckor och kastrullock. Dörren gled upp och fru Ostroem kom in.

Hon var en liten tjock och rund gumma med ett par vänliga grå ögon i ett degansikte, färgadt rödt af arbetet vid ugnen. På hufvudets glesa grå testar bar hon en liten svart spetsmössa, hade små guldringar i öronen, mycket breda och tjocka vigselringar på ett kort ringfinger och vid en rem kring lifvet en väska och en stor nyckelknippa. Hon log fryntligt som en gammal clown vid åsynen af Nordling.

— Nå, hur har herrn det — något jobb ännu? sade hon.

Och då han ej genast svarade, oviss om taktiken i genmälet, fortsatte hon omedelbart med en viss gammaldags gemyt:

— Såja, mister Nårdling, nog kommer jobb — det är bara att hålla i. Här är bref till honom, få se hvad det kan vara. Och Ostroem tänker gå.

Eftermeningen, som tillades i hviskande ton och kunde tyckas sakna sammanhang med frågorna för öfrigt, var gummans vanliga sätt att sluta hvilket resonnemang som helst och betydde att Ostroem hotat med att lämna henne. En hotelse som naturligtvis aldrig sattes i verket. Hugo log också:

— Å strunt, han vet nog att han aldrig får ett bättre boardinghouse än här! Jag väntar ännu, jag, på den där utlofvade ritarplatsen hos Frazer & Chalmer. Äfven Western Electric har gifvit mig godt hopp ...

Det sista var endast ett godt hopp i Hugo Nordlings fantasi för att stärka intrycket för tillfället, men den första firman hade verkligen på en rekommendation från Göteborg antecknat den unge svenskens namn.

— Och det där brefvet ... sade Hugo dröjande.

Gumman hade satt sig och knäppt upp sin väska. Hon tog upp ett aflångt kuvert med fyra svenska frimärken och fem små sigill på.

— Mister Nårdling är väl snäll och tänker på mej! sade hon i en sorts klagande underton och räckte honom brefvet. Därefter blef hon sittande med ögonen riktade på den unge mannen.

Han var en smula generad. Det fanns ej annan råd än att bryta brefvet. Emellertid gick han långsamt fram mot fönstret, liksom för att kunna se bättre, höjde kuvertet ett par gånger mot dagern, slet hastigt upp det, under det han vände värdinnan ryggen, nappade en sedel, kramade den ljudlöst samman i handen, låtande samtidigt lacken knastra för att förtaga möjligt prassel, och förpassade den snabbt som en trolleriprofessor i en västficka. Det hela tog två sekunder. — Han snurrade rundt.

— Få se, sade han, hvad någon hygglig själ har skickat.

— Har inte mister Nårdling skrifvit hem efter viss summa då? frågade fru Ostroem i missräkning.

— Nej, nu har jag ju plats hvilken dag som helst, sade Nordling i lätt ton. Han tillade:

— Och då vill jag ej oroa dem ...

Värdinnan suckade.

Hugo sprätte upp sidorna af kuvertet för att gifva sig sken af att ej ännu ha tillräckligt öppnat det. Därpå drog han fram två sedlar och ett sexviket brefark.

— Se, sade Hugo litet forceradt muntert, se bara, mistress Ostroem, gull, gull, lull, lull — och redan växladt i amerikanskt mynt.

Han tillade vemodsfullt:

— Det blir ej mycket i vårt mynt, men där hemma betyder sjuttiofem kronor mycket, ofta nog.

— Yes, yes, suckade gumman.

— Nå — rättvis delning, här är tjugu dollars, hälften hvar, var så god fru Ostreom.

Han räckte henne en tiodollarssedel.

— Tack, tack.

— Och så kan fru Ostreom vara snäll och växla den här kanske?

Värdinnan öppnade sin väska, stoppade ned de bägge sedlarna och började skramla med mynten.

— Jag vet knappt om jag kan — jo, det blir jämnt det, en femdollar i papper och fem i silfver om mister Nårdling vill?

— Tack, kära fru Ostreom — jag önskar jag kunnat gifva mer ...

Han vek ihop sedeln och stoppade de stora silfvermynten i byxfickan. De tyngde skönt.

— Hvar bor Nårdling nu? frågade gumman och reste sig pustande.

Hugo valde den billigaste gatan, han visste, för sitt svar:

— På Market street.

— Hos svenskar?

Han visste ej hvarför, men svarade instinktivt:

— Nej, hos tyskar.

— Yes — dom ska' väl ha lite' dom med ... Vill han ej äta litet?

Värdinnan slätade ut ett dukhörn på slagfältet, hvars trupper alltjämt stodo i parad.

— Tack fru Ostroem, men kunde jag få ta ett bad? De ha inte badrum därhemma.

Han lade märke till att gumman efter betalningen uteslöt herrtiteln och kände sig plötsligt nedstämd.

— Jo vars, gå upp bara.

— Och så har jag visst litet tvätt, som jag ej kunde ta ut när jag flytta'?

— Ja vars, ta't. Det ligger i Nårdlings gamla rum, som ej är uthyrdt.

Gumman skumpade ut i köket och Hugo klef trapporna med fyra steg i taget.

Men då han kom in i sitt forna lilla bakgårdsrum, som blott innehöll en säng, en byrå och en stol, sjönk han ihop. Han kände sig ytterligt matt och ånyo kom den uteställdes förtviflan öfver honom.

Här hade han drömt och planerat invandrarens första stormförslag. Hur han tänkt och spekulerat — hur han gäckats och lidit. Hvilken ångest och rädsla han utstått inom dessa fyra trånga väggar, hvilka lögner han måst skrifva till hemlandet, och hvilka lögner han fått utdela här! Här hade han legat sömnlös och nu, nu i denna stund var han ännu så djupt sjunken att han måste emottaga allmosor hemifrån — och från en fattig. Och därtill alltjämt ljuga för en annan fattig — ah —

Och han dolde sitt ansikte. Den stora kroppen skakades af snyftningar och tårarna sipprade mellan hans fingrar. Han var för vek, han dugde nog aldrig — hvad skulle han göra — hvad skulle det väl bli sedan —? Och dessa pängar — detta bref som han knappt vågade läsa, ty han kände sig ovärdig ...

Med blicken bländad af tårar läste han, mumlande orden med kväfd röst som i en stapplande bön vid någon kärs bår.

Och han läste:

Österköping den 5:te september.

Du kära, kära Hugo!

Jag sänder dig härmed trettio dollar som jag hoppas kan komma dig till godo i det stora och främmande landet. Det är ej mycket, det förstår jag nog, därute, men jag kan ej sända mer denna gång. Var nu rädd om pänningarna, kära Hugo. Ack du kära, hvem kunde väl tro då du var liten och låg i Karins knä att du skulle fara så långt bort! Jag tänker så ofta på dig och undrar hur du har det — man hör ju så mycket förfärliga saker från Amerika. Gud gifve dig lycka, Hugo, därborta, och kom ihåg att hade den kära Karin fått lefva, så

skulle hon velat blifva stolt öfver sin gosse.

Nu orkar jag ej skrifva mer, mina ögon har varit så dåliga den sista tiden. Jag sitter som vanligt vid mina böcker hela dagen i boden och har intet att berätta dig som är ute i stora världen. Det enda jag längtar efter är mina kära grafvar, mammas och syster Karins! Men de äro ju i Stockholm. Från faster Lotta hade jag bref i förra veckan, hon är dålig, stackars Lotta. Skrif till henne, Hugo, hon var så snäll mot dig då du var liten och Karin föll ifrån. Gud gifve dig hälsa, du käre, som jag håller så mycket af. Och skrif någon gång och berätta litet för mig, Hugo. Det är nu ett halft år sedan jag hörde från dig.

Din gamla moster

Kristin.

Nordling satt länge och stirrade på en punkt. För hans ögon dansade och brände i eldskrift det lilla brefvets affärstydliga, nu af ålder litet darrande piktur. Och detta omsorgsfulla och vackra pränt framkallade en bild. Han såg mostern med sitt bleka, fina, förgrämda anlete. Den tåliga, genom gråt i det tysta förbrunna blicken, det nu tunna hårets gråa slingor, den böjda gestalten vid sin pulpet i den pedantiska landsortsstadens kramhåla. Han såg hennes genom lidanden tillkämpade lugna min, det vackra undergifna leendet. Han tänkte på hennes aldrig pliktsvikande arbete under de långa åren, som beröfvat henne alla illusioner, äfven de minsta, till och med den lilla önskan att få besöka ett par kära grafvar. Och hennes bild framträdde mot ett hem och ett land, som han kände sig aldrig mer skola få se. Och han tyckte sig redan död. Och gripen af den utvandrandes plötsliga ångest, hvilken är den i natten utstöttes, kastade han sig öfver sängen, bet i kudden för att dölja ljudet af de krampsnyftningar, som ville kväfva honom och gröt sig slutligen till sömns som hade han än en sista gång varit ett litet hemlöst barn.

Det var skymning då han vaknade. Han reste sig förvirrad och lyssnade. Genom trappuppgången steg slamret af porslin och glas, som diskades. Han såg på det hopskrynklade brefvet, hvilket han ännu höll kramadt i handen. Så blef han sig själf igen, kall och eftertänksam som den ännu efter kastningarna studsande immigranten bör vara. Han stoppade ned brefvet, såg på den undansnillade sedeln — jo, det var en tiodollars — och beslöt att gå ned. Efter att hastigt hafva tvättat ansikte och händer begaf han sig utför spiraltrappan.

I andra våningen mötte han fru Ostroem. Hon skrek till i förskräckelse.

— Jisis, jag trodde det var en burglar ...

— En röfvare — jo jag tackar, ånej, inte än.

— Har inte mister Nårdling gått än, men gå då ned och ät — alla ha redan haft supper. Och Ostroem tänker gå.

— Nu igen?

— Han ville ha fem dollars till den där biljarden — hvem vet om det är till den för resten — och jag hade ju inte växel, herrn fick ju det. Så måste jag ge honom tiodollarn, och nu får jag väl icke se honom i natt.

Det var inte långt ifrån att gumman snyftat. Nordling fortsatte nedåt matsalen. Värdinnan ropade efter honom:

— Kom upp i parlorn se’n och språka litet ...

— Tack, ja, jag skall titta in i förmaket.

Matsalsbordet var ett härjadt fält med skrynklig och såsfläckad duk och tusentals brödsmulor. Efter stormningen hade anförarna beröfvats allt innehåll och alla linjer voro brutna, alla punkter i oordning. Till och med soja- och senapskopparna erbjödo anblicken af djupt förfall. En ensam flygellampa belyste melankoliskt valplatsen.

Hugo åt med glupsk aptit den kallnande maten, som den magra flickan framsatte. Hon hade rödgråtna ögon, förmodligen syndens lön för annan person. Tomatsoppa med små kex afslutade måltiden.

Fru Ostroems kära parlor, det vill säga hennes salong, hennes förmak, var hennes stolthet. Det innehöll allt som var smaklöst af en tapetserarfantasis utsväfningar. Gardiner, mattor och hemska draperier hängde och slängde på, öfver och under allt. En del hade spetsar, en del broderier, en del plyschbollar och tofsar, en del hade alla dessa attribut tillsammans. Äfven en möbelsnickares värsta deliriumssyner funnos afbildade i hans produktion i form af vansinniga möbler, omöjliga att komma under fund med. Allt var naturligtvis billigt, men dyrt betaldt enligt landets afbetalningssystem.

Nordling gick in.

I rummet sutto fru Ostroem och en ung dam i en sorts soffa, som liknade en orgel. En liten ljuslockig flicka stod vid skuggan af en stol, hvars spindelben, andedräktsäte, hårfina karm, och allt, var helt och hållet förgylld. Detta spröda machverk var nämligen ej afsedt att sitta på.

— Lajsa, sade den unga damen, uttalande Lisa på engelskt vis, rör ej stolen!

— Insch-ni-jör Nårdling från Stockholm och miss Maud, också från Stockholm, från op'ran — presenterade fru Ostroem, vänligt leende.

Det var en ganska ung flicka, smärt och hade varit vacker, men med något trött och lidande, något slocknadt i anlete och blick. Det slog Nordling att samma förgrämda uttryck mindes han från sin barndom både i sin mors och mosters ansikten. Det var som hade en gång något ramlat, något brustit för dessa kvinnor, och minnet af illusionens slutliga flykt outplånligt stämplat deras drag.

— Mamma, sade den lilla flickan, kan den herrn sagor?

Den unga kvinnan rodnade, men log samtidigt.

— Var tyst, Lajsa.

Hugo kände sig beklämd. Han tänkte på sitt bref. Han såg också att miss Maud var fattigt och trasgrant klädd och att barnet hade något hektiskt öfver sig. Plötsligt hostade det — en våldsam hosta som kom det lilla bröstet att arbeta i kramp och färgade det magra ansiktet blodrödt under guldlockarna.

— Tack, kära fru Ostroem, för mat, stammade han.

— Sitt ned, sitt ned, sade gumman. Här ä' alla gästerna borta i kväll, på teatern förstås, det är ju lördag. Men fröken är glad att slippa en gång — hon är vid Mc Vickers ...

— Jaså, sjunger —

Miss Maud skrattade. Det såg inlärdt ut.

— Nej, jag dansar, jag var ett tag vid operan hemma, men det — det är bättre här. Jag kom till världsutställningen, jag och en kamrat. — Nästa vecka ha vi en ny pantomim: Ali Baba och de fyrtio röfvarna.

— Sitt, uppmanade värdinnan, sitt, sitt.

De satte sig. Nordling sjönk till synes ned i en byrå — men det var en emmastol. Samtalet gick trögt, då och då afbrutet af barnets frågor och hostanfall. Nordling föreslog till sist att få gå efter litet öl — han skulle ändå ha en cigarr. Damerna tackade med förtjusning. I köket lånade han en bleckflaska — den sedvanliga hämtaren. Då han återkom, hade han med sig, utom ölet, två buteljer ingefärslemonad och en påse kanderade dadlar, köpta vid gathörnets vagnsstånd. Ute var det alldeles mörkt och ganska kyligt. Han undrade om han skulle få tillbringa natten i sitt gamla rum.

Miss Maud tände en cigarrett, som Nordling erbjöd. Fru Ostroem hade satt fram glas på en chaislong som var ett bord.

De talade om Sverige. De talade försynt om det gamla landet, som om en död. Hugo fick känslan af att sitta långt bort från verkligheten och se på något genom ett flor. Den lilla flickan bad honom med de små tunna armarna om hans knän:

— Snälla du, tala om en saga ...

— Så bra hon talar svenska, sade Nordling, vänd till fröken-modern.

— Det skall hon åtminstone lära sig, svarade dansösen lifligt och med ett uttryck i rösten som skilde sig från den annars tämligen än konstlade än simpla ton, hvari hon talade.

— Snälla du, snälla du, berätta! upprepade barnet bedjande.

Han lyfte upp flickan.

— Och om hvad, liten?

— Sagan om lilla Lisa.

— Jag vet ej om jag kan —

— Om lilla Lisa, du vet. Om Tummelisa ...

Nordling mindes skoldagarna och då han hvarje lördag för sparad veckoslant i hörnets boklåda köpte ett subskriptionshäfte af den store danskens sagor. — Tummelisa var det ... Ah, hvar fanns väl hans barndoms bibliotek nu? Han såg vägghyllan i sängkammaren, vindskupan med det lilla bord, som var hans, kaminens ventilögon och luckans röda gallermun, där kolen lyste mellan tänderna. Han hörde faderns tunga andhämtning från utdragssoffan, på hvilken han tog den för det sjuka hjärtats skull förbjudna middagsluren. Och öfver plåttaken föllo flingorna i kapp med blåskymningen.

— Tummelisa, sade än en gång det lilla svenska utskottsbarnet i det främmande landet.

Och Nordling berättade.

Han diktade själf och lade till där han ej kom i håg, men det var en mycket vacker saga, och både gamla kokerskan Ostroem med sitt spiselbrända och bekymmerfulla stackars gumansikte och den unga gatflickan, som sökte lära sitt olagligt födda barn sitt hemlands språk, lyssnade som i ottesång. Och i den lillas blåringade och stora ögon lyste det som af reflexer från heldagsljus och hon glömde sina dadlar och sökte hålla tillbaka hostan så mycket som möjligt. Och utvandraren själf med en stundom skymd blick och ibland underligt tjock röst talade alltjämt om Tummelisa, som hade ett grannt lackeradt valnötskal till vagga och blå violblad till madrasser och till täcke ett rosenblad. Och som en natt togs bort och flöt utomlands på ett

stort näckrosblad och träffade alla de stygga och fula paddorna och ollonborrarna och råttorna och fick skälfva af köld och digna af trötthet och hunger. Och han berättade om lilla Lisas alla äfventyr och pröfningar, och om fågeln som var nästan ihjälfrusen, men kvicknade till, och till sist flög bort med Tummelisa från allt det stygga och fula.

— Och se’n? sade lilla Lajsa.

Hugo läste som ur bok — det var som hade en minnets skåpdörr slagits upp från förr:

— »Så kommo de till de varma länderna. Där sken solen mycket klarare och himlen var dubbelt så hög, och vid diken och hägnader växte de vackraste gröna och blå vindrufvor. I skogarna hängde citroner och apelsiner, luften doftade af myrten och krusmynta, och på landsvägen sprungo de vackraste barn och lekte med stora, brokiga fjärilar. Men svalan flög ännu längre bort, och det blef allt vackrare och vackrare. Under de präktiga gröna träden vid den blå sjön stod ett skinande hvitt marmorslott från gamla tider, och vinrankorna slingrade sig omkring de höga pelarna; högst där uppe voro många svalbon, och i ett af dessa bodde svalan, som bar Tummelisa.»

Och så berättade Hugo till sist för den lilla Lajsa hur den lilla Lisa blef förd till en stor hvit blomma och af blommans ängel fick hvita vingar på sin späda kropp och med dem flög rakt in i sällhet och ljus.

Då sade lilla Lajsa med sin tunna, allvarliga röst:

— Säg du, flög hon in i himmelriket då?

Och Nordling visste ej hvad han skulle svara. Ty sagan var slut och han var så långt, så långt från sagornas värld.

Han klappade barnet på hufvudet. Miss Maud reste sig och likaså fru Ostroem. Han hörde gumman vänligt hviska till dansösen och uppfattade att hon nu kallade äfven modern för Lisa. Det var sent och Hugo tackade för anbudet att öfver natten få ligga i sitt gamla rum. Innan han gick upp kom Miss Maud fram och tryckte tafatt hans hand.

— Tack, sade hon, och rösten skälfde litet, — tack — det var så — så vackert och — snällt mot min stackars lilla unge ...

V.

Hvad en dollar räcker till.

Då Hugo tidigt följande morgon vaknade, sken en blek och kall höstsol på gårdsmuren midt för hans fönster. Tunn och kallt blå höjde sig himlen öfver muren och gårdens enda träd, en knotig och tynande kastanje, släppte blad från sina som i frossa skälfvande grenar. Ur soplåren yrde sågspån, kolstybb och papperstussar.

Men Nordling sprang lätt ur sängen. Han hade sofvit bort kvällsintrycken och kände sig stark och nästan munter. Nu skulle han taga ett bad.

Badrummet var i samma våning. Han fyllde karet med kallt vatten och steg med förtjusning ned i den kalla porslinsovalen. En mandeltvål förbrukades, och han frotterade länge sin kropp, till dess den under fiberhanddukarna lyste röd som eld. Det var som hade han velat tvätta af de sista motgångarna, skölja bort

olyckorna och nu ren och stark gå något nytt och verkligt emot. Han hvisslade lågt en melodi som han trodde sig ha uppfattat i Ysaïls sång.

Därefter rakade han sig, utan vidare lånande herr Ostroems bästa knif, och kammade omsorgsfullt sitt hår. Alltjämt hvisslande plockade han fram rent linne ur tvättinrättningens manillapapperspaket, hvilket låg i den lilla, för öfrigt tomma byrån. Han borstade sina kläder med viskborstarna som hängde i sina bleckställ, och då han vändt och knutit sin halsduk hårdt kring den kalla, höga och glanshvita dubbelkragen, kände han sig ånyo vara människa.

Slutligen räknade han pänningarna. Tio dollars hade fru Ostroem fått. Så hade han köpt litet i går kväll — hvad var det? En pint öl, fem cents, en cigarr, ett paket cigarretter, fem cents hvardera, två flaskor gingerale, tio cents, och den lilla påsen.

Det blef trettio cents och mycket riktigt återstod nitton och sjuttio. Han beslöt att bedja få återtaga sitt gamla rum, för en vecka till att börja med, och betala två dollars i förskott. Hugo rullade sedlarna, tian och femman, väl till sammans och stoppade dem i klockvästfickan, skrapade samman silfret och stack det i högra byxfickan, samt gömde brefvet inom de nötta läderpärmar, hvilka skulle föreställa plånbok. Därpå gick han ned.

Värdinnan var förtviflad. Ostroem hade varit borta hela natten och, nyss återkommen, genast lagt sig att sofva. Han hade sett ut som ett uppgräfdt lik i ansiktet och stinkte af mysk — mistress Ostroem begrep nog, men vänta! Till att börja med hade hon kört bort den unga städerskan, hennes eget hem skulle åtminstone ej vara ett dåligt hus.

— Ja visst får mister Nårdling rummet. Här skall man stöka och slita för ingenting — nu måste jag göra en extra stark frukost åt Ostroem, så att han ser ut som folk igen ...

Gumman lät en lång följd af rasselljud uppstå genom vilda manipulationer med lock, grytor, pannor och spiselattiraljer. Det lät som en rad af artillerisalfvor, och hon var så äktenskapligt upprörd, så köksröd och så blind från såväl inre som yttre ugnslågor att hon knappast märkte de två stora silfverdollrar, Nordling lagt på matsalsbordets slagfält, då han flydde ur köket.

Avenyen utanför låg blank, rak som ett streck, och öfver den gråtorra asfalten rullade höstens första löf. Alléernas träd sträckte i smalnande perspektiv ända ned till floden, bakom hvilken affärsstaden låg och öfver hvars guldunst summo svarta, blå och hvita rökmoln. En neger skrek något åt Hugo, och han klättrade upp på den svarte skoputsarens stolplattform för att få skorna borstade.

— Fine morning, sar!

Yllebindlarna flögo öfver Nordlings fötter. De ormade sig kring häl, tåspets och hålfotens sidinsväng och en svag kittling irriterade behagligt. Hugo ögnade flyktigt igenom de stora rubrikerna i Daily News andra morgonupplaga, som negern räckt honom. Det var som vanligt mord, eldsvådor, järnvägsolyckor och börspanik. Litet våldtäkt med åtföljande lynchning, några nattliga rån, ett par millionärdöttrars bortgiftande med europeiska adelsmän utan pängar, kapplöpningar, prisboxningar och annonser, annonser, annonser.

Vinden spelade genom träden, dansade med fallande blad och lät tidningen fläkta.

Skorna skeno som spegelglas, men alltjämt ingned putsaren dem på nytt. Han var en ung och vacker typ, med den kaffebruna teint som första rasuppblandningen ger. Den lilla sportmössan satt på ena örat, de stora, svarta ögonen spelade lifligt åt alla håll, tändernas emalj porslinslyste. Den röda skjortan var öppen på sjömansvis öfver ett bredt och brunt bröst och han hvisslade en munter cakewalk.

Färdigt — och Hugo hoppade ned. Han räckte sin nickelslant åt pojken, som i några vana taktslag med viskborsten öfverfor hans rock. Han kunde ej låta bli att le, då han såg in i de svarta solögonen och negern log tillbaka. I nästa sekund jigdansade denne ut midt på bulevarden, sökande kunder, och Nordling hörde efter sig hans glada och gällt musikaliska röst i yrkesropet:

— Shine, sar! Shine, sar?

Solen lyste blek öfver gatan. Luften var sval. Bakom gallergrindarna till de likformiga husens hvita trappor skurade uppskörtade flickor balustrader och dörrar. En och annan ridknekt, rökande sin korta bulldoggspipa, sysslade med sadlar och remtyg. Då och då växlades några ord mellan de unga flickorna och deras fnissande skratt ljöd öfver avenyen. Ibland föll ett gulnadt blad, singlade genom luften och fastnade på Hugos rockuppslag.

Han gick och tänkte på sin dag. Det föreföll honom i den rena och eggande luften som andades han för första gången utan obehag. De sista månadernas ångest och förslappning var borta, han skulle nu lyfta sig öfver svårigheterna. Först ville han göra upp dagens program. Redan i dag skulle han gå till Frazer & Chalmer och på nytt höra efter — det verkade bra att han var ren och snygg. Men först skulle han äta något. Och för resten en fridag — på Konstmuséet var en Degasutställning och han hade aldrig förlorat sitt medfödda intresse för konst. Denna tanke förde med sig minnet af de unga artister, han först råkat, men då den lilla reskassan var slut, dragit sig ifrån. Äfven till dem kunde han titta upp. Och så Ysaïl — han måste in till Wosslicks. — Låt mig se, sade han till sig själf, jag har sextiofem cents i växel, de få gå i dag, så blir det jämnt en dollar, och den måste räcka!

Ju närmare han kom Dearbornbron, dess högre steg larmet från stadens hjärta. Det var ett surrande ljud och ett väldigt mummel, ett dån som från en oerhörd ångmaskin. Det steg och föll icke utan stod för hörseln som en jämnhög mur i den höga luften. Endast växte liksom hvarftals. Öfver floden låg ett topasgult töcken.

Hugo passerade bron. Pojkar metade under bjälklaget och uppe i sitt torn läste brovaktaren en tidning. Rundt om tutade ilsket bogserare, och små motorbåtar kilade som vattenraketer mellan bojar och förankrade pråmar. En lukt af rutten frukt och fisk kom från Water streets saluhallar.

Nordling hade först tänkt gå till något af Kohlsaats lunchrooms, men han erinrade sig ett ställe, där man fick en stor kopp kaffe och tre nygräddade majskakor för fem cents. Han beslöt att först af allt gå dit.

Water street var en enda stor sammangyttring af varuvagnar. Några dussin poliskonstaplar med svettströmmande ansikten under kaskarna och högt lyftade battonger sökte förgäfves i en ström af eder och förbannelser att reda ut härfvan. Hugo kom lyckligt igenom.

Han armbågade sig fram ett par kvarter, vek in i en gränd och nådde Higgins lilla coffeehouse. Rummet, källarlågt och fylldt af ånga som efter en pannexplosion, var packadt af kunder. Hugo ställde sig bakom en stol liksom de andra och fick slutligen plats. En neger kastade fram kopp, grädde och socker, en annan slängde ut de små rykande bröden, som ännu fräste från ugnsplåten och tycktes hoppa på tallriken. Det gällde att äta fort för att bereda plats och Hugo nästan skållade sig. Han erlade vid dörren sin tribut för poletten från disken och knuffade sig ut. — Ett nytt extrablad skreks ut öfverallt under rysliga tjut. Det gällde en afrättning, en hängning för en kvart sedan af en dubbelmördare, och alla detaljerna funnos redan i fuktigt tryck, till och med illustrerade.

Nordling skyndade ned till Lake Front.

Strandbulevarden bredde sig svartblå i skuggan från de stora hotellen — Auditorium, annexet och alla klubbpalatsen. Långt bort aftecknade sig den fula Kolumbusstatyn mot skelettviadukterna till

strandjärnvägarnas olika stationshallar och midt på planen reste sig Konstmuseets gråhvita byggnad med dorisk kolonnfasad, flankerad af kolossala bronslejon. Röken från minuttågen låg ut öfver Lake Michigans stålblå yta.

Hugo vandrade länge omkring i den, trots gratisentréen, så godt som folktomma Degasafdelningen. De bonade golfven tröttade så småningom och han gick långsamt sin väg, styrde västerut mot Chalmerska fabriken.

Men där fanns ännu ej plats. Han emottogs emellertid med igenkännande och en särskild anteckning gjordes angående en detaljkunskap. På återvägen stannade han utanför börsen. Han började blifva trött och fick infallet hvila några minuter på detta dagdrifvarnas favoritgalleri.

Genom den stora portalen hördes surret från spekulationsvärldens jättebikupa. Telegrambud och kontorspojkar strömmade oafbrutet upp och ned i flygeltrapporna. Hugo gick två trappor upp och in på friläktaren.

Nere i salen rådde det vanliga vanvettslifvet, larmet, trängseln, förbistringen. Kring den stora hveteplattformen, med trappor upp till, och som sedan terrassformigt sänkte sig inåt som ned i en dal, svärmade några hundra mäklare. Andra hundratal väsnades kring majsborden, kring fläskoch bomullsringarna. Femhundra telegrafister klickade ständigt iväg på sina apparater och i fonden hamrade stenograferna på sina skrifmaskiner. Golfvet var betäckt af sädesprofvernas korn och af tusentals sönderrifna depescher och noteringar. Vansinniga tjut hälsade hvarje fluktuation i marknaden och buden för fallande eller stigande vrålades fram som i orkanstorm. Alla, millionärer, fraktmänniskor, bokhållare och springgossar, voro i skjortärmarna, och luften var fylld af damm, papperslappar och hvetekorn. De stora båglampornas glober flämtade högt öfver den hvirflande massans hufvuden, gonggonger ljödo och elektriska signaler tändes och slocknade på markeringsläktaren. Raden af olika anslagstaflor belägrades af en svettdrypande hop mellanhänder, och härs och tvärs kilade blixtsnabbt de små expressbuden med sina blocknotes, hvars hvita lappar kunde innehålla ett par krumelurer som betydde ruin eller förmögenheter. Stundom uppstod en plötslig stillhet, en tystnad, som hämtade hela denna väldiga maskin, hvars trådar räckte världen rundt, andan. I nästa sekund bröt åter helveteslarmet löst, rullade dånande och cyklonlikt salen rundt, slog mot väggarna, steg mot taket i oceanisk öfversvämning och kom byggnaden att skälfva. Med förvridna anleten och knutna händer störtade representanterna för hausse och baisse i striden, och deras frenetiska rop skallade som skeppsbrutnas i dödsångest. Men kall och lugn bredvid the Boards president stod den unge millionärsgosse som framkallat denna storm, af hvilken han en gång skulle slukas, och läste med nöje de sista underrättelserna som sade att missväxten — alltså hungersnöden — i Indien var i ständigt stigande. Och båglampornas hvitgredelina ljus hoppade och hväste öfver affärsvärldens Gehenna.

Nordling stirrade hypnotiserad ned i den kokande afgrunden. Han tyckte det liknade hagelstormen, han nyligen upplefvat, och han önskade han vore därnere i den tjutande skaran med brinnande ögon och iskalla hjärnor, och dunkelt kände han att en gång kanske skulle på något liknande sätt som dens, hans tid komma.

En ringning, så häftig och skarp att den öfverröstade tumultet, ljöd. Det var första varningssignalen till att om en kvart dagens börs skulle sluta. Den stora fondklockan visade ett. Hugo trängde sig ut och formligen sopades utför trapporna. Han flöt ihop med strömmen från första våningen och hörde skriken småningom aftaga, eka ned i porthallen, surra under dörrhvalfven för att blifva till bikupsstim utanför huset och slutligen dö bort, upplösas i La Salle streets gatubuller.

Yr och törstig dref han ned mot gatans tunnel. Han ville till Wosslicks källare.

Han steg ned för trapporna i det lilla kurliknande nedgångstornet. Tunnelns gångbana löpte smal som ett rör och i skarp lutning längs med kabelbanornas undervattenshvalf. Det var så tyst och svalt därinne. Fukten

rann från de hvitkalkade väggarna och vattnet sipprade mellan murstenarna, som hotade floden att bryta in och begrafva den trafikpuls, människorna, icke nöjda med gator och broar, djärfts draga under vattnets yta. De endast af nätverk omgifna kolspetsarna på båglamporna kastade violetta och fantastiska ljusfigurer öfver gången, och ett doft dån och en svag vibrering varskodde oupphörligt annalkandet af en kabelvagn. Klockorna ljödo förstämda, skuggor och dagrar hoppade öfver de förbiilande fönsterraderna. Efter släpvagnarna redo djärfva bicykelryttare och tätt inpå dem gled ett nytt kabelvindunder. — Och öfver vagnar och människor gingo de stora skeppen.

Wosslicks barrum var så godt som tomt. Dunkel härskade redan därinne; endast genom gallerfönstret föll blek eftermiddagssol. De tre porträtten stirrade med oljetrycksstela ögon rätt ut i luften och öfver Karl den Stores intåg kröpo härskaror af flugor. Vid ett bord spelade tre sluskar poker, och en ensam gäst, som såg ut som en djurtämjare, rafflade tärning vid disken med the bartender. Den lilla böhmiska kyparen hackade is i en stor träbalja. Lokalen luktade fuktig sågspån och surt öl.

Nordling kastade en blick åt fribordet med lunchvarorna. Som vanligt fanns den blandning på ondt och godt, hvilken den amerikanske krögaren kan med ett glas öl bortskänka. Hugo gick fram och fyllde sin tallrik med korf, bröd och ost. Böhmaren serverade honom en bierkupa.

— Schön tag, sade han.

Hugo visste ej hur han skulle fråga efter Ysaïl.

— Har — har den där zigenerskan, eller hvad hon är, varit här sedan stormkvällen, sade han till sist.

— Ten vackre flicke, no, hon är på teater.

— På teatern, hvad, hvilken?

— Trocadero, oh yes.

Svensken kände godt till Trocadero. Det var en stor varieté med servering, och en nöjeslokal, som fascinerat honom som få och i början ej tagit så litet af hans kassa. Till gengäld hade den gifvit honom de bästa engelska språklektioner, han erhållit. Likt alla landets dylika ställen hade den dock äfven ett mycket billigt pris för dem som så ville, och Hugo hade klar sin plan för aftonen. — Jag har nu femtiofem cents kvar, jag är ju rik, tänkte han. Jag äter middag för tio, tar inträdet en timme efter föreställningens början — general admission — som är femton, dricker så småningom tre glas öl och har då ändå en nickel kvar till en ask cigarretter!

Det var sent, då Nordling slutat sin tarfliga måltid på en af sjömansbarackerna. Då han kom ut, brann himlen i svafvel och koppar bakom spannmålselevatorerna, medan bakom de stora tredäckade Milwaukeefärjorna kröp upp ur sjön en blekröd måne. Michigan var lugn, och på nytt hade en indiansommarens värmevåg gjort kvällen kvaf och varm. Moskiterna surrade.

State street var ett eldhaf. Den torglikt breda gatan sågs myllra af folk, af svarta hopar, kompakta massor, ur hvilka individerna med svårighet skildes. Stundom skymtade turkar, armenier, syrier, negrer och kineser och en och annan indian. De på vanligt europeiskt sätt klädda sammanblandades, flöto så att säga i hvarandra till en enda kosmopolitisk rashop. Trottoarernas dubbelströmmar af höger- och vänsterpasserande liknade fyra ofantliga ormar, som buktade åt tvenne håll, stundom stannande, ibland snärjande, men alltid strax åter glidande vidare. Körbanorna voro packade med åkdon af alla slag och öfver kuskarnas rop och hjulens gnissel skreko automobilernas trumpeter och ljödo spårvagnarnas gonggonger. Från tvärgatornas luftbanor slogo hvita rökhvirflar, pustade pistongerna och hvisslade pipor. De tusen gatuförsäljarnas varuskrän öfverröstades endast af extratidningarnas vilda larmrop om brand, mord och sedlighetsskandaler. Natt hade

redan svept kring tjuguvåningshusens öfversta fönsterrader — de ljusglimmande rutorna liknade lanternor fästa vid en Jakobsstege, som försvann i skyn. Från Masonic Temples takträdgård trängde stundom vid ett vindsvep nedåt några spridda toner af en souzamarsch. Men ur alla butiker, de små, som kröpo ned i källare, likaväl som de stora, hvilka borrade sig genom sex våningar, och hvars oerhörda fönster förvandlade husen till glaspalats, strålade ljus, hvars reflexer från prismor, speglar, facetter och strålkastare fördunklade de dubbla raderna af gatans höga båglampor. Elektriska ljusskyltar utanför restauranger, teatrar och hotell snurrade i form af stjärnor, hjul och månar med alla upptänkliga färger från hundratals glödlampor. Transparenta skyltar i oändlighet, spända från hus till hus, gatan öfver och ned så långt blicken nådde, lyste och skimrade. Gasramper, bildande manshöga bokstäfver, klädde väggarna, annonserande allt, från patentmedicin till sättet att frälsa själar, och högt upp i luften fladdrade upplysta små ballonger och drakar, hvars fladdrande vimplar och svansar skreko ut artikeln för dagen. Apotekens illuminerade fönster med de stora globerna i regnbågsfärger täflade i glans med diamanthandlarnas, hvars gallerförsedda skyltkvadrater tycktes spruta eld. Alla krogdörrar stodo vidöppna och deras spegelskifvor återkastade ljusen från lokalernas kandelabrar. Äfven trottoarernas asfalt glödde — långa sträckor var den genombruten af smidesverk, hvars tjocka glas genomsläppte ljus från underjordiska etablissemang. Och här och där smällde fyrverkeripjäser, stego raketer och svärmade eldflugor. Vid gatukorsningarna kunde man se papperslanternorna lysa i kineskvarteren uppe vid South Clark street.

Vid van Buren street, som förde rakt ned till Trocadero, hvars porlalobelisker af eld lyste mot sjöfonden, stannade Hugo. Trängseln var här kompakt. Dels var det en dubbelstation för två avenyers luftbanor, dels hade de fyra hörnen inkräktats af hvar sin gatucharlatan — en trollkonstnär, en försäljare af patentmedicin, en dentist som drog ut tänder midt på gatan och en religiös helbrägdagörare. Dessutom hade frälsningsarmén föranstaltat öppet möte med orkester och en stor vagnsorgel och från alla dessa hopens underhållare steg ett skrän som på en marknad. Hvarje frånspänd kärra i de fyra hörnen var förvandlad till estrad och omgifven af facklor och höga stänger med brinnande tjärpytsar, kring hvilka millioner moskiter dansade dödsdans. Polisen brydde sig ej om att upprätthålla mer än skenbar ordning, massan skötte sig bäst själf.

Hugo närmade sig varietén långsamt genom att gå från pelare till pelare under luftbanans brohvalf. Före honom gingo arm i arm en hel rad, åtta, tio stycken, unga flickor. Några hade the streetgirls små halmhattar öfver nästippen, men de flesta voro barhufvade och deras tjocka och svarta hår var uppfäst med granna kammar. Den yttersta i ledet bar en korg på armen, handen kokett och mjukt i sidan. Hon vände sig om, nickade åt Hugo och tog en liten ros ur korgen. Han skakade på hufvudet:

— Inga pängar!

Då stack hon blomman i hans knapphål och han räckte henne en cigarrett, som hon leende tände på hans.

Öfver porten flammade namnet Trocadero i eldskrift. Planen var full af cabs, hyrvagnar och automobiler. Rundt om stodo alla slags försäljare, frukt-, lemonad- och konfektutbjudare. Vid ett bord bröts ostron, vid en liten ugn stektes kastanjer. Men äfven en rad af polska judar från stadens ghetto med bockskägg under de krokiga näsorna och korkskrufslockar framför öronen, hvilka böjdes af hattarnas brätten, utbjödo på en fruktansvärd blandning af engelska och yiddish sina kramlådors kedjor och knappar. De olika ropen drunknade emellertid i skriken från pojkarna, som sålde den sista varietésången — nyss sjungen på Trocadero.

Nordling sköts sakta mot ingången. Han sökte med blicken öfverfara de jättestora affischerna, som täckte väggar och ställningar, men färgerna voro för bjärta, belysningen för nyckfull och själfva plakaten så nära inpå och så oproportionerligt stora att han ej kunde urskilja hvad de skulle föreställa. Ej heller upptäckte han några bokstäfver bildande Ysaïls namn.

Några druckna sjömän krånglade i självfva porten. Ett par frackklädda herrar skreko på en bil, hvars chaufför var försvunnen. I närmaste auto, en stor lyxtonneau, satt en stel, mycket vacker och ung kvinna, betäckt af juveler. Hon satt alldeles orörlig, ett underligt och fruset leende kring den blodröda munnen. Hon liknade en sminkad sfinx.

Hugo slängde sina femton cents på disken öfver kontrollhjulet, vreds rundt i apparatens metallarmar och promenerade upp den mattbelagda parkettgången. Han passerade några svängdörrar, gick igenom foajén och sökte en plats under vänsterläktaren. Den reserverade delen af parketten var glest besatt, men kring borden bakom rådde trängsel. Det var paus i programmet, men en ungersk orkester spelade.

Han såg sig omkring.

Högerläktaren var, som vanligt, fylld af pråligt klädda damer, alla unga. Deras extravaganta koafyrer och hattar lyste som en lång rabatt af blommor.

I en loge satt ensam en ung kvinna. Hon var mycket mörk och vacker, en säregen skönhet, som tydde på polsk eller spansk härkomst. Det låg något förnämt i hennes sätt och det såg ut som vore hon där för att göra studier. Hugo hade nyligen läst George Sand på Newberrybiblioteket och han döpte den främmande till Consuelo.

Logen närmast scenen var fylld af herrar, bland hvilka Nordling igenkände advokaten från Wosslicks. Han satt med rynkade ögonbryn och korslagda armar, ett åskmoln öfver neropannan. — Hela öfre parterren var ett vimmel af folk kring de små runda borden och kyparna hade svårt få rum att servera. Öfver stränginstrumentens fantastiska toner ljödo som revolverskott biljardbollarnas smällar inne i de stora spelsalarna en halftrappa ned. Och från baren slungades som vid fyrverkeri kraschljuden af krossis, glasskrammel, bricksmällar, kolsyrebubbel, silfverklang och korkdetonationer.

En negerpojke i uniform delade omkring programblad, japanska annonssolfjädrar och små koppar med glace. Öfverallt i salen stodo lagerträd och krukpalmer. Det var mycket varmt, men de stora takfläktarna satte ett drag i gång, som hvirflade om med tobaksröken och spridde parfymdoften.

Hugo studerade sitt program. Ysaïl skulle komma i nästa afdelning. Hon hade en inhemsk subrett och en negertrupp före sig. Hennes nummer var ej särskildt framhäfdt med fetstil eller inramning, där stod helt enkelt under namnet, som Nordling nu för första gången såg stafvadt — och som han föreställt sig det — »the beautiful gypsy-songtress». Han rekvirerade ett glas öl.

Ungrarna försvunno och teaterorkestern kom in. Den ordnades hastigt, och så brusade en marsch.

Därpå subretten i en elegant budoarinteriör med blåa sammetsgardiner och stora silfvervaser. Hon var irländska, liten, välskapad och hette Marguerite. Och hon sjöng om sig själf:

She is fairer than the fairest, the neatest of the neat. She is rarer than the rarest and the sweetest of the sweet. She is finer than the finest, of all the girls divinest,

she is my own, my royal highness Marguerite. Yum — yum — yum — yum, make no mistake: yum — yum — yum — yum, she takes the cake, the roll, the bisçuit, and whatever else they make. Why, boys, I say, she is out of sight, I go to see her every night, she is my own, my ducky darling Marguerite!

Det var en jublande melodi, i hvilken de dåraktiga orden flöto som pärlande champagneskum, och hela publiken log och jublade med och orkestern lät tonerna dansa som yra fjärilar. Och den lilla irländskan slängde och skakade och nickade med sitt lockiga hufvud och sträckte ut de runda armarna, som ville hon famna hela salongen, och hennes lilla röda mun, som hade så brådtom med de snabba orden, putade ut med

fylliga läppar fulla af kyssar. Och i applådoch blomsterstormen blixtrade hennes blågrå ögon, som om detta varit det förnämsta de skådat under ett sextonårigt lif. Och de stora ridågardinerna böljade som vågsvall kring hennes lilla modellkropp.

Därpå kommo negrerna.

De gingo sin cake-walk i allt mer ökad takt och under ständigt stigande ackompanjemang. Det var ovillkorligt smittande, och de taktfasta handklappningarna och banjoskrällarna ryckte åskådarna med. Då orkestern brast fullt lös med pukor och trumpeter, stämde alla in i refrängen:

Keep them golden gates wide open — wide open, wide open — Keep them gates ajar! We want the streets be laid with carpets — with carpets, with carpets — and we don’t want any trolley-car ...

Under ett larm, som sopade genom salen lik en stormvind, föll ridån för att genast höjas. De svarta gestalterna i sina lysande dräkter vredo sig som ormar, ansiktena strömmade af svett, ögonens hvitor glänste som elfenbenskulor och alla de akrobatiska dansstegen gjordes på nytt i furiöst tempo. Högre, högre ljöd cake-walkens febermelodi, och bastrummor, trianglar och mässingslock smällde. — Från scenlogen anförde O’Neill med en stor pappersrulle hela publiken. Han hade rest sig upp till full längd och hans förfärliga röst ljöd öfver alla andras:

— Sjung med — sjung med för satan! Stampa — stampa — nå:

— Keep them golden ...

Han gestikulerade vildt.

— Det menas himlen, skrek han — den gyllene porten — haha ...

Sång och musik brusade orkanlikt, väggarna skälfde.

Hugo såg efter sin George Sand-figur. Hon hade gått. I hennes ställe satt där damen från bilen utanför porten. En ung man i frack slog i champagne åt henne. Hon stirrade stelt framför sig, underligt leende, och hennes juveler glittrade i kalciumljuset. Öfver henne hängde rabatten af unga kvinnor och deras ansikten glödde af vin. Bakom dem kom ledet af svarta frackar, hvita skjortbröst och chapeau clacquer. Kvinnorna sjöngo med. — De voro den stora stadens Moloksoffer — bränslet. Och kvinnan i logen liknade en sminkad sfinx. Dåren O’Neill anförde.

Salongen mörknade. Det blef tyst. Hugo kände sitt hjärta häftigt klappa. Han glömde allt — belägenhet, omgifning, det förgångna och det kommande. — Nu, tänkte han, nu, just nu kommer Ysaïl. Och jag lefver nu, nu, nu — just nu!

Den svaga ringningen hördes inifrån. Kapellmästaren fick sin elektriska signal och introduktionen började. Därpå släcktes äfven i orkestern, och på ledarens taktpinne tändes en liten glödlampa. Den lyste och svängde rytmiskt af och an i bågar som en eldfluga. Ridån höjde sig.

Scendekorationen var en djungel i grönt månsken. Ysaïl stod med sin gitarr midt på scenen och i samma dräkt, endast tunnare och finare, som om natten hos Wosslick. Kroppens former voro fullt skönjbara genom tyget. Hon höjde de nakna armarna och sjöng.

Det var omöjligt urskilja orden. Hugo igenkände melodien från stormkvällen. Det var en stormsång — men utan ord. Ysaïl liknade en staty och han trodde sig någon gång hafva sett en egyptisk afbildning af gudinnan Pacht med kattansiktet, som påminde om zigenerskan. Hon stod med knäna tätt hoptryckta, rak, smärt, de unga brösten spända. Ögonen lyste elfenbensgula under de tvärraka brynens svarttränder.

Ridån föll och den gick ej upp på nytt, då endast matta applåder följde. Tydligen begrep ingen prestationen. Från fondgalleriet hördes till och med hyssningar.

Hugo reste sig förvirrad och ond. Förstodo då ej dessa åsnor att detta var något extra — var vackert, var glimt af annan värld? Han såg hotfullt upp mot läktaren, som ljusnade under lampornas opaliserande pånyttfödelse. Då fick han se sin George Sand-flicka, som kommit in i dyrbar supékappa med hvitt pälsbräm och stannat bort i logen. Hon applåderade ifrigt. — Likaså O'Neill i scenlogen. Hugo smällde hop händerna ett par kraftiga tag och armbågade sig sedan ut. Från scenen hördes bakom ridån bullret af ställningar som restes för en trupp räckgymnaster. Orkestern stämde.

Utkommen antastades Nordling af en tiggare. Han hade inga ben och inga händer utan hasade sig omkring på ett par brädlappar och med tillhjälp af armbågarna. Hugo erinrade sig plötsligt att han ännu hade tio cents kvar af dollarn, enär han ej druckit mer än ett glas öl. Han trefvade efter tiggarens rockficka men kunde ej finna den. Då öppnade krymplingen sin tandlösa mun och höll den ljudlöst öppen. Nordling förstod och stoppade i det svarta gapet den lilla silfverpänningen.

Tiggaren hoppade bort. Hugo såg honom försvinna inom en glasdörr till en grändhåla, där dräggen fick ett stort glas sprit för billigt pris. Genom den immiga rutan kunde han otydligt urskilja, hur den stympade varelsen spottade ut slanten på en pall och en karl i blått förkläde därpå i stället hällde ett mått visky i den gapande munnen.

VI.

Dörren.

— Hvad skall jag göra nu? Nordling upprepade rådvill frasen. Han brann af längtan att träffa Ysaïl, men visste ej hur det skulle gå till.

Borta på State street vällde alltjämt folkhoparna. Blossen och ramperna lyste, och spridda orgeltoner och sång fördes ned mot Trocadero. Bakom huset hördes sjön sucka.

En bil hvisslade förbi. Den lilla irländskan satt bakom glasväggarna omgifven af herrar. Mellan sig hade de en champagnekylare, ur hvilken dubbelhalsar stucko upp.

Då föll det honom in att se på det skrynklade programmet. — Jo, mycket riktigt, zigenerskan var tvungen deltaga i den lilla enaktsoperett, som enligt bruket afslutade föreställningen. Det skulle dröja minst en timme innan hon kom ut ur teatern.

Han fick en idé. Hvarför ej gå upp till Academie Julian-afdelningen? Han kände tidningstecknarna och huset stod ju så godt som utanför. Ett par steg bara och han vore där.

Litet tvehågsen gick han fram till den stora portalen. Atheneum Building, läste han. De undrade nog, hvarför han så hastigt försvunnit ur deras krets, de kunde ju ej veta orsaken, han hade aldrig talat om sina svårigheter. Dumt för resten, tänkte han. Kanske hade han annars länge sedan haft plats som ritare någonstädes. — Nå, han skulle gå upp i alla fall för att döda timmen.

Elevatorkorgen gled snabbt uppåt. I hvarje våning lyste det — här var det Chicago, som om nätterna fick arbeta på konstnärlig utveckling. Öfverallt ateljéer och studios af alla slag, skolor, klubbar, korrespondensbyråer. Ur en del dörrar trängde ljudet af pianon, mandoliner och fioler. Det var

musikundervisning. Deklamerande uppfattades på andra håll — där funnos teaterelevskolor och recitationshallar. Genom några stora rutor uppsnappades i en blink raden af långa ritbord, det var en nattlig arkitektskola.

— Sextonde våningen, skrek hisspojken och smällde upp gallerdörrarna. Hugo gick raskt fram till en gardin, som täckte ingången till den lilla amerikanska afdelningen af den berömda parisskolan.

Vaktmästaren mindes honom. Jo, det var modellkväll — kvinnlig. Han följde en smal gång och steg in i ett stort och högt rum.

Skynken voro dragna för takfönstren, men genom luckor och springor glimmade stjärnor på den mörka natthimlen. Ljusramper löpte kring väggarna, tätt under ateljétaket, skuggades af bleckskärmar och funnos äfven särskildt koncentrerade öfver modellplattformen. Denna treställning var fyrkantig och af en half meters höjd. Rundt omkring voro lägrade ett femtiotal elever. De närmaste sutto på låga pallar med ritbrädena stödda mot golfvet, bakom dem stodo andra vid stafflier och de bortersta hade höga målarstolar och spännramarna uppinnade till staffliernas högsta höjd. En ung flicka poserade naken på tribunen — fötterna inriktade på plankornas kritstreck, hvilka utvisade första posens ställning. Ljuset föll öfver hennes unga kropp, som i öfverbelysningen fick blåskuggor under bröst och i ljumskarna. Benen tedde sig nästan violetta genom blodets samlande nedåt under posen. Bakom henne grinade ett skelett vid sin ställning och några gipsafgjutningar af händer och fötter lyste hvita mot väggens grå väfbeklädnad.

Alla arbetade tysta. Endast kolens hvässande mot sandpapperen hördes. En liten fransman gled ljudlöst från staffli till staffli — men utan att rätta något. Hans svarta ögon följde på sin höjd pröfvande någon af de unga männens hastiga jämförande måttagningar med stiftet öfver modellens proportioner. Då han fick se Hugo, nickade han och pekade mot ett hörn, där hopfällda stafflin stodo i klunga och ritbräden voro inskjutna i numrerade bås. — Nordling skakade på hufvudet.

Han betraktade flickan. Hon liknade den irländska subretten, men var slankare. Hon såg trött och blek ut; på ställningen, som var den enkla med ena handen i sidan och motsatt fot framskjuten, förstod han att det var en tjuguminuterspose. Hon darrade synbarligen och öfverkroppen sviktade fram och tillbaka — Nordling iakttog att skulderbladet var ibland från hans synvinkel ett par decimeter ur grad med längdlinjen. Han blef orolig och såg sig om efter tidtagaren. Just som denne med klockan i hand reste sig för att skrika »paus» föll flickan handlöst framstupa.

Det blef uppståndelse. Lyckligtvis hade en student hunnit taga emot henne i fallet, hon kunde annars lätt hafva spetsats mot något staffli. Det var mycket varmt i rummet och skynkena hissades undan och ett par fönster halades upp. Den lilla modellen kvicknade till, hon svepte lugnt om sig kappan som om ingenting händt och satte sig bredvid plattformen för att hvila de tio minuterna. — Eleverna gingo ut i galleriet för att röka.

Nordling såg förgäfves efter någon bekant. Han hade ett underligt intryck af att här borde han vara och gifva allt annat på båten. Så hade det också varit under hela ingenjörskursen — hans fantasi ville oupphörligt leda ögat på afvägar. Skulle det aldrig blifva bättre? Men så mindes han spekulationerna med uppfinningen och såg på en gång stora ytor betäckta af cirklar, af kugghjul, af röda, blå och svarta traceringslinjer. Och dock — hvad var detta trolljäkteri efter zigenerskan väl annat än ett utslag af denna konstnärsfantasi, som han förgäfves sökte döda. Samtidigt kände han, att en gång inne på den teoretiska vägen, skulle han järnhårdt hålla sig till banan och låta allt annat frysa bort. Och än en gång fick han förvissningen om att denna på en gång efterlängtade och fruktade stund snart skulle komma och drömmarna för evigt vara förbi.

Nordling åkte ned. — Träffar jag ej Ysaïl i kväll, ser jag henne aldrig mer, sade han högt.

— Hvad? sade hisspojken.

— Eh — eh — gatan, mumlade Hugo.

— All right, sir.

Grindarna smällde, kablarna skallrade och korgen sköt ned i hissnande fart.

State streets folkström tycktes ha tilltagit. Alla förlustelselokaler släppte ut sitt innehåll, autos skreko och trumpetade på alla kanter. Uppåt Clark brunno stora eldar och smällde skott som vid ett fjärde-juli-firande. Hugo skyndade ned en gränd som ledde till sceningången på Trocadero.

Här stod en liten kö af herrar i halfkappor och hög hatt. Några gamla kvinnor dröjde äfven. Ett par negrer väntade med en kärra för att forsla bort några koffertar och spelade under tiden kort i ljuset från lampan öfver bakporten. Dyningarna från Michigan hördes tydligt svalla mot kajpålverket.

På en gång kommo flera flickor, tydligen statister, genom trägrinden i entréhallen. De omringades genast af männen, men en gestalt i lång gummikappa och med en lätt sjal öfver hufvudet skilde sig snabbt från sällskapet och nästan sprang uppåt gränden. Det var Ysaïl. Hugo skyndade efter.

Han hann henne utanför dörren till en liten vinkällare, som låg undangömd och inklämd i en mörk passage mellan höga och svarta varuhus. En ensam lykta brann öfver skyltens snidade Bacchus.

— Ysaïl, flämtade han, Ysaïl — känner du igen mig?

Hon vände.

— Ja, svarade hon endast.

— Jag har ej sett dig se’n hagelstormen. Du sade jag skulle få söka dig hos Wosslick. Jag har varit där, men du fanns ej. Nu såg jag dig i kväll på Trocadero ...

— Ah — nå, hvad tycka? Jag vara bra? Vara vacker? Men amerikaner ej förstå. De inte klappa mycket åt mig.

— De äro idioter. Du var mycket vacker, Ysaïl. Mycket, mycket, mycket vacker! — Kom, låt oss dricka något, äta något. Hvarför ej gå in här?

— Har du pängar?

— Ja visst — sedlar.

Han log.

— Det är bra — duktig gosse.

I leendet och tonen låg något för Hugo obegripligt. Det var eggande och berömmande — hvad menade hon, hvad trodde hon?

— Duktig gosse, upprepade zigenerskan, duktig rysk gosse.

Han njöt af hennes ord, ty de visade att hon verkligen kom ihåg honom.

Nordling stötte upp dörren med foten och en klocka larmade till. Det var ett helt litet rum med vinfat kring väggarna, dunkelt upplyst af en taklykta af venetianskt smide och tomt på gäster. En gammal italienare med

örnnäsa och gråstubbadt hår kom fram.

De satte sig i ett hörn. Ysaïl öppnade kappan. Hennes bara barm blänkte brun i det gula skenet. Kring halsen ringlade i tredubbla hvarf kedjor af bernstenskulor och silfver- och kopparmynt.

De fingo vin, frukter och en maccaronirätt samt risbollar i curry. Ysaïl åt som en fågel och hon knappast rörde vid vinet. Därpå började hon röka. Hugo, som ej visste hvad han skulle säga, betraktade henne oaflåtligt. Hon började le — och så småningom, under det hennes gula ögon drogos hop till smala, svarta streck, inom hvilka en guldrand glänste, stannade detta leende, blef ljufvare, varmare, mjukare. Nordling glömde den gamla italienaren, han lutade sig öfver det lilla träbordet, grep Ysaïl i axlarna och drog hennes hufvud mot sitt. Hon spetsade sin mun med de tunna violetta läpparna och kysste honom tvärs öfver bordet. Det kändes som ett hack af en fågelnäbb. Men hennes guldögon hade för en sekund blickat rakt in i hans och det var som hade han sett ned i en förgylld bål, till randen fylld af simmande madeira.

Korgflaskan var endast halftömd, men Ysaïl ville gå. Vinkällarens värd tog emot betalningen utan att ändra en min. Han var van vid att se underliga människor från Trocadero.

Ysaïl ledde vägen. Hon tycktes känna till folktomma passager. De vandrade genom gränder, smala, svarta och öde. De stego nedför trappor, kröpo efter flodens kajmurar som vattenråttor och vattnet plaskade kring deras fötter. De kommo under broar och viadukter och en gång färdades de en lång stund under en trottoar. Slutligen syntes norra delen af Clark street och Ysaïl hejdade stegen.

— Jag skulle gå till Wosslicks, sade hon, men inte vilja. Du är med. Kom!

Och de fortsatte västerut på en bred, men illa träkubbslagd gata. De gingo i skuggan och Ysaïl kramade hans hand hårdt. Då han ibland slog armen om hennes lif, kände han under kappan hennes kropp slingra som en orm.

Vid västra flodarmen stannade hon:

— Nu gå! Snäll gosse.

Hugo började tala högt. — Nej, han ville icke gå.

Zigenerskan tvekade.

— Farlig trakt, sade hon.

— Det bryr jag mig icke om.

Ysaïl log.

— Du känna farlig trakt?

Han svarade utan betänkande:

— Ja visst. Jag älskar den — den är min.

— Ah!

Och då tryckte hon sig plötslig tätt till honom och gaf honom en följd af snabba kyssar, fågelkyssar, hvilka liksom hackade hans läppar. Men då han till sist höll henne fast och det började susa i hans öron, bet hon honom och därpå trefvade de vidare, hand i hand.

Omgifningen blef ödslig. Förfallna hus och kåkar lågo efter halft raserade gångbanor som tycktes bestå af ruttnande broplankor. Grushögar omväxlade med lergropar, och öfver lutande plank stucko upp knotiga och nakna träd. Belysningen var en och annan gaslykta, hvars röda ljus stirrade likt ett öga vid någon mörk och ruskig knut. Skepnader gledo omkring som hyenor och mellan ett par höga, öfvergifna spannmålselevatorer skymtade linjen af prärien. Från floden blåste en nattvind.

Ysaïl stannade.

— Tyst! hviskade hon.

Därpå:

— Hvissla!

Hugo hvisslade.

De lyssnade båda. Intet hördes. Om hvisslingen varit en signal, hade den ej blifvit besvarad.

— Så kom då, sade zigenerskan.

De gingo ännu några steg och nu kunde tydligt uppfattas prasslet från präriegräset och präriehundarnas tjut.

Flickan stannade utanför ett tvåvåningshus af trä, omgifvet af ett sönderbrutet staket. Ingen grind fanns, och då Nordling följde henne uppför gången till trappan och därvid kom att blicka tillbaka, såg han den stora staden aflägset resa sig högt mot skyn, som färgades röd af reflexen från många tusen gators millioner ljus.

Ysaïl öppnade porten och de trefvade uppför en knakande och brant trappa. Därpå slog hon upp en dörr och Hugo befann sig i ett rymligt rum, på hvars midtelbord brann en nedskrufvad lampa. Fönstren voro täckta af gardiner.

Zigenerskan kastade af kappan. Rummet var torftigt möbleradt och smutsigt. Möblerna voro vanliga amerikanska gungstolar, ett par soffor, ett skåp och bord. Men i fondväggen var en stor, tillsluten skjutdörr med dubbla skifvor.

Flickan sträckte armarna högt öfver hufvudet — samma gest som då hon började sjunga. De voro smala, af utsökt form. I armhålorna syntes den mörka skuggningen af svart hår, som glänste i lampskenet.

Hon log.

— Är du nöjd? Ysaïl trött. Nu gå!

— Skall jag gå tillbaka hela denna väg? Får jag ej stanna?

Hon skrattade lågt.

— Omöjligt. Inte nu. En annan gång — kanske. Om du är duktig gosse och ger Ysaïl vacker present — när du gör pängar.

Hugo gick fram till dörren. Det föreföll honom som rörde sig någon därinnanför. Ysaïl sprang fram och bredde ut armarna. Hon stampade med foten:

— Gå — gå — gå.

— Hvem bor där inne?

— Consuelo.

Nordling ryckte till.

— Hvad, stammade han, Con — Consuelo?

— Javisst. Consuelo och Miriam och Myrrha och Ysaïl.

Svensken stirrade.

— Consuelo och Miriam och Myrrha och Ysaïl, eftersade han förvirrad.

— Ja, du skall få träffa dem allesamman nästa gång. Men ingen är så vacker som Ysaïl.

Hugo betraktade dörren. Det var en underlig syn, en nattdröm. Den höga, dubbla dörren och framför den flickan, fantastiskt klädd, halfnaken, brun, med bredda armar, ögonen gnistrande likt bärnstenen och mynten på hennes smala, djärft skurna hals. Han blef rädd.

— Måste jag gå, Ysaïl?

— Ja, ja.

Hon tog sats som en katt och sprang rätt på Hugo, slog armarna om honom och sköt honom baklänges. Utifrån hördes långt bort en hvissling.

— Fort — du skall få många kyssar — Ysaïl din — alltid hos Wosslick efter Trocadero — fort —

Hon talade ilsnabbt, tungan halkade på meningarna och hon blandade in ord på ett främmande språk.

Hugo kysste henne hastigt och började famla sig nedåt trappan. Det sista han såg, innan flickan stängde, var ej Ysaïl utan den bakre dörren, hvars tillskjutna halfvor sakta delades till en smal springa, som lyste i eld och purpur.

Utkommen började Nordling springa. Han följde ingen väg utan sprang som en förföljd och af instinkt österut. Hjärtat bultade, i tinningarna hamrade det, mjälten högg, för hans ögon skymaftadeskuggorochkringöronenfläktadesom läderlappsvingar. Han snubblade öfver träkubb och skenor, han snafvade i gropar och spår. Flämtande nådde han till sist Clark street. Då vände han sig om. Tvärgatan, han kommit fram, låg mörk och oändlig och det såg ut som formade den sig längst bort till en hög och tillsluten dörr.

III.

VII.

Sagan om lilla Lisa.

En mörk oktoberdag satt Hugo Nordling ensam i fru Ostroems förmak. Han satt i orgelsoffan och stirrade tungsint och trött in i den svarta och tomma spiselöppningen, hvars hylla var fylld med gräsligheter i gips, porslin, pappmassa och till och med vax.

Hela dagen hade han gått rundt till fabrikskontor, ingenjörsverkstäder, smältverk, alla upptänkliga mekaniska anstalter och maskinfaktorier. Han hade åkt ut till Pullman, till Wagnerverkens afdelning, till Deerings redskapsanläggning, till Illinois Steel Co. Han hade besökt platser där han aldrig förr varit, och hans sista dollar hade gått åt enbart till spårvägsafgifter. Men det var förgäfves. Den vanliga frasen om igenkommande hade upprepats öfverallt. Dock såg det ej ut att blifva ondt om arbete under vintern. Men allt berodde på presidentvalet. Segrade republikanerna, kunde arbete påräknas öfverallt, ritare skulle då behöfva engageras i det oändliga. Men vunno demokraterna så skulle verken stängas.

— Hvilket land — hvad skall jag taga mig till! suckade Nordling.

Nu kunde han ej påräkna få bo längre hos Ostroems. Mister Ostroem hade fått en mystisk anställning som någon sorts biljettförsäljare vid ett kontor nere i staden. Hvad det var för ett kontor, ville han dock ej yppa — det var strängeligen förbjudet, sade han. Han påstod att det var fråga om en uppfinning. — Sålde man då i herrans namn biljetter till uppfinningen? — Well, mja, det var just däri affären låg — men det kunde ej yppas! Faktum var att han emellertid hade godt om pängar. Hugo antog att han möjligen sålde lotter på det förbjudna Louisiana State Lotterys hemliga officin eller också gjorde något ännu värre.

Men med inkomsten, hvarifrån den nu än kom, följde oberoende af hustrun. Och nu blef han än fullständigare den vackre hustyrannen. En dag tillkännagaf han sålunda att en kvinnlig kontorskamrat — ung och vacker, tillade han — ville flytta till deras boardinghouse. Fru Ostroems fasa gick utom alla gränser. Men mister Ostroem förklarade, att upplåts det ej rum för henne, så komme han att flytta. Om något, borde man visa tacksamhet för att han nu sökt draga betalande gäster till huset i stället för de logerare utan anställning, som funnos där. — Det gafs ingen pardon, Nordling måste flytta. Han var för tillfället den enda, som var ur stånd att betala, och hans lilla rum det enda, som kunde tänkas ledigt. Dessutom låg det en våning högre än herrns i huset.

Andra ledsamheter funnos också. Den svenska dansösens lilla flicka var mycket sjuk. Ljudet af hennes hosta trängde om nätterna genom hela huset och kom Hugo att stöna af medlidande och smärta. Han visste intet grymmare än ett litet barns lidanden, det var för honom det orättvisaste i skapelsen. Hvad som helst annat kunde han numera nog så kallblodigt uthärda, men till och med gråten, en snyftning endast, från någon liten stapplande varelse var honom pinsam och outhärdlig. Han hade försökt att sitta hos barnet och berätta sagor, men som dagarna gingo och det lilla bröstet rosslade och kämpade allt mera, under det ögonen blefvo allt större och mer feberlysande i ett litet hvitt anlete, vid hvars kallbleka panna små guldlockar klibbade, måste han afstå. När han såg de små aftärda händerna vildt famla öfver det nötta täcket, hörde den sönderslitande hostan och kände sin fasansfulla hjälplöshet, blef han utom sig och måste springa ut för att kväfva de eder och förbannelser, som ville stiga till hans läppar. Och modern, den stackars gatflickan, var i förtviflan. Långt ifrån att önska barnets bortgång som det utan tvifvel lyckligaste för dem bägge, såg det ut som var lilla Lisas lif hennes eget lifsvillkor. Hon dansade hvarje kväll hos Mc Vicker i Ali Baba och de fyrtio röfvarna, men nu hände aldrig mer, som förr, att några nachspiel följde på föreställningarna. Hela natten satt hon vakande vid lillans läger.

Och en dag hade hon fått i sin sorg ett hysteriskt anfall i matsalen. Det var då som mister Harden, amerikanaren och den förnämste inackorderingen, hade sagt till den gråtande mistress Ostroem — med fin ironi anspelande på olika missförhållanden i huset:

— Att det var ett fattighus och sjukhus, det har jag länge haft klart för mig. Äfven att det skall blifva en bordell. Men blir det dessutom dårhus, skall jag bedja få flytta ...

Hugo stirrade på salongens möbler. De sågo ut som vanskapliga djur i skymningen. Draperiernas bollar, plyschtrasor och spetsar liknade svansar och slamsor på afdragna och till torkning upphängda hudar. Nere i

köket grälade gumman med de nya pigorna. De svarade med att bedja henne beskydda dem mot herrn. Han hade natten förut sökt tränga in i deras rum. Nu blef det orkan. Kopparlock skrällde stridsfanfarer och dörrar smällde kanonskott. I stället för krutrök trängde stekos från härsket flott upp genom trappan och in i förmaket. Genom de tunna väggarna hördes Lisas förfärliga hostanfall.

Nordling lyssnade apatiskt. — Hvilket elände det hela! Och så Ysaïl. Sedan Trocaderonatten hade han ej sett henne. Ibland trodde han nästan att hon var ett hjärnspöke. Han hade gått flera nätter ned till Wosslicks källare och där vid ett glas öl ätit sin gratismåltid för kvällen. Men hon fanns aldrig där. Ej heller på Trocadero. Hon hade slutat utan vidare efter ett par dagars uppträdanden och ej till någon yttrat hvart hon skulle gå. Ingen visste något om henne.

— Hvem är hon? tänkte Nordling för hundrade gången. Och han sökte analysera sitt intryck af henne.

— Älskade han henne? Ja, nej, jo, nej! Men han kände en fullkomligt vanvettig passion växa inom sig och slå som blåheta vågor rundt om honom, när han riktigt tänkte på henne. Hon var inkarnationen af allt kvinnligt mystiskt, han kunde tänka sig, och samtidigt det mest fantastiskt konstnärliga, han någonsin drömt. Det var i detta det låg: mystiken, kvinnan. Men hvad skulle till exempel ett förhållande dem emellan utvecklas till? Äfven under bästa förutsättning, att han hade inkomster, pänningar, kunde de ju icke gifta sig. Ej heller till älskarinna dugde denna sällsamma nattfjäril — de kunde ju knappt talas vid på samma språk. Och i hennes uppträdande låg lika mycken plötslig köld som glimtar af impulsiv hetta. Och för resten — hvar var hon nu? Han skulle troligen aldrig mer se henne.

Än en gång såg han i detalj scenerna vid deras två, på det hela så korta sammanträffanden. Hur hon kommit under åskbyn som en stormsvala och blåst in bland de olyckliges och förkastades hop, hur han följt henne i natten och hur den hemlighetsfulla dörren gäckat hans förhoppningar. — Hon blef till en symbol och i det öfverspända tillstånd, Nordling genom de sista månadernas umbäranden kommit till, var han böjd att tro det hela en profetisk dröm, en fantasi.

— Hon är en uppenbarelse, en hallucination — och jag, jag äter för litet ...

Dörren till förmaket kastades upp och värdinnan kom in. Hennes gumkinder voro blossande röda, den lilla näsan het som ett spiselkol och ögonen rödgråtna. Några grå testar flaxade under den svarta och flottiga hårrosetten.

— Å, herre gud, mister Nårdling, oj, oj, oj, — nu dör miss Mauds unge, och människan ä’ ju inte hemma — och mister Harden, oj, oj, oj — och Ostroem, det eländet, tänker gå!

Hugo blef genast vaken. Ysaïlfantasierna försvunno som skyar i stark blåst; här var endast Chicago, staden utan sagor, men med verklighetshistorierna präntade på hvarje dagssida — och mycket starkare och underbarare och grymmare än barndomsbibliotekets illustrerade häftesskatt.

Han reste sig ur orgeln.

— En doktor — har ni inte —

— Jo, certainly, jo, men doktor Frick är inte hemma, ska man ta en amerikan?

— Naturligtvis, för all del, mistress Ostroem ...

Gumman skrek några befallningar nedåt trappan. En dörr smällde i källarvåningen.

— När jag kom in så låg det lilla kräket och var alldeles blå i ansiktet — hon kväfs bestämdt —

Hugo afbröt. Han kallsvettades af vanmäktigt medlidande och förtviflan.

— Snälla fru Ostroem, säg ej mer! Om jag skulle springa ner till Mc Vickers?

— Yes, yes — men först ska' väl mister Nårdling höra hvad doktor Smith säger — han bor i hörnet af Chestnut och Dearborn —

— Ja, visst, javisst — certainly.

Det ringde.

Hugo skyndade ut och slog upp dörren åt gatan. På trappan balanserade en orakad och halfsluskig, svartklädd figur. Han bar i handen en aflång, nött läderväska. Han lallade:

— As — as — as long as — as there's — life — hick! — you know, there is — there's hope — hick! — you know ...

Det var doktor Smith.

Han låtsades springa uppför trappan, men halkade tillbaka. Uppkommen, tog han ett snedsteg. Han luktade karbol och visky.

— Excuse me, stammade han, men business is business. Jag känner ej detta hus. Hvem — hvem är det som skall betala mina tjänster?

Nordling skakade som i frossa.

— Doktor, sade han, vi äga detta hus.

— För all del — jaså. Well, ni förstår, jag har i två hela år, sir, fått läsa på min examen, två års studier, sir, innan jag fick graden i mitt college i Wisconsin ... Det är lång tid för en fattig man. Förut var jag bara simpel barberare. Men det är arbete, sir, som skapar det grandiosa i vår nation, sir. Vår stolta örn skall alltid breda sina vingar öfver ett stjärnströdt — nej, jag menar öfver ett folk af fria söner, sir. Jag tar endast fem dollars, sir. Det är ju bara ett litet barn. Annars är jag kirurg, sir, kirurg och specialist i veneriska sjukdomar ...

Hugo ryste. Han öfvervägde om han skulle släppa in den druckne charlatanen eller slunga honom i gatan. Men fru Ostroem kom ut och bad nigande doktorn stiga in.

Han trängde fram till sängen, där lilla Lajsa låg döende. Hennes ögon hade ingen blick längre — de liknade en slocknad fågels. De små bleka läpparna voro halföppna. Hårets gula slingor voro fuktiga af svett och lågo som brutna stjälkar på det grådaskiga örngottsvaret.

Doktor Smith fläkte upp täcket och blottade den utmärglade lilla kroppen. Hugo tyckte sig bevittna ett våldtäktsförsök. Fru Ostroem började snyfta. I dörren trängdes pigorna.

— Finns det någon visky? frågade läkaren.

— Hvad till? sade Nordling skarpt.

— Hvad till? Till att ge det lilla liket förstås och äfven gnida det med. Så länge det finns lif, finns hopp.

Han öppnade sitt läderfodral. Det innehöll saxar, tänger, lancetter och knifvar. De voro otvättade. På en del funnos blodstänk, andra sågo ut som öfverdragna med en hinna af var, några voro rostiga.

Det flammade rödt för Hugos ögon. Han slog igen locket till väskan med en smäll.

— Gå ut, sade han, pekande på dörren, gå ut. Ni är drucken.

— Sir, skrek Smith, är ni galen? Ni, ni — ni svensk! Förbannade svensk —

Nordlings hjärna glödde. Han rusade på amerikanaren, fattade honom i strupen och körde honom baklänges genom dörren, ut i farstun, ut på trappan. Där kastade han honom handlöst utför stentrappstegen.

Smith låg på trottoaren. Nordling sparkade ned instrumentlådan. Därpå ilade han ned.

Doktorn hade ej skadat sig. Hans ögon sprutade skräck och tungan lallade:

— Så länge det finns lif ...

Svensken visste ej mer hvad han gjorde. Han grep på nytt Smith i strupen, ryckte upp honom och höll honom mot ett kastanjeträd, pressande hufvudet hårdt mot stammen.

— Ni är ingen doktor, hväste han, ni är en humbug, ni är en mördare!

Han skakade honom våldsamt. Han kände en jättes krafter växa i sina muskler. Gnisslande med tänderna röt han:

— Akta er, jag skall i morgon anmäla er — jag känner dussintals läkare.

— Släpp mig, rosslade Smith. — Släpp mig för guds skull — jag ber er om ursäkt — jag är en fattig man — jag är specialist —

Hugo släppte honom. Smith raglade i väg. På trottoaren låg fodralet.

— Hej, ropade Nordling, kom tillbaka.

Doktorn låtsade ej höra.

Då sprang svensken med en ed efter honom. Han grep honom i axlarna. Smith blef hvit i ansiktet af förskräckelse:

— Jesus människa, ni tänker väl ej mörda mig?

— Gå tillbaka! Tag upp fodralet och tag det med er!

Smith lydde hundundergifvet. Därpå gjorde han en stor krok öfver gatan och försvann i skymningen.

Nordling stod som bedöfvad ett ögonblick. Han kunde ej tänka klart. Så fick han höra fru Ostroems gråt och pigornas jämmer från trappan. Han gick fram.

— Mistress Ostroem, sade han lugnt, var ej rädd — det blir intet obehagligt. Nu går jag ned och hämtar miss Maud.

Han vände och gick fram till Clark street. Han var åter alldeles lugn, ehuru det kändes som kröp det af myror inom hufvudskålen. Utbrottet hade varit en naturlig reaktion, mindre gällande Smith än hela den hungerperiod, det nya landet låtit honom genomgå. Han smålog:

— Jag håller på att bli amerikanare.

Då han kommit fram till hörnet, där dadelförsäljaren stod vid sin kärra, kom han ihåg, att han ej hade några pängar. Men han kunde ej förmå sig att gå tillbaka och låna af gumman.

— Jag får gå ned, resonerade han, gå raskt i stället för att åka.

Och han började halfspringa.

Han nådde bron, utan att hafva uppfattat husen och folket omkring sig. Han fortsatte brådskande in i staden. Vid hörnet af Monroe street vände han till vänster. Där låg Mc Vickers stora teater. De elektriska ljusskyltarna strålade öfver kolossala affischer med färglysande scener ur pantomimen Ali Baba och de fyrtio röfvarna.

Han gick in i närmaste gränd. Där borde sceningången finnas. Långt bort brann en glödlampa. Kulisser lågo hopfällda på en långkärra, som stod utanför en tämligen bred sidoport. Hugo steg in. Ingen syntes. Han gick uppför en brant stigande gång, upplyst af gaslågor, som brunno orangeröda inom ståltrådsnät, och kom till en gård. Ett par glasdörrar ledde dit ut. Han stötte upp den ena och ett häftigt drag uppstod, som med en smäll åter klämde igen svängdörren. Nordling hörde steg och vände sig om. Då såg han en liten svart skinndörr glappa på sina gångjärn alldeles bredvid sig. Han klämde sig in och befann sig nu vid scenuppgången. En bred trappa förde med några steg upp till klädloger och scengolf.

Nordling tvekade. Ridån måste nyss ha fallit för någon akt, ty handklappsstormen aftog och orkestern började spela mellanaktsmusik. Hugo beslöt våga försöket.

Han steg långsamt uppför den breda trappan. Skrattande och fnissande flickröster hördes ofvanför hans hufvud. En ny, kort trappa syntes innanför en dörr. Han såg nu, att han befann sig på en sorts plattform af trä och ville gå vidare.

Men han motades vid ingången af en karl i solkig frack och byxor, fläckade af fuktig sågspån. Det groteska i mannens klädsel ökades af att hans trubbiga näsa var rödsminkad — den glänste som cinnober — och att i stället för stärkskjorta visades en vanlig brungrå ylletröja inom västens urringning.

— Hvad vill ni? skrek karlen — det hördes på hans uttal att han var irländare — här kommer ingen in. Eller ä’ ni fotografen?

Hugo stirrade uppåt trappan. Bakom den lille löjlige mannens rygg vällde en bred ljusflod, ej olik månsken. Den sneddade det dammtjocka dunklet i en skarp vinkel, ungefär från axeln till golfytan, en meter från fötterna, där den slog cirkel. Äfven träställningen utanför scendörren belystes delvis af denna glänsande kaskad. Underliga apparater af nickel och mässing skeno i ljuset som nypolerade. En del liknade kranar, andra häfstänger. Vanliga tåg och tåg af stål, linor, rep och smala kablar linjerade upp dörrramens interiörrektangel.

— Nå, satan, förbannelse, hva’ i alla — brusade figuren allt häftigare.

— Jag skulle — jag skulla vilja träffa Maud.

— Maud? Mauda er långt in i —

— Nej stopp, vänta litet.

Hugo äntrade uppför stegen.

— Hör på, sade han, jag är hennes — hennes vän, förstår ni? Vi bo på samma ställe. Nu håller hennes barn på att dö.

Irländaren tog ett steg tilllbaka, kanske inför Nordlings resligare växt, måhända för allvaret i hans röst — men mest såg det ut som om han trott sig se en dåre.

— Hvilken Maud menar ni? frågade han i förändrad ton.

Hugo teg. — Ja, hvad hette hon väl, den svenska gatflickan, som om kvällarna dansade bland hundra andra olycksbarn — och förmodligen i bortersta ledet — under ett tillfälligt engagemang för några cents för aftonen, vid en lysande teater långt ut i västerns hufvudstad? Maud, hade hon ju sagt till honom den där sagokvällen, men gamla mistress Ostroem kallade henne Lisa. Svenska Lisa — hvarför inte?

Högt sade han:

— Hon kallas visst Maud, men —

Den lille mannen afbröt:

— Här finns bara en Maud: Maud Williams, sångerskan. Och henne kan det väl ej vara?

Han log, dock ej elakt, i det hans blick öfverfor Hugos slitna dräkt.

Nordling rodnade ofrivilligt.

— Nej, naturligtvis inte. Men — hon heter också Lisa?

Irländaren skakade på hufvudet:

— Vet inte ...

— Hon ä' bara figurantska — för tillfället — hon ä' svenska —

— Ah!

Det kom ett nytt uttryck i det clownliknande ansiktet. Det var ett uttryck af resignation och smärta, men ett uttryck utan våldsam öfverdrift, liksom hade äfven detta minspel tillhört de nötta och inlärda grimaserna. Men då Hugo litet förvånad vidgade ögonen, försvann under hans blick den förstående glimten och samma liknöjda, på en gång slappa och hårda anlete som förut mötte honom.

— Svenskan, fortsatte aktören, jaså svenskan. Ja, käre vän, hon — hon är borta.

— Är hon borta?

På nytt kom detta outgrundliga i ansiktets apmask. Och när nu Nordling såg på honom, igenkände han plötsligt uttrycket. Det var ej den kalla reflexen från kalciumljusets bländpelare, det var ej heller återskenet af någon sympatikänsla eller en inre värmevåg, som färgade för minuten masken midt emot honom med äktare smink. Nej — det var samma flyktiga min af grubbel, ångest och broderssökande, som han iakttagit i zigenerskans mörka anlete stormkvällen på krogen vid Clark street och i den buttre poliskonstapelns uppsyn ett ögonblick under månskensnatten utanför den sömnlöse millionärens villa vid Michigansjön. Denna plötsliga uppenbarelse af hjälplöshet inför någon stor gåta, famlandet efter en likes hand i mörkret — detta något, som ej anletsdragen mäktade dölja, hur stelnade de än för öfrigt voro.

Hans reflexioner varade endast några sekunder, liksom den andres minspel var lika öfvergående. Det hväste till öfver deras hufvuden och ljuset skiftade, mörknade, strålade därefter med förnyad styrka och föll åter som förut, endast en hårsmån rubbadt från första läget, slående en cirkelrund hvitfläck på golfvets dammiga tiljor.

— Ja, ja, sade irländaren, hon är borta. — Jag själf har ju intet med detta att skaffa — jag är bara en low comedian, en akrobat, som slår volter i apkostym — liksom hon var en dancing-girl. Nå, hon sa' att hon

kom från the Royal Opera in Stockholm — well, well. Men låt oss säga att hon ej kunde något — nej, verkligen, ingenting kunde hon. Så blef det gräl i kväll, pantomimen går ej längre som den skulle och vår stagemanager är brutal. Veckans lön hade svenskan redan fått i förskott, dessutom var det ett par plikter, hon och en tio stycken till fingo gå. Good bye! Nå —?

Han slog ut med händerna, höjde på axlarna och knep ihop med ögonen.

— Ja, sade Hugo, jag känner knappt flickan och jag är ej hennes älskare. Men, som sagdt, hennes lilla barn är döende ...

Han stod och tänkte på uttrycket »bara en dancing-girl». Och det födde en idéassociation. Han mindes Degasutställningen uppe på the Art Institute, där bland de sällsynta verken äfven en del af mästarens kolstudier hopbragts. Det var en helt liten teckning — en flicka, knotig, mager, utsvulten, öfvertränerad; en dansös, men beröfvad rampens glansljus, pudrets och tuschens fernissa, paljetternas skimmer. Flämtande böjde hon sig ned i kulissvrån och snörde hop skornas korsband kring smalbenet. Hur ful, hur kantig, hur trött hon var med hvassa armbågar och stela, osköna vådor. En grändunge ur rännstenssmutsen — en ... Only a dancing-girl.

En elektrisk klocka ringde, skarpt, så att de båda ryckte till. Nästan samtidigt hördes en gäll stämma ropa något, därpå ljödo kraftiga flatslag i händerna och en van, befallande röst yttrade en lång ramsa i myndig kommandoton. Den tycktes komma från alldeles öfver deras hufvuden.

Aktören rätade upp sig.

— Jo, jo, sade han, o yes, jag förstår.

Han nickade.

Nordling såg, hur på ömse sidor om den rödsminkade näsan runno tårar. Och han hörde clownen hviska, hest och underligt:

— Jag var också en gång — länge se’n — Dublin — kär i en danserska. Ja, ja, jag lefde på henne — då. Poor girl, död nu. Hon hette Maggie.

— Han tror mig ej, mumlade Hugo.

Högt sade han:

— Nå, tack då, adjö.

— Måste klä mig, skrek irländaren i sin förra ton, apa — kullerbyttor —

Och han försvann midt genom den snedstrålande ljusfloden, hvilken tycktes insuga, förtära, bränna upp hans skugga.

Då Nordling gick ned den brant sluttande gången, hvars gaslågor inom sina metalltrådsglober fladdrade för draget från gården, uppstämde orkestern därinne en skrällande souzamarsch. Tonerna ekade ut i gränden, som nu var mörkblå. Man hörde egentligen endast rytmens poängtering från skallande bastubor, trummor och lock.

Trött vandrade Hugo hemåt. Det var en kylig kväll, men med klar himmel — vinden kom från norr och molnen hade drifvits ut öfver Michigan. Stjärnorna brunno kallt och klart. Det skulle bestämdt blifva tidig vinter.

Hugo frös vid tanken.

— Om jag ej inom fjorton dagar har arbete, vandrar jag ut på landsbygden och se’n får det gå hur det vill. Det blir naturligtvis döden.

Öfver bron. Den långa gatan upp. Utanför Wosslicks hejdade han sig, men fortsatte genast. Han hade så när fallit för frestelsen att gå in och bedja att på kredit få dricka visky.

— Om nu O’Neill ville komma, tänkte han, så skulle jag supa mig full med honom, så full att vi båda blefvo lika tokiga.

Ändtligen Chestnut street. Han smög fram till huset. Matsalsfönstren lyste, det var fullt med gäster. Han såg upp mot porten: jo, mycket riktigt, där satt redan fäst vid vredet en liten krans med stor rosett och långa band. De voro hvita, till tecken af att ett barn dött. Hugo undrade om de ej snart skulle få sätta dit äfven ett par långa, svarta florsband, utmärkande att en fullvuxen, att modern följt efter.

— Hvar kan hon vara?

Han upprepade halfhögt frågan i tamburen, där det var mörkt.

Då kom gamla fru Åström fram. Hugo såg i det svaga ljuset från gatans lykta att hon var svartklädd. Han blef rörd.

Gumman snyftade:

— Hon har varit här, stackars människa. Stackars, stackars flicka, det är nog inte roligt. Nu ä’ hon så ensam, liten. Och det blir nog bara elände nu. Hon grät inte — var inte det underligt? Hon bara stod och såg på det lilla liket, vet mister Nårdling. Så gaf hon mej tio dollars och så gick hon rätt ut. Men efter tio minuter kom Linn, the undertaker, han som har begrafningsbyrån, vet ja’, på Clark street och satte upp bandet, di brukar, på dörr’n. Då hade hon varit inne och sagt till om ekkista, och allt. Och betalt, och allt. Herre gud, ja. Bara hon nu inte går och gör sig något illa.

Från köket skreks något. Soppan var slut och fru Ostroem måste ned.

Hugo gick upp på sitt lilla rum. Han ville ej äta. Ville ingenting. Utan att kläda af sig lade han sig raklång på sängen och stirrade upp i mörkret. Ett nätskuggverk från fönstret dansade på det gipsstrukna taket. Det liknade fladdrande svarta fjärilar på ljus botten. Grändlyktan kastade öfver bakgården, genom det gamla trädet vid planket, detta ljusspel. Hugo stirrade och stirrade.

Och han önskade att han som lilla Lajsa i rummet inunder nu varit riktigt borta.

Men svenska Lisa, den lilla danserskan, gick ensam ned en yttergata som förde till flodmynningen.

Hon kände sig trött intill döden och hennes hufvud tycktes henne tomt. Och dock låg ett leende kring läpparna, öfver hvilka ännu smink och puder voro fästa. Hennes ögon sågo rakt fram, och pupillerna liknade två orörliga punkter.

Då hon kom fram till det höga kajverket, som här löpte i höjd med flodbroarnas räcken, uppsökte hon en plats hvar hon kunde stiga ned för de sluttande sidorna. Hon fann en smal öppning bakom ett stort varuhus, och försiktigt klifvande nedför branten och hållande sig i de stora pålar, som likt master stucko upp ur sanden, tandande hela bäddens kam, ända ned till vattenytan, nådde hon sjön.

Solen hade gått ned, det var mörkt. Stora skybankar stodo upptornade öfver Michigan bakom hamnpiren,

hvars röda fyrljus blänkte mot den svartblå väggen. Men strimmor af gult och rödt satte inslag i molnen längre västerut. Och från yttersta kajudden, på andra sidan flodarmen, där de stora handelshusen, fruktbasarerna och fiskkvarteren lågo, strömmade bländande elektriskt ljus.

Lisa gick ned till vattnet. Hon gick ut i vattnet. Det skvalpade öfver hennes skor.

Hon stod mellan två kolpråmar. Vattnet, oljigt och dyigt, gungade all slags orenlighet. Det var allt upptänkligt, från döda råttor till skalen af apelsiner och bananer. Det var korkar, spån, papper och allt som en stor stad dagligen ger ifrån sig.

Men Lisa kände ej stanken, märkte icke orenligheten, det bortkastade och förbrukade affallet och skräpet, som floden vaggade. Hon tänkte på en saga.

Det var sagan om lilla Lisa. Hon som flöt utomlands på ett stort näckrosblad och träffade alla de stygga och fula paddorna i lifvet och som fick skälfva af köld och digna af trötthet och hunger. Men som till sist kom till prinsens slott och fick hvita vingar och drog in i all sköns härlighet.

Danserskan gick längre ut. Vattnet nådde henne öfver höfterna, det började draga nedåt i kjolarna.

Från Rush streets katolska kyrka, Notre Dame, ringde plötsligt klockor. Ljusen från hallarna nådde nu tvärs öfver floden klart och tydligt gatflickan.

Och i deras spel förvandlades allt. Vattnet lyste som smaragd. Bananasskalen blefvo till guldglänsande båtar, hela flottiljer, som drefvo ut att möta prinsessan. Himlen flammade i solnedgång, fyrens ljus lyste som en stjärna och smala silfverband tycktes fläta sig öfver vattnet för att emottaga den väntade.

Hon knäppte händerna, tryckte dem hårdt mot bröstet, slöt ögonen och lät sig falla framstupa.

Det smutsiga vattnets vidgande ringar skimrade i regnbågens färger, vredos till förgätmigejkransar, inom hvilka små armar vinkade och barnaögon tindrade; alla stjärnor strålade, alla ljus lyste och alla klockor klungo och spelade den kväll, lilla Lisa gick in i sin sagas himmelrike.

VIII.

En historia om hösten.

Det var i slutet af oktober.

Hugo Nordling hade i öfver en veckas tid logerat hos en bekant, en snickare, den man, som delgifvit honom nyheten om det sista pänningebrefvet.

Han hette Mattson. Det var en enkel karl, men med de förutsättningar för sitt goda uppehälle, som det nya landet fordrade i yrkesskicklighet, arbetsamhet, sparsamhet och ordentlighet. Han hade varit tio år i den stora staden, ständigt knogande, aldrig utan arbete, men ändock ej ägande förmågan att höja sig öfver de tio tusen kamraterna. Sålunda var han ej sin egen, hade aldrig kunnat börja ens den anspråkslösaste lilla verkstad. På de stora fabriker, där han arbetat, hade han aldrig stigit till någon slags förman. Ej heller hade han gift sig och följaktligen ej skaffat eget hus på egen grund. Men han hade alltid varit väl aflönad och hans sparbanksbok i Illinois Trust and Savings Bank var på insättningssidorna välfödd.

Hugo hade lärt känna honom på inackorderingsstället. De hade haft rum bredvid hvarandra och språkat

tillsammans om kvällarna vid pipan och lagerölet. Hugo tyckte om honom på det vis, en sådan natur alltid gör: som en pålitlig och god man, visserligen djupt underlägsen i andliga ting, men med sund och praktisk blick på omgifning och världens enklare vägar. Mattson såg upp till Nordling, viss om att han en gång skulle blifva något för svenskarna mycket hedrande bland de nackstyfva yankeeborna, som han aldrig lärde sig blifva kamrat med — endast arbetsdjur åt. Hur det var, hade Mattson aldrig glömt sitt land, han längtade hemligt tillbaka till sin bygd där han tänkte sig—så gick drömmen — en gång få köpa ett litet ställe, en bättre bondgård, ja, en liten herrgård. — Och nu var drömmen färdig, om ett par veckor skulle han vara öfver på den andra sidan med späckad plånbok — öfver, för att aldrig mer fara på det stora vattnet.

Mattson hade det sista halfåret bott i Lake View, långt norr upp. Han hade haft en liten våning och eget hushåll. Då Hugo beslutat, som en sista planka, att uppsöka snickaren, hade han genast fått en soffa i salen att ligga på och därjämte själffallet inbjudits deltaga i alla måltider. Mattson hade förbättrat dessa betydligt, han var glad få inför Nordling utveckla sina hemkomstplaner.

Det var ej roliga samtal för Hugo. Han kände sig som en hund vid smulorna från den rike mannens bord. Han försökte emellertid gifva alla de råd och upplysningar han kunde om det lämnade fosterlandet. Och så hade dagarna gått — i dag skulle Mattson resa. De stora höstexkursionerna med lägre biljettpris hade just börjat och Mattson köpt sin steeragepassage. Ty det kunde ej falla honom in att ens nu sikta så högt som till en andra-klassfärd.

En natt till skulle Hugo ligga kvar. Sedan var alltsammans uthyrdt och möblerna sålda till en tysk snickarmästare.

De sutto alla tre vid den nyss slutade måltiden. Kofferten och en lår voro nedsända. En sista omgång fatöl var efterskickad och nya cigarrer tända. Tysken sade något om Vaterland och att han tänkte resa hem om fem år med hustru och barn för att visa dem Berlin, kejsaren och Grossvater och Grossmutter. Och, tillade han, dricka ett sådant öl, som endast Deutschland bryggde.

— Sverige är mycket vackert, sade Mattson. Och Stockholm är en af världens vackraste städer — det vet ni väl, mister Schultze?

Schultze nickade och bolmade.

— Ja, ja, gewiss.

— Det är annat än Chicago.

Hugo satt tyst. Hvad sade de? Hur skulle det bli?

— Och, sade tysken, när tänker mister Nordling resa hem?

Ja, när? Han skulle aldrig mer se sitt gamla land. Men i öronen låg ännu ljuden af tyskens fem år och han svarade i ett stelt leende:

— Om fem år.

— So, vi fare då på samme dampfer, man får mycket bättre mat på tyska linjerna ...

Hushållerskan, en gammal smålandsgumma, hvars barn, två söner, omkommit genom olyckshändelse vid brobyggnad, och nu fick försörja sig på gamla dagar i stället för den hvila, till hvilken hon efterskickats, kom med ölet i en handkanna. Mattson blåste af fradgan och serverade.

— Skål för Sverige, sade han.

De drucko.

Glasen fylldes med de sista dropparna och Schultze reste sig.

— Skål för gamla Tyskland, sade han.

De drucko.

Nordling tittade i kannan. Det fanns ej något kvar till en skål för Amerika.

Det var tid att gå ned till stationen. Tysken tog afsked, Hugo skulle följa sin värd.

Kabelvagnen rusade genom gatorna. Förbi den stora parken, ned Clark, in i tunneln. Upp igen mellan de höga husen, hvars toppar redan sveptes i ett svafvelgult töcken. Genom vindlande passager, där folk trängdes och lyktor började flamma. Det sorlade omkring dem, stadens lungor flämtade. Vid hörnen blåste oktobervind, hvirflande om med smuts, spillning, stickor och strån. Ändtligen lyste järnvägshallens stora fönster. Järn- och glaskupolen liknade en ofantlig ostkupa.

Vid alla perronger stodo ångande tåg. De bevakade gallergrindarna släppte långsamt igenom den ringlande strömmen af resande — mest hemåtvändande invandrare. Svindlande högt upp under glastaken, där ångmassor simmade som skyar, hängde stora glober, hvars intensiva ljus utsände hvita strålknippen som från solar. Det ekade rundt om af hvisslingar, af klockringningar, af hammarslag, af röster och tramp från tusen fötter.

Vid en upphöjning, belamrad af koffertar af alla slag, stannade Hugo och snickaren. Stapeln af resgods reste sig öfver dem som ett hus.

De hade god tid. Nordling visste ej hvad han skulle säga. Det förekom honom som skulle han själf aldrig få lämna staden — äfven i lyckligt fall, med arbete och pänningar, skulle ej landet vidare släppa honom. Han var död för den där andra sidan, dit Mattson och alla rundt omkring gingo. Han tyckte sig se, hur han i framtiden ofta följde hemresande vänner ned till en station och där tryckte deras händer och sade:

— Farväl — hälsa det gamla landet.

Liksom man bjuder en döende afsked på väg till något imaginärt, något som man i barndomen visste finnas, men sedan förlorat tron på, tappat bort.

På en godskärra satt en sjöman. Han var brun som en kaka tuggtobak och hade blåa tuschskepp och ankaren på händerna och armlederna. I handen höll han en liten kardus i stanniolomslag och med indigofärgad etikett. Den föreställde en sjöman, som stod på ett ben bredvid en tågrulle och svängde sin mössa i skeppsdans. Tobakens namn lästes öfver: Sailor Boy. Ett knyte stod bredvid kärran. Ur karlens ficka hängde en lång ostindisk näsduk i granna färger.

— Hej, sade han, kom hit, boys, och tag en bit. Tugga och var glad, ty nu segla vi tillbaka till Old England! Tillbaka till merry old England. Home, you know.

Och han började sjunga med skroflig röst någon sjömanssång, som handlade om hem och älskad kust och fosterland och stormar och strid och försvar och hjärtan som alltid skulle klappa för dear old England.

— Adjö, sade Nordling plötsligt. — Jag kan ej stå här längre. Tack, Mattson och — och hälsa Sverige.

Han gick raskt sin väg utan att se sig om. Det kändes som krympte hjärtat våldsamt samman, som kramadt af en fruktansvärd hand. Och därpå fylldes bröstet med något hett — bestämdt skulle det sprängas och

hjärtat brista.

— Nu är sista förtöjningen kastad, sade han. Han sade om frasen flera gånger, men visste ej hvarför. Utkommen på trappan kände han att det regnade, graniten var svart af regn. Det var kallt och kändes skönt. Han gick rakt fram med ansiktet uppåtvändt, höstregnet sköljde som strida tårar öfver kinderna. En spårvagn stannade. Han klättrade upp och den rullade vidare. Först i tunneln märkte han att det händelsevis varit ett nordsidans kabeltåg, som han gått upp i. Det kunde lika gärna hafva varit västsidans linje, ty han brydde sig för stunden ej om hvad han gjorde. Han hade icke ens pängar till afgift för färden. Då konduktören kom fram, såg han upp och sade endast:

— Jag har inga pängar. Jag är utan arbete. Jag är mycket trött. Låt mig åka upp till Lake View.

Konduktören såg på honom ett ögonblick, svarade ingenting, men gick därefter tillbaka till sin plattform. Vagnen for vidare i regnet.

Nordling återvann småningom sin behärskning. Han tänkte på konduktörens medgifvande och tyckte strax att det på nytt bedrägligt ljusnat omkring honom. Denne främmande karl hade utan vidare kunnat brutalt kasta af honom, men i stället — ah, människorna här voro dock ej så farliga, endast de togos på rätt vis. Kunde han blott få minsta lilla inkomst.

Det drog svalt från vagnens öppna framsida. Takets läderstroppar fläktade bakåt för vinden. Den stora lyktan på motorvagnen var tänd, ljuset skar dimman i triangelform. Butikfönstren, fullklistrade med valupprop, började tändas.

Vid hörnet af Chicago avenue steg Hugo af. Han ville se om något bref möjligtvis kommit till Ostroems. Då han hoppade ned, vände han sig till konduktören, som redan drog i klocksträngen, signalerande till föraren att fortsätta.

— Tack för er hygglighet!

Konduktören, skramlande med sin pänningväska, svarade endast, utan att vända på hufvudet:

— All right.

Vagnen försvann i den tätnande dimman, de bakre taklantärnorna lyste som två runda ögon och luftledningens kopparträdar hväste och sjöngo länge öfver Nordlings hufvud. Då ett nytt stort searchlight dök upp öfver spåren, klyfvande töcknet i trekantsljus, gick ändtligen Hugo.

Det fanns intet bref. Han stannade ej för att träffa någon utan vandrade modfälld vidare.

Som han gick, fick han hastigt känslan af att någon följde efter honom. Tvärgatan var smal, trädplanterad och hade broläggning öfver trottoarerna. Den var dimhöljd och folktom. Steg i takt med hans egna ljödo, då han lyssnade, bakom honom.

Han stannade.

Långt bort i det gulgråa, sväfvande dunklet stannade då också en svart gestalt. Den såg liten och undersätsig ut.

Nordling fortsatte några steg och vände se'n plötsligt. Mannen bakom hade börjat gå men sprang nu åt sidan och doldes af ett träd.

Hugo väntade länge. Därpå gick han långsamt tillbaka. Ingen syntes.

Han gick ut midt på gatan och väntade, ögon och öron skärpta. Han trodde sig slutligen se en mörk figur krypa efter en tegelmur till vänster.

Nordling var ej rädd. I stället befann han sig i ett sorts galghumör; tanken på den sorgliga situation, i hvilken han befann sig, gjorde honom oförvägen och det föreföll honom tragikomiskt att en rånare gjorde sig besvär att leka hans skugga. Men vid det att ordet skugga drog genom hans hjärna, föll det honom in att det mycket väl kunde vara en Pinkertonman eller någon annan privatdetektiv som »skuggade» honom. Han togs kanske för rånare.

En förbittring som den, hvilken förmått honom att halft strypa stackars doktor Smith för ett par veckor sedan, sjöd oväntadt i hans ådror. Det blef rödt för ögonen och hamrade i bakhufvudet. Med ett par språng var han öfver på vänstertrottoaren och grep en hukande gestalt i nacken. Det var en liten karl i topphatt på ett krusigt hufvud och med ringar i öronen. Han blef utan tvifvel dödligt förskräckt, men yttrade ej ett ord, endast kröp ännu mer samman som en katt eller igelkott. Plötsligt gjorde han sig fri med ett snabbt grepp, flög åt sidan och sprang därefter nedåt gatan. Han sprang oerhördt fort och var snart försvunnen i dimman, men Hugo tyckte sig, vid den hastiga tvärvändningen under hans händer, ha sett ett par vilda, svarta ögon och en dubbel rad af stora knappar, som blänkte likt silfvermynt på en sammetsjacka. Och ett rödt skärp hade lyst till. I en blink såg han för sig Ysails bild och på en gång var han åter inkastad i trollkretsen af mystik. Det var en af zigenarna — hvar fanns Ysaïl?

All trötthet och modlöshet var borta. Kunde han blott finna äfventyrsflickan, skulle han aldrig mer slappna till. I morgon skulle han söka öfver hela västsidan. Hon var blomman, som fick honom att glömma omgifningen — när han nu tänkte efter, föreföll det fabelaktigt att han de två sista månaderna kunnat flyta med utan att dragas i djupet. Och han ville placera detta faktum inom det gåtfullas område, Ysaïl hade gifvit gatdrifvarlifvet dess skimmer, ett skimmer som värmt och tändt hans fantasi och som skulle till sist få honom att haka sig fast vid en af ekrarna i Den Nyckfullas hjul.

— Jag blir ju poetisk, log Hugo för sig själf.

Och han mindes sin dagbok, den lunta papper med alla nedkastade intryck, som han i ett par års tid roat sig med att fylla. Det hade varit hans föresats att troget gifva åt dessa blad de öden, hans färd skulle skänka. Hvilka äfventyr hade han ej trott sig kunna komma att anteckna. Början hade också gjorts — det var soliga sidor, fulla af förhoppningar, undren som den nya världen visade ett par vidgade och iakttagande ögon. Men nu var det länge sedan han rört vid papperen. Han skulle nog aldrig våga bläddra och titta i dem. Det var med dem som med hans teckning utom fackritningen. Fantasi och drömbilder, som han nödvändigt måste slunga. Det fanns en hägring kvar, som han alltid skulle spara på, hans uppfinning. För ögonblicket tordes han ej tänka på den, men på den var han monoman. Men allt annat skulle kastas, förtöjningar, som måste lossas likt det band, han känt brista, då han följt snickaren ned till stationen. Känslan af att han aldrig skulle återvända till en fosterjord.

Det ljöd musik. Hugo stod utanför ett kapell. I dimman syntes de smala, gotiska fönstren orangefärgade.

Det var en liten svensk kyrka. Han steg in.

— Det blir slutet på i dag, sade han. En aftonmässa öfver alla de dumma drömmarna hemifrån.

Det var en helt liten sal, och blott på de främsta bänkarna sutto några människor. De flesta voro gamla gummor, och Hugo såg att de hade näsdukarna hopvikta och lagda på psalmböckerna, som de brukat i det gamla landets bondkyrkor. Några äldre män sutto där också med tofvigt och grånadt hakskägg. Ingen ungdom syntes. Då och då hostade någon af de skröpliga åhörarna och det ekade bort i vrårna. Nordling satte sig vid dörren.

En mager man spelade på en liten kammarorgel framme vid det blygsamma altaret. Han var förmodligen också predikanten, men just nu spelade han och sjöng. Det var en gammal välkänd Sankeymelodi, som Hugo kom i håg se'n barndomen. Darrande stämmor hjälpte till och föllo in i refrängen.

— På den andra sidan floden — sjöng mannen vid orgeln.

— — andra sidan floden — sjöngo de gamla efter.

— Vi skall mötas i himlen en gång, hördes prästens röst.

Och de gamla gubbarna och gummorna sjöngo med sina darrande och spruckna röster:

— Vi skall mötas i himlen en gång.

De upprepade denna refräng som en tröstande försäkran och den lilla orgeln brusade högre, sången steg och ljöd helgjutnare, det gaf återljud i det skumma templet.

På nytt dämpades orgeltonerna och den spelande tog om med uppåtvändt anlete:

— På den andra ... Församlingen sjöng med.

Hugo smög ut. Han längtade upp till de tomma rummen i Lake View. Det var en lång vandring, men han kände att han kunde gå fort. Dörren slöts tyst bakom honom och han lämnade på tå den lilla svenska kyrkan vid den fattiga gatan, där en handfull skuggor i den mörka höstnatten beredde sig till en sista resa öfver okända djup.

Han gick raskt, och på en timme nådde han Mattsons bostad. Nyckeln fanns öfver panelen, som vanligt. Han steg in.

Hushållerskan hade gått. Då han tändt gasen, såg han, att hon på ett bord satt fram tallrik, glas, knif och gaffel, som till kvällsdukning, men ingen mat. Han undersökte skafferiet, men där fanns endast en bit degig och kall äppelpaj. Han letade efter något att dricka, men intet fanns. Då han ätit pajsegmentet sköljde han ned maten med ett glas vatten från vattenledningen. Därpå tittade han in i det lilla sofrummet. — Jo, det var bäddadt. Fanns månne tobak? — Verkligen, i en bleckburk låg en bottensats. Han skrapade omsorgsfullt ihop smulorna och fyllde sin gamla majspipa. Den blef nästan full. Girigt dragande blossen gick han fram och tillbaka i de tomma rummen. Och hans reflexioner formade sig till en sista dagbokssida.

Han erinrade sig en sista gång alla umbäranden och missräkningar. Det blef ett kapitel om svält, om gradvist nedsjunkande i liknöjdhet och om utplånande af en del känslor, han lärt sig att kalla goda. Men det blef också rikt på nya erfarenheter, på räknande med nya, förut dolda krafter och oanade möjligheter. Hvarje dag hade varit ett äfventyr — när han nu denna höstnatt öfverblickade dem, såg han rad läggas till rad af upplefvelser, som förut skulle tyckts honom diktade. Men det var fortfarande vemod öfver det mesta och han kunde ej tillbakahålla en suck vid tanken på den ungdomsperiod, som nu gick till ända. Det tycktes honom, som vore lifvets höst redan nära, som tillhörde han hösten, vore ett höstens barn. Till och med Ysaïl, som skymtat förbi någon natt af den stora stadens nätter, bar bild af höstblomma. — Skrefve jag nu, sade han, och skulle fylla de många blanka sidorna i min stackars dagbok med en historia om början af mitt lif — ah, hvad är det jag säger, om början af slutet på mitt lif här ute, så skulle det blifva en sammanfattning af det hela, som kunde kallas en höstens historia.

Lifvad af tanken gick han fortare, rökhvirflarna slogo volter bakom ryggen.

— Hvarför inte? Jag tar papper och penna och skrifver, nu sofver jag i alla fall ej på ett par timmar.

Och leende gjorde han sig i ordning vid det stora matsalsbordet. Det låg på en hylla några ark papper bredvid bläckhorn, pännor och ett par böcker. Han bredde ut en gammal tidning, som underlag och slätade ut de hvita arken. Han satte sig.

En rad af bilder drog förbi.

Där var hundra små vyer från enkla matställen, nattkaféerna på hjul, kroghålor, härbärgenas spisningsställen. Scener från gatan på alla dygnets timmar, från pantlåneställena, från parkernas undangömdaste soffor. Wosslicks källare, Ysaïls ruckliga hus, månskensfloden öfver millionärsvillorna vid sjön, fabrikskontor, O'Neills bleka ansikte med svarta ormlockar, varietébilder, poliskaskar och tusende typer från trottoaren. Danserskans döende barn, humbugsdoktorn, mistress Ostroems förgråtna spiselanlete. Tjufven som ej förrådde en kamrat — ah, där var det. Så djupt sjunken hade han aldrig känt sig som då, det kunde godt vara en allmän spegelbild af hans lif denna hemska höst.

Det hade händt nyligen vid en af hans förtviflade irrfärder efter arbete. En afton befann han sig på Wabash avenue, där den är som bredast och värst. Och där —

Hugo såg hela uppträdet som på en kinenomatografduk. — Ja visst, hvarför ej.

En historia om hösten kunde sidorna heta. En historia om hans höstlif.

Och gripen af ämnet föreställde sig den arbetslöse svensken att han berättade episoden för någon, som sedan i sin tur beskref den. Så liflig var hans inbillning att orden under pennan fingo lefvande flykt, och han skildrade, glömsk af situationen, fotografiskt och likväl fantasibemängdt. Han såg sig själf bortglömd, död i främlingslandet och den imaginära åhöraren däremot välbehållen hemma och berättande med öfverlägset och samtidigt medlidsamt tonfall.

Hugo Nordling skref. Pipan slocknade och lades bort. Gasen brann öfver hans hufvud med ett svagt fräsande ljud. Detta skref han:

En dag så där i oktober, när höstens regn slår mot min ruta och skymningen stiger tidigare än vanligt kring lyktornas ljus, tänker jag hvarje år på en god vän, jag en gång hade, och som nu troligen ej längre finnes till. Jag säger troligen, ty jag lämnade honom i en världsdel, för hvilken han var lika litet anpassad som fisken för fågelns element, och jag har aldrig hört något från honom sedan den dag, vi skildes.

Han berättade mig en gång följande: En höstkväll, då han vandrade fram längs en af regnet uppblött aveny, grubblande öfver hvar han skulle få nattlogis och ett mål mat, hejdades han vid hörnet af en tvärgata af en individ, än mer sluskig än han själf. Detta ville säga mycket, ty han hade i nära sex månaders tid fört den mest tänkbart problematiska existens, efter det den lilla pänningsumma, han medfört vid sitt emigrerande, i det främmande landet hastigt smält bort.

Den i trasor höljda figur, som med en armrörelse fått honom att stanna, tilltalade honom på följande sätt:

— Ni fryser — hva'? Ni ä' hungrig? Inte sant — ni vet ej hvar ni ska' ligga i natt?

Min vän betraktade i det kalla skenet af en båglampa den som sålunda hånade hans öfvergifna belägenhet. Det var en mager och svartmuskig typ, med ett par rödbruna hängmustascher öfver blåbleka läppar. Då han talade, visade hans öfre tandrad en lucka, och då han var ung och för öfrigt hade friska tänder, verkade det som hade ett par blifvit utslagna i ett slagsmål. Hans ena öga var dessutom svullet och blånaden blodsprängd, och hans annars aristokratiska och bleka anlete här och där skråmadt. Han tillade:

— Och inga vänner förstås ...

Och liksom för att kröna sin ofinkänsliga intervju skrattade han kort, lågt och bittert.

Stum, och med en känsla af repulsiv skräck, betraktade min vän nattvandraren.

— Ja, fortsatte denne, fattig, det vill säga utan pangar, och hungrig, det vill säga utstött, utom lagen — främmande land kanske också, det vill säga alldeles hjälplös — hvad tänker ni — hahaha — egentligen ta'er till?

Då min vän ville skynda förbi, grep honom nattskuggan i rocken:

— Hör på — inte hoppar man i sjön. Hur skulle en varm visky med peppar och ingefära smaka en så'n här höstkväll, då det är för vått till och med för hundarna att sofva på asfalten?

Strax bredvid brann en röd kroglykta. Under lästes i transparenta bokstäfver på en bågskylt öfver portalen: Visky, porter, öl. Och två små emaljskyltar på ömse sidor ingången upplyste i feta, svarta bokstäfver om att: Varma korfvar serveras gratis till hvarje glas.

Jag anför nu min väns egna ord:

— Innan jag hunnit svara, hade den okände halft dragit, halft knuffat mig fram till kafédörren. Den gick upp, och i en dimmig lokal, hvarest den varma luften gungade i gråblå rökböljor, svagt genombrutna af några citronfärgade gaslågors fladdrande sken, skönjde jag en massa gestalter hukade kring nedspilda bord och sysslande med solkiga kort. Längst bort löpte en disk, vid hvilken några mänskliga trasor hängde, och väggarna voro täckta af mångfärgade affischer, annonserande boxningskamper och kapplöpningar.

Vi sutto i ett hörn, hastigare än jag hunnit tänka. Och två rykande toddar stodo emellan oss. Jag drack. Det brände som eld. — Nu har jag sjunkit så lågt jag kan, minnes jag det flög genom mitt trötta och förtviflade hufvud, jag sitter här på bekostnad af en buse, midt bland samhällets afskum och drägg!

Som om hade han läst min tysta tanke, sade nu min följeslagare:

— Seså, hvad är det för pjunk! Tror ni inte också jag varit fin karl — jo gubevars! I bank till och med. Än se'n? Hvad är det för något för resten att ha suttit i en bank? Nej, min käre herr svensk eller tysk eller hvad ni är för något, när vi ha kommit så här långt, så gäller det sekunden och sekundens behof. Hör på!

Och han omtalade för mig att han hittat en klocka, en dyrbar pjäs, ett guldur, dubbelboetteradt, besatt med diamanter och med en tjock och tung guldkedja till, vid hvilken hängde berlocker af olika ädelstenar. Han sade detta i låg, hes och hviskande ton, och under det våta hattbrättet glödde hans ögon som ett rofdjurs, under det ångan från våra toddyglas steg i spiraler, bakom hvilka hans hvita ansikte med de blodiga såren spöklikt skymtade.

Jag satt där slö och förintad och lyssnade till hans cyniska anmärkningar. På två dagar hade jag ej förtärt mer än några koppar kaffe och litet bröd vid någon ambulatorisk kafévagn. Den varma spriten bedöfvade, redan efter första klunken befann jag mig i ett lätt rus och jag önskade få sjunka ned på golfvet och somna in för alltid. De ruskiga gestalterna omkring mig skrämde mig ej, fastmer kände jag mig som en deras kamrat, och i det surr och den rök som fyllde krogrummet, tyckte jag mig för första gången på länge andas friare och tryggare. Någon satte ett fat rykande korfvar och en senapskopp på vårt bord. Jag började glupskt äta, under det mina ögon tårades af tacksamhet.

Men snart rycktes jag ur min dvala. Min bordskamrat räckte ut sin hand, fattade min axel och ruskade mig hårdt.

— Somnar du, idiot? Om en kvart stängs judhålan och du får bara stirra på de tre kulorna ... Laga dig i väg

med det samma, så får du se'n stoppa i dig bättre saker än hundkött i korfskinn.

Jag såg stelt på min bekantskap. Jag förstod ej ett ord af hvad han sade. Naturligtvis hade han förut utvecklat ett förslag, men jag hade ej hört det.

Under förbannelser och svordomar tog han nu på nytt i största korthet om sin plan, hvilken helt enkelt var den, att jag skulle pantsätta den hittade klockan i närmaste lånekontor, hvilket som skylt, enligt landets sed, öfver dörren bar tre förgyllda kulor. Själf kunde han ej göra det, emedan han riskerade att ögonblickligen arresteras som tjuf, då han var en ökänd poliskund. Mitt utseende var emellertid fördömdt hederligt, för att ej säga dumt, och därför anförtrodde han mig också klenoden — en sak, som han ej ville göra åt hvem som helst. Nu skulle jag raska på, ta hvad som bjöds af juden den gamle, knepige polacken, och därpå skynda tillbaka till krogen. En tredjedel af pängarna skulle blifva mina.

Jag reste mig. Klockan med kedja och allt hvilade redan i min ficka. Ej för ett ögonblick tvekade jag att göra som tjufven bedt mig. Det förekom mig helt naturligt att jag skulle hjälpa honom, liksom att jag skulle betalas därför. I det ögonblicket tror jag att alla moraliska begrepp, som tiotals års omsorgsfull uppfostran präntat i mig, försvunno som dun för vinden. Min förtviflade belägenhet, hungern som ref i mina inälfvor, spriten, som brände min hjärna, och min nattbekantskaps magnetiserande ögon förenade sig till något hotfullt, till ett dunkelt medvetande, ur hvilket framgick en befallning, som jag måste lyda. Jag tog några vilda snedsteg, som ej uppmärksammades i trängseln och sorlet, nådde dörren och skuffades ut.

Våt och kall låg gatan där med höstens dis mellan husen. Avenyens träd sträckte sina aflöfvade grenar likt af svält utmagrade och nakna armar mot den tunga skyn. Aflägset hörde jag hafvet stormvräka och vinden hvisslade kring knutarna. De flämtande ljusen och skuggorna från trädgrenarna, dem blåsten satte i ständig viftning, regnets isande kyla, förstärkt af nordlig vind, den breda, men redan folktomma gatan, mörkret — allt, till och med luckorna för stängda butiker och verkstäder, hvilka jag tyckte symboliserade hopplösheten för den arbetslöse och utestängde, talade till mig höstens fruktansvärda språk, hviskningarna om det förestående slutet, vintern och döden. Men om nattluften kom mina trötta lemmar att rysa, kylde den likväl ej mitt sinnes brand och skingrade icke för ens bråkdelen af en sekund mina förvirrade intryck. Jag sprang fram mot närmaste hörn, där pantlånekontorets skyltkulor glindrade högt öfver dörren, och där för länge sedan mina egna få dyrbarheter från fädernehemmet hamnat. Regn och vissna löf yrde i blåsten kring mitt hufvud.

Vid tvärgatan måste jag stanna. En polisvagn svängde just om, gonggongen skrällde, hästarna sträckte i galopp och konstaplarna med dragna battonger och revolvrar hade svårt hålla sig fast på sätena. Men jag skänkte ingen uppmärksamhet åt den vanliga synen utan skyndade in i den lilla trånga butiken, just som den gamle juden ämnade regla dörren.

I närmaste afskrankning vid disken gick jag in. Korgdörren slöt sig bakom mig och helt lugnt lade jag klockan framför mig. Hur hade jag ej vid mina första besök, fylld af skam, först ångestfullt i timmar vandrat utanför den afskydda lokalen, därefter som en strykrädd hund smugit genom dörren och slutligen med bultande hjärta, ömsom rodnande och bleknande, likt en brottsling dragit fram min konfiramationsklocka eller silfverkuvertet efter min mor. Men nu stod jag kall och nästan småleende inför den hukande gestalten, som girigt med vana händer undersökte den stulna panten.

Det blef en kort affär. Några sedlar, representerande ej ens sjättedelen af verkliga värdet, trycktes i min hand för uret, tillsammans med det kvitto, på hvilket samma falska namn, jag förut brukat uppgifva, också nu stod. Jag gick långsamt ut.

Jag glömmer aldrig den häpnad, som bemäktigade sig mig i nästa minut. Ej så mycket af att trottoaren var fylld med folk, fattigt folk och trasigt folk — ty sådan var stadsdelen — folk af alla nationer, barhufvade,

smutsiga, med ansiktena plöjda af sorgens och umbärandets fåror. Ej heller af att polisvagnen stannat utanför den krog, jag nyss lämnat, och att konstaplarna spärrat ingången, ty dylika hastiga razzior hände när som helst i kvarteret. Nej, hvad som naglade mig fast i smutsen på gångbanan, fängslade hela min gestalt, och kom mig att med spärrade ögon dricka hvad jag såg, var ett hvitt och blodskråmadt ansikte, hvars ägare med handklofvade händer skuffades ut ur krogen och kastades upp i vagnen. Och egentligen ej heller det, utan att detta ansikte vändes mot mig med tysta, igenkännande ögon, som tydligt sade: var lugn — tag pängarna och njut dem, icke förråder jag en kamrat. Icke en rörelse gjorde han, icke en rörelse gjorde jag, och vagnen rullade bort, körd i galopp, under massans skrän, hvisslingar och några kastade småstenar. — Han hade rånat en herre, sorlade man omkring mig, slagit honom sanslös och tagit hans dyrbara klocka. Nå än sedan, mumlades det, han var känd som en hygglig karl i alla fall — han, min kamrat. Och käre vän, i det ögonblicket tyckte jag det själf ...

Hvad jag sedan gjorde, ja — men hvarför icke. När jag vände mig om, stod, huttrande under en påkastad sjal, en bararmad och vacker, men svulten, mager och sminkad ung flicka strax bakom mig. En asfaltblomma, ett höstbarn som vi alla, tjufven, jag och de andra. — De pängar, jag hade, räckte i tre dagar.

Detta berättade mig, som sagdt, en vän, jag en gång hade. Han berättade det en höst, och det har alltid förekommit mig, som var det en historia om hösten. Det vill säga, om den opoetiska delen af hösten, om den höst, som, oberoende af ålder, finnes i lifvet. Regnets och nattskuggornas höst, hvilken lyckligtvis ej är till för alla. Men jag påminner mig den alltid så där en kuslig dag i oktober.

Om min vän har jag aldrig sedan sport ett ord.

Då Hugo skrifvit de sista orden, brast han i gråt. Det förekom honom, som hade någon från det hvita papperet uttalat dem med hög och tydlig röst. Det ännu ej torkade bläcket lyste svart mot det hvita, och han tyckte sig stirra på sitt eget liktal. Han kastade pennan och var färdig skrynkla samman bladen. Men på en gång öfverväldigad af trötthet sjönko armarna ned och han kände sig färdig att somna med hufvudet på bordet. Han steg likväl upp och raglade in i sofrummet. För trött att kläda af sig somnade han, utsträckt snedt öfver sängen, som hade han stupat. Gasen brann öfver bordet i ytterrummet och lågan flämtade stundom till, som hade någon andats på den.

IX.

Den inre dörren.

— Knackade det?

Hugo vred sig på bädden, ryste af morgonkylan, men somnade ånyo. Hans andetag blefvo åter jämna.

— Knackade det?

Han vände sig tungt öfver på annan sida, sjönk djupare i slummer.

Han drömde en underlig och förvirrad dröm. Han drömde att han var i Sverige, men åter måste resa till Amerika, och det var plågsamt. Men han hade en bra plats i Amerika och ingen i Sverige. Dock, respängar fattades och det var också pinsamt. Så drömde han i en sorts fortsättning af första drömmen att han var i Amerika, i New York, och platsen liknade en blandning af Gustaf Adolfs torg i Stockholm och Battery Park med Broadways mynning i New York. Men nu var han utan anställning i det nya landet och hade intet fäste i det gamla. En stor båt skulle strax gå, den låg midt för Akvariet, och ginge han ombord, skulle allt bli bra,

men han hade inga pängar. Så drömde han att han var på båten, men han visste ej om den gick till Amerika eller till Sverige. Var det nu så, att den verkligen for dit, blef det olyckligt ändå, ty där hade han ingen plats och inga pängar, men i Amerika fanns anställning och guld, bara han kom dit. Så drömde han att han var där igen och skulle aldrig se Sverige mer, fast han längtade efter det och i drömmen sökte säga sig själf: detta är bara en dröm. Och plötsligt var han instängd i en trång kajuta och bultade förtviflad på dörren. Han bultade, bultade ...

— Knackade det?

Nordling slog upp ögonen men slöt dem åter genast. Jo, det knackade — han lyssnade, ännu halft i dvala. Då knackade det tydligt, tre gånger, försiktigt, undersökande. Hugo reste sig upp på armbågen.

I ytterrummet brann gaslågan, till storlek, form och färg en citron. Utanför fönstren, hvilka saknade gardiner, stod dimmgrå morgongryning. Norra pelarbanans första tåg rasslade förbi i jämnhöjd med taket, rutorna skakade sakta, hvita ångslingor flögo mot dem som fåglar. Det var kallt, järnspiseln gapade svart och tom med öppnad lucka. Vattenledningens kran droppade. Skafferidörren stod på glänt, i springan satt en råtta.

Hugo stirrade på ytterdörren. Låskolfven vreds långsamt först åt vänster, därpå till höger. Så ruskades dörren tyst och pröfvande. Paus. Därpå ett svagt gnisslande ljud — någon sköt en dyrk i låset och började bända åt alla sidor.

I ett nu var Nordling klarvaken. Han drog af skorna och tassade ut i strumplästerna. Han önskade lifligt att nu ha hos sig sin präktiga belgiska revolver, men den var ju länge sedan en förfallen pant i en sådan där liten bod med tre kulors skylt. Vid spiseln stod en eldtång, krokig och sotig. Han tog den och rätade litet på den. Därpå smög han bakom dörren och hukade sig ned något — tången i höger hand, halft höjd till slag. Ett ögonblick tänkte han släcka gasen, men besinnade sig: ljusförändringen kunde röjas utifrån genom nyckelhålet. Hugo stod andlös, väntande, beredd till språng.

Den falska nyckeln vreds och vändes. Det var ett helt vanligt lås, men dyrkningen tycktes misslyckas. Det blef åter en paus, hvarunder Nordling hörde sitt hjärta slå.

Så sköts ett smalt järn mellan dörrkanten och ramen. Och nu började låsskrufvarna lossna. Om några sekunder skulle låset ge vika. Hugo väntade ej längre. Han sträckte ut handen, vred snabbt om nyckeln och flängde upp dörren.

Den gick inåt. En liten karl tumlade in och tappade några dyrkar och ett litet bräckjärn. Han rätade upp sig och tog ej till flykten. I stället log han. Det var zigenaren från föregående kväll.

— God vän, sade han, god kamrat, måste träffa god kamrat. Hvarför du ej öppna, när god vän knacka?

Då han såg Hugos attityd med tången, sträckte han ut båda armarna och sade bevekande:

— Komma från Ysaïl. Ja, hafva mycket god hälsning från Ysaïl ...

Hugo kastade eldtången och såg stum på sin besökare. Han förstod intet.

— God vän, god kamrat, babblade denne.

Men hans ögon flögo spanande omkring rummet. De irrade som svarta insekter sökande byte.

— Hvad vill du? brast plötsligt Hugo ut i barsk ton och gick den lilla svartmuskige karlen inpå lifvet.

Han skrattade, blottande alla sina hvita tänder. Fingrande på mynten i sin rock sade han:

— Du komma nu till Ysaïl. Jag ej vara säker i går på gatan om det vara du. Ha följt dig hela halfva dagen i går. Ja, säkert. Från järnväg och upp Clark. Åka kabel. Stiga af — följa dig. Men du skrämma mig, tro du ville döda mig. Ja. Nu du ej öppna. Jag tänka: han tänka polis nu komma och taga honom. Så jag försöka öppna dörr — som du bruka ...

Zigenaren skrattade lågt och underförstående.

— Som du bruka, upprepade han.

Skall jag gå till Ysaïl, frågade Hugo, ignorerande karlens mening, hvilken han blott till hälften fattade.

— Ja, ja, nu. Jag gå med och visa. Du taga något vackert med, liten gåfva till Ysaïl, liten present. Har du inte?

— Inte nu — men snart.

— Ah! Ja, du snart göra stor present?

— Ja, mycket snart. Snart få mycket fin plats, få bra arbete — du förstå?

Omedvetet talade Nordling samma abrupta och ofullkomliga engelska som zigenaren. Till och med hans starka brytning imiterade han.

Zigenaren skrattade och klappade händerna. Han nickade med hufvudet, ögonen tindrade.

— Ja, ja, du vara duktig gosse, Ysaïl berätta. God vän, god kamrat. Vi akta dig för polis. Ha, vi lura polis bra — du inte veta än ...

Nordling såg sig omkring. Han måste ändå lämna rummen, tysken skulle flytta in strax på morgonen, innan han gick till sin verkstad. Men Hugo öfvervägde om det var rådligt gå med denne gynnare, som rent af tycktes taga honom för någon rånare och inbrottstjuf. Han såg arken på bordet och kunde ej hjälpa att le. — Tjuf, ja, hvem vet, tänkte han, kanske jag till sist blir en vanlig Chicagobof. En gång förut togs jag ju för kamrat —

Så skrynklade han samman hvad han skrifvit kvällen förut och stoppade papperen i spiseln. Ingen skulle läsa dem.

— Stark, du vara mycket stor och stark, myste zigenaren — Ysaïl tycka om stor och stark gosse. Och du vara ljus. Ysaïl tycka om ljusa gossar från Ryssland ...

Hugo drog på sig kängorna. Så tog han hatten. Han torkade sig hastigt med en våt handduk i ansiktet, angelägen om att så fort som möjligt komma i väg. Den andre samlade hop sina dyrkar och de gingo ut. Hugo låste dörren och lade nyckeln öfver panelen. De spår, som syntes efter järnet, skulle ej märkas i den skumma farstun.

De väntade en stund i dimman, tills ett genomgående kabeltåg anlände. De togo plats längst fram bakom föraren. Zigenaren rullade en cigarrett och betalade på Hugos tillsägelse konduktören.

— Du får dubbelt en annan gång, sade han.

Zigenaren endast log.

Hugo satt tyst under färden ned till staden. Det hela föreföll honom främmande och omöjligt. När de kommo upp ur tunneln funderade han på att hoppa af. Men då framställde sig frågan: hvad skall jag ändå se'n göra? Bättre följa med på vinst och förlust och se hvad det blir till.

Och han föreställde sig Ysaïl i sin vackra och vällustiga dräkt inne i purpurrummet.

Vid ett hörn, där den stora spåröglan knutades, bytte de om vagn och foro ned i västsidans tunnel. Hugo sökte följa vägen, han fann att de en lång stund åkte uppåt Milwaukee avenue, den västra stadsdelens hufvudpulsåder. Men se'n kommo svängningar in på bigator, hvars krångliga namn han förgäfves sökte i hastigheten dechiffera på hörnlyktornas namnplåtar. Sangamon street, trodde han sig sålunda läsa på en. West Madison på en annan. Slutligen stego de af och gingo därefter till fots längre västerut. Prärien började skymta. Efter några krokar hit och dit kring ruckel och öfver afskrädestomter stodo de utanför Ysaïls hus, Hugo igenkände staketet.

— Gå upp, hviskade zigenaren, jag gå igen. Ysaïl vänta.

Och han aflägsnade sig verkligen hastigt och försvann bakom ett lider, ur hvars plankrämnor gammal halm stack ut.

Hugo dröjde. Bottenvåningens dammiga rutor tittade sömnigt på honom, som otvättade och smutsiga ögon, öfver hvilka okammadt och testigt hår hängde. Fönstren, spräckta här och där, hade inga gardiner, man såg rakt in, rummen voro tomma, med trasiga tapeter, som stycktals hängde i trasor, fulla af fuktfläckar. Mossa och strån viftade för vinden kring fönsterkarmarna.

Då blicken nådde öfre våningen, såg han bakom fönsterglaset öfver porten Ysaïls vackra ansikte. De stora, glänsande ögonen, inramade i tunga svarta flätor, i hvilka glaspärlor virats, sågo under fällda lock leende ned på honom. Bakom de lätt öppna mörka läpparna skymtade de små skarpa tändernas rad, hvit som hos ett rofdjur.

Utan vidare betänkligheter öppnade Nordling porthalfvan och gick in. Den slog tungt igen efter honom, så huset skakade och rostiga riglar skrällde. Gångens dörrar halföppnades af luftdraget och visade de nakna rummen med upprifna golf, bristande takläggning och kalkfylld atmosfär. Trappan knarrade under hans steg, men där uppe stod Ysaïl i öfverbelysning och sträckte sina ljusomflutna nakna och runda bronsarmar mot honom.

— Du komma. Så snäll. Och du hafva vacker present åt Ysaïl — inte sant?

Hon lät Hugo kyssa sig. Med slutna ögon besvarade hon äfven hans kyssar, men till sist bet hon till i en fågelhackskyss, vred sig lös ur hans armar och ilade in.

— Hu, kallt. Kom in och du få något godt.

Hugo gick in och stängde dörren. Det stora rummet visade en ruskig bild i det grå morgonljuset. Gungstolarna voro dammiga och med flottiga eller tobaksbruna fingermärken på ekytans polering. Golfvet var svart af smuts och bordets duk var tidningspapper, på hvilket stora oljefläckar från den slarfvigt fyllda lampan med spräckt kupa kartritat sjöar. I fönstren lågo döda flugor, det såg ut som högar med korinter. — Men från fonddörrens springa lyste mellan dubbelskifvorna liksom förra gången rummet innanför i purpur och guld.

Och nu gick zigenerskan fram till dörren, sköt med ena handen upp dörrhalfvan och bjöd honom med en graciös armrörelse att stiga in.

Nordling tog några steg fram.

Där inne var ett helt litet rum utan fönster. Tak och väggar voro behängda med draperier i orientaliska mönster, vid de fyra hörnen hade de sneddats så att rummet på sätt och vis blef åttkantigt som det låga rökbord, hvilket stod i dess midt. Golfvet hade flera mattor, den ena ofvanpå den andra, smyrna och orientaliska, om äkta eller imiterade var omöjligt att afgöra. En låg divan löpte rundt åttkanten, på draperierna hängde cittror, elfenbensinlagda gitarrer och dolkar, kroksablar och halsband af mynt, falska stenar och stora glaspärlor. Från taket hängde på metallkedjor en stor skålformad lampa, eller rättare kupa, genombruten af galler och smidesverk samt besatt med stora, facettslipade olika färgade glasbitar. Skenet från denna lampa öfver de öfvervägande röda gardinerna och divanens gula öfverkast gaf det purpur- och guldskimmer åt rummet, som förut väckt Hugos nyfikenhet. Några stora skålar af hamrad, gul metall stodo på bordet. De voro fyllda med konfekt och cigarretter.

Ysaïl sköt till dörren och drog därefter för draperiet. Därpå sjönk hon ned på divanen och tecknade åt Hugo att sätta sig på andra sidan bordet. Han ville i stället komma närmare henne, men hon drog samman de fina svarta bågbrynen.

— Nej, måste lyda, annars inte få vara hos Ysaïl. Säg att Ysaïl bor vackert?

Hugo satte sig.

— Javisst bor du vackert. Jag har aldrig sett något så vackert. Jag har sökt efter dig, men ej hittat. Hvarför slutade du på Trocadero?

— Trött. Vi tala om annat, inte fråga om Ysaïl. Vill du ha kaffe eller dricka sorbet?

— Sorbet? Nej tack, får jag kaffe.

— Ja, rök cigarretter. Var snäll. Ysaïl snart komma.

Hon reste sig och Hugo såg att hennes bara små bruna fötter voro stuckna i ett par miniatyrtofflor af rödt läder med små guldfransarbeten kring kanterna. Den korta kjolen, som slutade strax nedom knäna, var paljetterad, men många af paljetterna voro borta och endast guldtrådarna lyste kvar. Lifvet liknade en öppen och rundskuren jacka af svart sammet och under slingrade en röd gördel kring den smidiga midjan. Håret hängde i fyra tjocka flätor och den enda prydnaden var banden af glaspärlor. Då hon försvann i ytterrummets dagsljus, syntes det att dräkten var sliten och dammig som en gammal kostym ur en teatergarderob.

Men det lilla gömda fågelboet i rucklet nära västerns prärie var i stället så mycket mer bedårande. Färgprakten stördes ej af någon obarmhärtig höstdager, det dämpade ljuset från takets skimrande lampa förgyllde i stället mattor och väggprydnader. Nordling tände en cigarrett, och den doftade som någon österländsk och mystisk parfym, och dess smala, ringlande spiral steg ljusblå rätt upp mot takdraperiet likt offerröken från silfverskålarna i en moské under halfmånens tecken eller från ormkopparna på altaret i en lianomslingrad Rhaddapagod.

Ysaïl kom tillbaka med två små blå porslinsaskar och två smala bägare i tulaarbete. Därpå lagade hon kaffet på arabiskt sätt, tände ett litet spritkök och serverade slutligen den tjocka, sumpiga drycken i de små bägarna. Men den heta och svarta vätskan var stark och god, Hugo hade aldrig smakat så godt kaffe. Han hade gärna sett att den åtföljts af bröd, ty hans mage började svida af hunger, men han ville ej erkänna det. Och efter en liten stund gick hungerkänslan, döfvad af det starka kaffet, öfver. Vid en cigarrett kände han sig helt mätt. Ysaïl låg på rygg på mattan och lutade hufvudet mot divankanten. Hon rökte långsamt, ögonen som vanligt nästan slutna, så att de svarta fransarna bildade ett fylligt tuschstreck, flätorna ringlande som

svarta ormar på ömse sidor den obetäckta halsens runda båge.

Nordling kände en lättjefull domning smyga öfver sig. Han betraktade genom röken Ysaïl och skulle gärna velat ha henne bredvid sig, men han kom sig ej för att säga något. Ej heller ville han flytta sig, han tyckte han kunde ligga på detta sätt i all evighet och endast betrakta zigenerskans gåtfulla ansikte, belyst af rummets trollampel. Han var nära att sluta ögonen, cigarrettstumpen hade rullat från hans fingrar och hans hufvud sjönk djupare bakåt, då han hörde Ysaïls beslöjade stämma:

— Hvarför har ej gosse vacker present? Hvarför du ej göra något? Inte lyckas bra nu?

— Ysaïl, sade Nordling, plötsligt vaken, hvad tror du jag gör?

Hon skrattade sitt låga, porlande skratt:

— Ysaïl nog veta, nog förstå. Ysaïl ej dum.

— Hör på: jag gör ingenting. Jag har intet arbete nu, men jag får snart. Och då blir jag en stor man, en fin man — förstår du mig? — och förtjänar mycket pangar. Då skall jag hyra en vacker våning nere vid sjön på östra sidan och du skall komma och hälsa på mig. Jag skall köpa dig en vacker ring med en riktig diamant i och du skall få en ny dräkt från en fransk skräddare och en stor hatt och du skall gå med mig på teatern. Och vi skola ofta äta ute på franska restauranger och på Bismarck och hos Henricis och på Tonsetti. Vi —

Hon afbröt:

— Hvad arbete? Hvad arbete du mena?

— Jag vet ej om du förstår — jag är ingenjör — jag tänker emellertid på en uppfinning, som skall göra mig rik, det är med maskiner, ja, du kan ej begripa det, det hjälper ej att jag förklarar ...

— Hvad uppfinning?

— Ack, det är en maskin som skall lasta säd. Förstår du? — majs och korn och råg och hvete, som kommer i stora båtar och se’n tas upp och lägges i stora magasin, i de stora elevatorerna, du vet, som stå nere vid floden.

Hon nickade ifrigt, men hennes ansikte hade fått ett mörkt och missnöjdt uttryck. Hon satte sig upp och fäste ögonen fullt på honom.

— Säg, sade hon långsamt, när får du den uppfinning — när får du alla de pängar, de många pängar för uppfinning din?

— Å, det kan ske snart, vänta litet, nästa gång jag kommer hit, skall jag ha plats. Och jag skall säkert, säkert, ha allt med till dig som jag då förtjänat ...

Han menade hvad han sade. I sitt hjärta kände han sig rörd vid tanken på hur denna främmande halfvilda flicka tagit sig an en okänd gatans nattfågel. Det skulle han aldrig glömma, och hans första veckopänning skulle gå till en liten minnnessak, om än aldrig så ringa, åt Ysaïl.

Men zigenerskans ansikte var en gåta. Mer än någonsin liknade det en mask, en skön mask, gjuten i brons. De svarta ögonbrynens bågar hade något hotfullt i sina mot näsroten dragna hvälfningar, de tunga, så att säga stelnade locken läto ögats emalj simma röd under de djupt fällda gardinerna och mungipornas vinklingar syntes hånande; den låga pannan, öfver hvilken det blåsvarta hårets ormflätor delades för att sedan snudda vid ögonbrynen och fullständigt täcka öronen, tycktes dölja dunkla Cleopatratankar. Munnens

sammanpressade streck var blårödt, obevekligt och grymt.

— Hör, sade hon, jag ej förstå så mycket, men — men jag förut trodde du vara en gosse som våra. Du säga så, då vi första gången träffas. Hvarför? — Nå, Ysaïl icke veta, ah, Ysaïl tycka om dig ändå. Lofvar du komma snart igen med vacker present och många pängar, så skall Ysaïl alltid tycka om, alltid älska dig?

Hennes ansikte växlade, det var nu fullt af ljuf rörelse, ögonen trånade, munnen lofvade, rösten flöt honungslen och de runda armarna lindades lidelsefullt kring divanens sjalar. Hon snodde de gula styckena till kuddar och tryckte dem därefter till barmen, naggande med sina spetsiga och hvita tänder i deras franskanter, under det de bärnstensskiftande ögonen sågo upp på Hugo genom hårets glesa ridå.

Han famlade efter hennes kropp, men hon kröp undan, reste sig i ett språng och stod rak vid ingångens draperier med fingret på munnen.

— Tyst, vänta — rök cigarrett — Ysaïl komma strax tillbaka.

Hon var ute, innan Hugo hunnit komma fullt upp och han hörde blott prasslet af gardinerna och därefter hur dörrhalfvorna skötos till och, tyckte han, en nyckel vreds om. Då han kände på dörren bakom purpurtyget, fann han också att den var stängd och han var för tillfället fånge, inlåst i Ysaïls åttkantsrum.

Men den smula oro, han genast kände, försvann snart vid tanken på hur vacker Ysaïl nyss varit. Han lade sig raklång på zigenerskans plats på divanen, hvilken bibehållit värmen af hennes nacke och den sällsamma doften af hennes hår, och tände en cigarrett.

På nytt höll en domning på att smyga fjättrar öfver hans sinnen, när hviskande röster nådde hans öra. Så svag var förnimmelsen, att han först trodde sig drömma, men då höjdes en manlig stämma, som han tyckte sig igenkänna, och Nordling satte sig upp. Han lyssnade skarpt. — Riktigt, tre, om ej fyra röster blandades till ett lågt och ifrigt samtal alldeles i hans närhet. Och en af stämmorna bar tonljuden af Ysaïls musikaliska röst. Han hörde tydligt de gurglande vokalerna, som liknade källporl, och de hväsande konsonanterna hvilka ljödo som säfsus och vindsmek.

Men de talande befunno sig ej i ytterrummet. Ljuden kommo från motsatt håll — det måste finnas ett rum innanför purpurkammaren.

Försiktigt reste sig Nordiing. Han trefvade med handen på bortre väggens draperier. Det första var en röd matta med smala, blå och gröna inslag i form af trianglar och ovaler, men under hängde en tunn hvit silkessjal med breda, ljusgula bårder. Den löpte på ringar, hvilka måste vara tygöfverklädda, ty de rasslade ej. Han fann en snodd och då han försiktigt drog i den, gick gardinen ljudlöst åt sidan, blottande en liten svart dörr. Och nu hördes rösterna tydligt. Hugo närmade örat.

Han kunde ej uppfatta ett enda ord. De talade på ett främmande språk. Af allt att döma blefvo de plötsligt ense, ty de tycktes alla eftersäga samma ord och därefter skiljas. Ordet lät som ett upprepande af stafvelserna zi-ska.

Hugo fick brådt draga för gardinen och ordna mattan. Sedan lade han sig ned på divanen och fortsatte röka. Upptäckten af ännu en innersta dörr förbryllade honom visserligen, men hvad hade han väl att frukta? Detta folk, som han ju ej visste hvad det kom från, vare sig de nu vore zigenare eller något annat, hade naturligtvis sina egna, främmande sedvänjor. Och han var ju tydligen alldeles för fattig och obetydlig, ännu åtminstone, för att kunna, om han ville tänka sig det värsta, vara utsedd till ett plundringsoffer? Han skulle emellertid gå Ysaïl inpå lifvet med ett par frågor.

Låset knäppte. I nästa sekund var flickan inne. Hon satte sig lugnt på sin förra plats, alldeles ofvan Hugos

hufvud och tog ett par sockrade daddlar ur skålen. Nordling sträckte handen efter sötsakerna och fick fatt i en liten oval tingest, som såg ut som en rosenröd mandel. Han smakade den, den var äckligt söt och kvalmigt parfymerad, så att han måste gömma den i sin näsduk. Därpå satt han upp.

— Säg, Ysaïl, sade han oförberedt, hvar äro de där andra flickorna, Consuelo och hvad de hette, som skulle bo härinne — kanske de bo bakom den där lilla svarta dörren under röda mattan?

Han pekade mot fonden.

Zigenerskan visade ingen förvåning. Hon skrattade och nickade muntert.

— Hvarför du fråga efter andra flickor, när du har Ysaïl? sade hon endast.

Hugo vidblef:

— Men den där dörren?

Hon ryckte på axlarna och drog missnöjdt ned mungiporna.

— Det också är Ysaïls rum. Jag sofva där inne, men du aldrig få komma dit, när du alltid fråga efter andra ...

Hon kastade upp benen på divanen, tände en cigarrett och tillade:

— Det ej finnas några andra flickor — bara Ysaïl. Jag endast säga så för att narra dig.

— Och hvarifrån kommer du — är du zigenerska — hvilka äro de andra — hvem är han som hämtade mig — hvad vilja ni mig? Berätta, Ysaïl!

— O, så många frågor! Jag tycka om dig, du vara stark och ljus gosse från Ryssland och Ysaïl tycka om dig — är det ej nog? Hvarför fråga så mycket, hvarför alltid vilja veta? Ah, man skall aldrig fråga — folk alltid ha bättre, då de ej veta allt! Om jag få vackert halsband, Ysaïl ej dum och fråga: hvarifrån komma vackert halsband — hvem gjorde vackert halsband — berätta om vackert halsband! Ysaïl tiga och taga emot gåfvan och vara mycket glad och mycket, mycket tacksam. Man skall icke fråga, icke veta ...

Hon talade med en obeskrifligt lustig och intagande min, spärrande upp sina stora och vackra ögon vid vissa vändningar och grimaserande med munnen, som gjorde de smala läpparna piruetter. Nordling betraktade henne förtjust. Hon fortsatte:

— Du vara lik en stor gosse i Ryssland.

— Såå — har du då varit där — kommer du från Ryssland?

— Ah, dessa dumma frågor! Ysaïl icke veta. Skall jag sjunga och spela för dig?

Hur gärna Hugo än annars skulle hafva velat höra den underliga flickan, trodde han sig likväl denna gång för nära gåtans lösning, om han fortsatte fordra svar på sina frågor. Han vidtog därför:

— Nej, nej, inte nu, sedan. Om du berättar om dig något, så lofvar jag att ej komma hit förr än jag har mycket saker med åt dig och har mycket pängar också ...

Ysaïl skrattade. Det var det låga skrattet med underklangen af bitterhet i. Och hennes ögon hade en nyans af förakt i blicken. Hon lät hufvudet falla bakåt och korsade de små fötterna, hvarvid de röda tofflorna föllo af. Hon tände en ny cigarrett och sade mellan rökpustarna:

— Så, jag vill berätta då och hvad jag berätta skall heta: Ysaïl icke veta.

Hon vred sig mot honom på sidan, drog upp fötterna under paljettkjolen och stödd på armbågen, med handen djupt in under de svarta flätorna, talade hon, blicken skådande långt i fjärran:

— Stort torg vid vacker hamn med blått, blått, blått vatten. Många skepp med gula segel, med röda segel, med blåa segel, med röda och blåa och gula segel. Och på torget hvita tält öfver långa bord, där alla köpa och sälja. Många vackra saker, o, så vackra! Skålar och mattor och krukor och halsband och vapen och flickor. Ja, flickor. Unga, vackra, nakna flickor. Och Ysaïl litet barn då. Någon köpa Ysaïl ...

Men hvad han heta, och hvad staden heta och hvad stadens land heta — Ysaïl icke veta.

Ysaïl fara på häst, Ysaïl fara på skepp, Ysaïl bo i stort vackert hus, alldeles hvitt, med många höga, smala hvita torn. En vacker kanal flyta förbi och spegla alla hvita, höga tornen. Ysaïl leka i trädgårdar, som växa på taken och se många vackra flickor dansa. En gammal man röka vattenpipa, när månen gått upp och kanalen är svart, under det vackra, hvita huset. Många tjänare slå i sorbet och vifta stora blad och några spela och sjunga sagor.

Där Ysaïl växa upp och heta Ysaïl, kallas Ysaïl, men hvarifrån Ysaïl först komma, hvad Ysaïl först heta — Ysaïl icke veta.

Och sedan — ack, Ysaïl kan ej säga. Hon vandra i skog, hon vandra öfver stepp, öfver berg. Ysaïl dansa på torg i stora städer, hon dansa i skog vid eld, som brinner i natten. Ysaïl träffa vacker gosse med långa, gula lockar, Ysaïl hålla mycket af honom och han dansa med Ysaïl. Men vacker, ljus gosse gå en natt från Ysaïl och Ysaïl är ensam med fattiga män, som vandra i skog, öfver stepp, öfver berg. Sedan Ysaïl fara på största skepp långt bort — fara hit. Och möta dig. Ysaïl tänka på första gosse och hålla mycket af dig ... Ysaïl dansa på Trocadero, blifva trött, ligga ensam här och röka cigarrett.

Ysaïl ofta längta. Men hvad Ysaïl längta efter — Ysaïl icke veta.

Du säga att du en dag gifva Ysaïl vacker present. Ysaïl skall blifva mycket glad. Du kanske sedan blifva stor man, rik man och du snart glömma Ysaïl. Hon skall fara på skepp, fara på vagn, fara till många länder. Och hon skall dansa och sjunga och träffa många vackra gossar och få många vackra presenter. Men en gång skall hon fara till ett stort lands största stad och alltid stanna där.

Men när det blifva och hvad den stadens land heta, dit Ysaïl en gång gå — Ysaïl icke veta.

Hon tystnade och vände sig om på ryggen, slutande ögonen. Nordling hade betagen lyssnat. Han tyckte sig aldrig ha hört något så naivt vackert och alla hans misstankar flyktade. Minnet af hennes sång i Wosslicks källare dök upp och han frågade, i det han reste sig och gick öfver till zigenerskans plats:

— Säg, Ysaïl, är det detta du säger då du sjunger till den lilla gitarren?

Ysaïl slog upp ögonen och hviskade med dunkel och drucken blick:

— Ja, jag sjunga det på mitt språk.

— Och ditt språk — hvad är ditt språk? Han knäföll vid divanen och tog fatt i de tunga flätorna.

Men hon log endast och skakade på hufvudet.

— Ysaïl icke veta, sade hon.

Därpå sträckte hon vällustigt sin ormkropp, sköt armarna under nacken och slöt ögonen fast.

En timme därefter gick Hugo Nordling sin väg. I ytterrummet stod hans vägvisare, mannen med mynten i

jackan.

Han log hemskt. Hugo hade ej förr sett detta leende, det liknade ett rofdjurs grin, en vargs, en gams grin.

— Kom, sade han, jag visa dig till kabeltåg. Jag veta, att du ej just nu hafva pangar. Du taga detta. Du sedan hjälpa oss.

Och han räckte den förvånade svensken en tiodollarssedel, hopvikt, skrynklig, tummad och till ytterlighet smutsig.

Nöden har ingen lag och Hugo stoppade på sig sedeln. Han kom sig ej för att tacka utan mumlade endast:

— Vänta, vänta — du skall få tillbaka allt — allt.

Utanför huset var gråkall höst. Långt bort öfver kvarterets ruckel reste sig i dimman affärsstadens skyskraparhus, som jättelika och oformliga fästningstorn, sammanbundna med väldiga vallar. Kyrkspirornas spetsar doldes i de låga molnen och allt efter som de båda männen gingo, tätnade dimman. Den lurade tjockare i hvarje grändmynning och när de nådde en hufvudgata, i hvars midt löpte kabelns dubbla trerännsspår, hade lyktor tändts.

— Du snart komma, var det sista Hugo hörde ur ett rödaktigt töcken, när han svingade sig upp på en skakande platform.

Han tyckte sig åka i ett sagoland och i hans hjärna tumlade två tankar: Ysaïl, pangar — pängar, Ysaïl.

Men också något annat rördes under hvirfveltankarna. Hvad det var, kunde Hugo ej klargöra för sig. Ibland tycktes det taga fast form och blifva som dämpade hviskningar till en sorts entonig melodi i takt med vagnens monotona dunkande öfver skenskarfvarna. Men därpå upplöstes det likt cigarrettröken under smideslampan i Ysaïls rum, och då kändes det som något oroande och hotande, något som väntade likt det dolda och okända bakom en hemlighetsfull, stängd och svart dörr.

Kabeltåget rullade framåt i dimman på sin färd genom de milslånga gatorna.

VI.

X.

Arbete.

Hugo slet med skälfvande fingrar upp det lilla hvita, enkla och aflånga kuvertet, hvars firmastämpel i vänsterhörnet på en gång blygsamt och medvetet i små typer bar blott två namn: Frazer & Chalmer. Högerhörnets kaminröda tvåcentsfrimärke med Washingtons bild var afstämpladt Chicago, mottagningsdagens morgon. Den maskinskrifna adressen var nära på korrekt, endast slutbokstafven, g, saknades i namnet Nordling.

Memorandalappen var till halfva sin storlek öfversållad med medaljer kring en vy af firmans väldiga fabriker. I rödt tryck annonserades dessutom verkets sista artikel, en nyuppfunnen kopplingsskruf, och den var afbildad i pregnanttryck på guldgrund. Slutligen följde i en lång spalt namnen på samtliga officianter inom det stora kompaniet.

Själfva brefvet var maskinskrifvet och lydde:

Mr H. Nordlin, City.

Please call at once at our offices as above in regard to matter, previously mentioned. Ask for mr Hall.

Yours truly

Frazer & Chalmer,

pr. K.

Gång efter annan genomläste svensken den korta skrifvelsen, som innehöll för honom nyckeln till framtiden. Han slukade orden, han präntade i sig hvarje stafvelse, hvart skiljetecken, papperets format, tryck, egendomligheter, vattenstämpeln, till och med det lätta sudd som kvarlämnats öfver skrifmaskinens djupblå bläck efter kopieringen. Han lärde sig namnen på listan öfver de presiderande styrelsemedlemmarna i bolaget, hans hjärna fotograferade i minnet för evig tid den betydelsefulla lappens hela utseende in i minsta detalj, kuvertet, frimärket, de taggade kanterna efter konvolutets febrila uppfläkning. Och med ett leende, som tycktes stelna till en mask öfver hela ansiktet, satt Hugo Nordling på en köksstol nere hos fru Ostroem länge stramt stirrande och höll det öppnade brefvet rakt utsträckt framför sig, oviss om han borde gråta eller skratta.

Så hade då till sist lyckan skiftat och tillfället kommit. Hans fantasi ville skena i väg i det oändliga i takt med hans klappande hjärta, och han tyckte sig höra rullande guldmynts rassel mellan hvinet från jättefabrikers remmade svänghjul. Men lika hastigt efterträddes lyckoglädjen af en strupsammansnörande ångest, och han sade till sig själf att det hela var endast en chimär, den vacklande grunden för en korthusbyggnad. Han skulle ej kunna gå dit förr än i morgon, då han först nu på kvällen fått brefvet, och då skulle det kanske vara för sent! Eller ock ville de blott fråga om något — det sades ju ej ett ord om arbete i det afmätta meddelandet. Men — matter, previously mentioned, det kunde dock endast betyda en sak: den förut afhandlade frågan, det vill säga arbete! Och på nytt klang och jublade det inom panna och pulsar.

Slutligen steg han upp. Den känsla af yrsel, som bemäktigat sig honom, fanns ännu kvar och i ett lätt rus af väntande framgångar sprang han uppför trapporna. Presidentvalet var för länge sedan undanstökadt, republikanerna hade ånyo vunnit, den förre presidenten var återvald och alla spådde landet en lysande affärsframtid. — Helt säkert, mumlade Hugo, skall detta blifva till något, helvetet är öfver för denna gång och nu gäller det att skapa det jordiska himmelriket, hvilket nog i alla fall har silfver- och sedelväggar!

Han mötte den förnämsta hyresgästen, amerikanaren mr Harden, som kom ut från badrummet i tredje våningen. De stötte nästan ihop och Hugo tog ett steg baklänges, i det han på sin ledigaste engelska lät följande mening rinna som vatten öfver läpparna.

— Excuse me — är i brådska — glad nyhet. Har just fått en ytterst förmånlig plats ...

Amerikanen sken upp.

— Såå. Glad att höra det. Hvilken bransch?

— Ingenjör.

— Mycket bra — men hvilken firma?

Hugo sade långsamt, betonande hvarje stafvelse:

— Frazer & Chalmer.

Mr Harden blef förvånadt och betydelsefullt allvarlig. Han höjde ögonbrynen, spände blickarna uppriktigt mot svensken och sträckte ut sin hand:

— Gratulerar er, unge man — gratulerar er af allt mitt hjärta. Ni är en son af John Ericsson — af hm — af John Ericssons land, menar jag. Och sådana äro alltid välkomna hos oss, de göra Amerika heder. De hjälpa försvara — likt Ericsson — vår ärorika örn, och stjärnbaneret skall — skall — stjärnbaneret skall alltid svaja öfver deras hufvuden. Vill ni gå med och ta en cocktail?

Mr Harden hade talat med af rörelse och djup mening vibrerande stämma, Hugo tyckte sig se tårar glänsa i hans järnbruna ögon. Han blef själf nästan rörd. Visserligen tyckte han sig för ej så länge sedan ha hört ungefär samma godtköpsfraser i ett annat och obehagligt sammanhang, men det gjorde detsamma, ty nu hade han arbete. Han tryckte hårdt Hardens hand och svarade:

— Tack, mr Harden, jag värderar sådana ord högre än om de kommo från en landsman — de — de äro endast afundsjuka.

Han visste ej hvarför han egentligen gaf denna obehöfliga karaktäristik — orden lades honom mot hans vilja af någon inre makt i munnen.

— Naturligtvis går jag gärna med, tillade han.

Han kände sig smickrad, men tänkte samtidigt tyst:

— Du skulle ej vara så förekommande, om jag fortfarande vore utan arbete, din yankeeräf!

Och så gingo amerikanen och svenskamerikanen ned till en bar och drucko visky.

Därinne stodo ett par svenskar. Hugo betraktade dem medlidsamt, nästan med förakt och ansträngde sig att gifva den amerikanska betoningen åt sitt språk, och han fick anledning att omtala firman Frazer & Chalmer ett par gånger. Då de lämnade det lilla kaféet, kände han sig stolt och lycklig öfver sitt sällskap. Han tyckte sig ha genomgått en hemlig gradrecipiering och blifvit upptagen i en medborgarorden, han var ej längre arbetslös, ej svensk, han var amerikan. — Han hade fått arbete.

Följande morgon var Nordling tidigt uppe. Han tog en kall dusch och lät raka och klippa sig innan första frukosten. Barberaren fick höra några ord om den nya anställningen och äfven till den svarte skoputsaren, den hvisslande negerpojken i hörnet af Dearborn avenue, gafs en vink om Frazer & Chalmer. Gamla fru Ostroem sken af välvilja, också mister Ostroem myste och begagnade tillfället att tillskansa sig en femma af sin hustru. — Det väckte stort uppseende hos samtliga inackorderingar och pigor att se hur påfallande kordialt mr Harden hälsade Nordling just som de tunna pannkakorna med maplesirap serverades.

Men då Hugo stod utanför portalen till kontorshuset öfver på västra malmen och lyssnade till dånet från ugnar, hjul och hammare inom fabriksområdet, kände han sig som en liten pojke inför sitt första skolbesök, och det var ej utan att hans hjärta klappade i förfäran som de stora bälgarna, pistongerna och vidundren inne i de skakande glas- och järnbyggnaderna på andra sidan verkstadsmuren. Därinne arbetade hundratals sotiga kroppar under hvisselpipors hvin, kättingars rassel, vinschars skärande jämmer i skenet af flammande härdars intensivaste hvitglöd. Muskler knötos till stora, hårda bollar och lemmar vredos, vändes, sträcktes och krymptes samman vid alla slags bänkar, sågar, maskiner, saxar och fruktansvärda knifvar. Ångan fräste och vatten rann, kolstybb yrde och metaller forsade, plåtar böjdes och stora lastvagnar rullade på smala spår öfver och under jord. De stora båglamporna svängde och flämtade som lågande solar och alla människor sprungo i vild brådska kring sina göromål. Men inne på kontoren sutto fina unga män böjda öfver böcker

och räknade och skrefvo och i ännu en annan fil af ljusa rum ritade hundra unga ritare stora, hvita ark fulla af tuschens svartaste och underligaste geometriska krumelurer, dem sedan de tusen armarna skulle mekaniskt följa vid sina tunga och flåsande hammare, hjul, tänger och smältformar. Och dit in skulle lilla svensken Hugo Nordling och bli stor.

Han drog djupt efter andan, rätade upp sig och steg beslutsamt in genom de stora glas- och bronsdörrarna.

En livréklädd portvakt häjdade honom:

— Hvarthän?

Nordling kramade brefvet i sin ficka.

— Mr Hall, sade han.

Portierens ton nyanserades litet respektfullare:

— Mr Hall? Well, sir, femte dörren till vänster, den här högergången ...

Han slog med handen nedåt en korridor som vid semaforsignalering. Hugo följde anvisningen. Då han efter en nervös knackning öppnade en mahognydörr, såg han i skarpt ljus i ett högt och smalt rum en mager, svartklädd herre med indianprofil sitta vid en elegant pulpet. Elektriska ringledningar funnos ett helt batteri af på en särskild liten polerad skifva, hvars emaljknappar lyste som skrifmaskinstangenter. Herr Hall pekade på en stol, svängde sin egen så att ljuset föll bakifrån och sade därpå helt kort:

— Ni önskar —?

Hugo sträckte fram sitt bref.

— Så, godt. Nåväl, mister Northing, ni är välkommen. Ni har tur. I går var ni bestämd för en sextiodollarsplats, en kopistplats i blåtrycksrummet bland fyrtio andra kopister. I dag får ni af en händelse sättas in i ett specialrum, där ni blir ensam med en till och er månadslön är hundra dollars. Och hvilken kamrat sen — unge Bullard, ende sonen till Bullard i Philadelphia. Om ni är klok, sir, så blir ni god vän med honom. Ni förstår — mycket god vän ...

Amerikanen log och sköt en listig blick ur sina svarta ögon. Nordling log tillbaka, han kände sig yr och lycklig.

— Vi vet, fortsatte Hall, edra rekommendationer — men de betyda intet. Jag är öfvertygad om att ni reder er, och, hur var det, hade ni ej vissa planer — en uppfinning — en ny idé?

Hugo rodnade af glädje, de kommo således ihåg hans utläggningar, vid de föregående, fruktlösa besöken.

— Jo, stammade han, jo — jovisst, jag har i åratal grubblat på en uppfinning.

Mister Hall log ännu vänligare:

— Hur var det nu, var det på elektroteknikens område?

— Nej, en elevator, en spannmålsele —

— Javisst, javisst ja. Er store landsman, John Ericsson, som vi amerikaner alltid skola minnas och erkänna, kommer ni kanske att täfla med. Nå, det blir en senare fråga. Emellertid — välkommen hit och var viss att stjärnbaneret och vår stolta örn alltid med glädje hälsar hvilken främmande son som helst, som vill sätta in

sina krafter i — i, låt oss säga — deras lands storhet.

Hall svängde stolen tillbaka och räckte brådskande sin hand åt svensken.

Hugo reste sig.

— Förlåt, sade han, skall jag —

— Ja, ni skall stanna med det samma. Det är sant, vi ha för vana att, om så önskas, utbetala första månadens — men endast första! — lön i förskott. Allt annat drages per vecka och i efterskott. Dessutom afsättes dels denna första månads lön, dels ännu hundra dollars med tio dollars i månaden, så att ni, om ni skulle önska lämna oss om något år, då har tvåhundra dollars innestående. Förstår?

— Ja visst, jag tackar —

Amerikanen talade nu fort och affärsmässigt:

— Behöfs ej. Gå ned till assisterande kassören och hälsa från mig — jag varskor honom nu:

Han tryckte två gånger på en ledningsknapp.

— Så där!

— Förlåt, ännu en sak — skulle — skulle jag ej uppvakta någon af cheferna — herr Frazer eller —

Hall skrattade.

— Nej min unge vän: Frazer är död och Chalmer bor i New York, jag har själf aldrig sett någondera af dem. De ha ingen aning om er ...

Och han vände sig brådt mot sin pulpet och började lyfta på brefbuntar.

Hugo gjorde en liten bugning och gick.

Nere i det stora kontoret, som liknade en bank, fick han sina pänningar. Då han kände den lilla rullen frasande sedlar tryckta i västfickan ryste han af välbehag. Och när han hunnit hälsa unge Bullard, som väntade honom i ett ljust och luftigt ateljérum, och funnit att den blifvande kamraten var en fin, vacker och leende ung man, kände han lust att gråta af tacksamhet. De förhörde med några enkla frågor hvarandras kunskaper och funno hastigt ut att de skulle sympatisera förträffligt. Hugo fick i uppdrag af öfveringenjören, som var tysk och i största hast passerade på en flygande rond, att taga ihop med genomskärningen till ett nytt järnvägshjul. Han konstaterade att han med lätthet förstod de knapphändiga orderna och en känsla af obeskriflig trygghet fyllde hans bröst. Inom hans tinningar sjöng det och brusade — arbete! arbete! arbete!

En gäll hvissling skar luften. Den räckte fulla fem minuter och tycktes till sist blifva så intensiv att örhinnorna värkte. Andra hvisslingar stämde i, längre bort, gällare, svagare, kortare, längre. Alla den stora västsidans stora fabriker blåste lunchtimme. De olika fabrikshusens maskinbuller afstannade så småningom. Hammardån, hjulrullande, motorernas stönande andhämtningar upphörde. Det blef jämförelsevis stilla i luften, som nyss vibrerat af tusen malmstämmors skrin, hväsande och surr och klang. Klockan var tolf.

Gnolande en vals drog Bullard af sig lösärmarna af vaxduk. I ett hörn af rummet var en marmortoalett med slipad spegelglasskifva och kallt och varmt vatten. Han fyllde den lilla runda bassängen från de lysande nickelkranarna och den utvalda tvålen spred en svag mandeldoft i rummet. Det lilla toalettskåpets linnehanddukar lyste, nystrukna och färska, som hvitaste snö.

Hugo stod vid ett af de stora fällfönstren. Solen föll in öfver värmeledningens glänsande galler och ute i det ljusa diset aftecknade sig långt bort öfver fabriksbyggnader, vinschar, kranbalkar och broskelett Auditoriumteaterns väldiga fyrkant. Det fula och massiva tornet såg ut som en aflägsen jätte, hvilken stod kapprak vakt mot Michigansjöns blanka spegel.

— Vi gå ut och äta tillsammans, sade Bullard, så kan jag sedan visa er hvar jag brukar köpa mina ritgrejor. Det är hos Abbott på Madison street.

Alltjämt gnolande kammade han sitt lockiga, midtelbenade hår. Slutligen färdig tände han en cigarrett och drog Hugo ut.

— Vi ha en timme på oss, kom låt oss ta’ ett tåg ...

Nere på gården ringlade en bred svart folkorm. Det var arbetarna, som gingo till frukost. De kommo massvis ur komplexens inre, men ordnade sig sedan på led, ty de måste gå genom en tidtagningsmaskin vid utgången.

— Det där slippa vi, sade Bullard muntert.

Och Hugo Nordling log ett gladt och redan litet öfverlägset leende. — Ty han hade ändtligen, ändtligen arbete!

XI.

Den innersta dörren.

En decemberafton kom ingenjör Nordling från City under norra flodarmen genom den dubbla kabeltunneln. Han hade nyss skilts från ingenjör Bullard och var på väg hemåt. De hade ätit middag nere i staden och tömt en flaska rödvin, och denna ovanliga dryck hade hetsat upp Hugo, så att han föredrog att promenera i stället för en ståplats i de öfverfyllda tågvagnarna, som oafbrutet, bildande en enda lång kedja, doft rasslande, rullade förbi honom.

Det var en egendomligt mild vinterkväll. På förmiddagen hade den första snön fallit, men som vanligt hade vädret kastat om och nu var det ljum tö. En i ljusskenet nästan saffransgul modd täckte körbanan, och spåren lyste våta och blanka gatan upp. Bakom svängbrons höga stolpar, bakom spannmålstornen, kajvaruhusen och frukthallarna brann blodröd kvällshimmel.

Men ur tunnelmynningen sköt tåg efter tåg. De breda banden ringlade långsamt ur det svarta, gapande hvalfröret, svängde upp på Clark street och försvunno långsamt mot mörkret kring parkfonden. Vagn efter vagn gled förbi, fick belysning af någon hörnlykta eller skyltruta och visade då raderna af bleka arbetaransikten, som trötta tätt trycktes mot hvarandra, skuldra vid skuldra, näsa mot nacke. Slokhattarna skuggade likgiltiga, hårda, slappa, stelt stirrande anleten. De unga fabriksflickornas österländska drag sågo lidande ut i det osäkra skimret och männens breda axlar, kraftiga nackmuskler eller ock hvita, lungsotshärjade och tärda ansikten blefvo till typer som ej tycktes höra till mänsklig ras, endast imitera den. På detta sätt sammanpackade, i kompakta massor, hvilka forslades fram, en lefvande last, vagn efter vagn i ett oändligt, aldrig slutande tåg, kunde de tros vara några fulländade maskiner, hvars arbetande delar bragts till hvila och som något konstruktörsgeni roat sig med att gifva människogestaltens former.

Klockan slog sju i Notre Dames hvita torn och trafiken blef oerhörd. De stora lastvagnarna körde upp i

gränder och tvärgator för att utvänta kroppsarbetarnas hemtåg. Kuskar och packkarlar gingo in på närmaste krog och utefter trottoarkanterna stöddes bicyklar i hundratal. Endast automobilerna tutade alltjämt otåligt efter plats.

Hugo hade stannat vid hörnet af Ontario street. Han betraktade frånvarande ett halft dussin poliskonstaplar, som med battongerna förgäfves bemödade sig bereda genomgångar för människofloden.

En af dessa poliser föreföll Nordling bekant, men han kunde ej minnas hvar han sett honom. Han såg ut att som de andra vara irländare, men i hans buttra uppsyn låg något godt, något sträft och så att säga korrekt godmodigt. — Jag har sett honom förut, tänkte Hugo och följde hans mera humana knuffningar med battongen. — Gud vet om jag ej rent af talat med honom ... Och vid tanken ryste Nordling lätt ty den upprullade för hans inre syn hela svältperioden före hans anställning.

Nu hade han varit öfver en månad hos Frazer & Chalmer och allt hade gått på bästa sätt, han var hemvan där, hans arbete uppskattades, Bullard var hans bästa vän, redan var han inbjuden till hans Philadelphiahem. Och bakåt ville ej Hugo tänka i onödan — han tyckte sig därvid blifva räddare nu, då allt var väl öfver än då krisen faktiskt pågått.

Som han emellertid lyfte blicken för att fortsätta framåt, träffade den Wosslicks stora källarskylt, och en här af minnen stormade på honom.

— Hvar fanns Ysaïl?

Ett par dagar efter det han börjat på fabriken hade han en söndagsmorgon farit ut till Ysaïls hus. Han hade haft nya kläder från topp till tå, en sjöskumspipa till zigenaren, som lånat honom pängar, och en liten ring åt Ysaïl. Men zigenerskan hade ej varit hemma och hela emottagandet hade varit så underligt och förläget att Nordling ej gjort om besöket. Visserligen hade mannen enträget bedt honom, men samtidigt skelat och sneglat så otäckt och lömskt under lugg, att Hugo fått bestämd afsmak för vidare umgänge. — Han hörde ej längre hop med dem.

Men nu — nu, hvar fanns Ysaïl? Om han blott finge en enda gång till trycka henne intill sig, nu då han var säker, var på solsidan och skulle kunna njuta utan att tigga. Han erinrade sig plötsligt att hon ju ej ens visste hvad han hette — hon hade aldrig frågat. Ja, hvilken underlig tös, hon frågade aldrig, det var ju nästan overkligt ...

Trottoarens folkström började nu åter vaja och svänga framåt. Kabeltågen rullade alltjämt förbi, men ej fullt så tätt. Vagnarna glesnade, passagerarna började uppblandas med butikbiträden. Hugo fick en knuff af någon, han sneddade gatan och gick in till Wosslicks. Då han öppnade svängdörren och mekaniskt lyfte blicken mot gatfonden, såg han hur kabeltågens släpvagnar, hvars violetta och röda ögon blinkade efterst, slukades af vintermörkret.

Salen var sig lik. I det töckniga ljuset från pelarnas lampor skymtade den förfärliga oljemålningen öfver Karl den Stores intåg, och de tre flugsmutsade porträtten öfver hvar sin dörr sågo stelt och melankoliskt ned på samlingen af slarfvigt klädda kroggäster. Matbordet i sitt hörn doftade som en kloak och bland de trasiga resterna på flottiga brickor och i nedspillda karotter blänkte gaslågan under korffatet. Den lilla böhmiska kyparen höll på att sågspåna det fuktiga golfvet.

Hugo blef stående vid diskhörnet. Han tyckte på en gång att stolarna voro för smutsiga att sitta på, borden för klibbiga, människorna för sluskiga, hela lokalen för ruskig att för honom kännas vid. De som rörde sig därinne voro främmande ansikten, nya för dagen kanske, men de voro ändå alla samma nattyper, samma lifvets skuggfigurer som han sett förut.

Och längst bort stod O’Neill. Advokatens ansikte var pussigt och spöklikt hvitt. Hans svarta ögon under de uppsvällda locken stirrade dystra på hyllans glas. Bredvid honom, inom disken, stod Wosslick. Han var ännu fetare än förr och tycktes knappt orka draga blossen ur den cigarr, som hängde mellan hans blåröda läppar.

— Får jag ett glas öl, sade Hugo.

Nu kom böhmaren fram. Han kände ej igen Nordling. Doppande sina nedspånade röda armar i en balja isvatten, som stod under en tunna, torkade han dem därefter på sitt fläckiga förkläde. I det samma ljöd ett skri genom rummet.

Det kom från O’Neill. Han hade stigit fram på golfvel och kastat nerohufvudet tillbaka, snigellockarna klibbade som af svett vid hans bleka och vackra panna.

— Nu får den mensch ein anfall igen, mumlade den lilla vaktmästaren, pass man blott på ...

— O’Neill, sluddrade värden och slog med handen slött i diskskifvan. — O’Neill, sä — säger jag, nu får det vara slu — va — vara slut, säger jag på det här. Gå och skrik nån annan stans ...

Wosslick vände trumpen sin rygg åt gästen.

Men O’Neill hörde ej. Hans ögon började plötsligt lysa med ett skimmer som hos sig långsamt tändande glödlampor. Han intog position som en talare, slog ut med handen och röt:

— Gentlemen, lyssna! Ja, det är slut, jag har ej vidare att tillägga. Men jag böjer mig ej för juryns beslut, jag respekterar ej, jag resignerar ej. Jag går min väg, det är allt. Se hit!

Snabbt drog han en liten flaska ur fickan, satte den till munnen och skrek:

— Skål, kamrater — nu går advokaten James Francis O’Neill ...

Han tömde det lilla glaskärlet som därefter krossades mot golfvet, då han lät det falla. Själf stod han upprätt några sekunder, under det att hans ansikte fruktansvärdt förvreds och ett hest vrål steg från hans läppar. Därpå störtade han handlöst omkull.

En ögonblicklig förvirring följde. Hugo tappade sitt ölglas, fradgan stänkte på hans benkläder. Wosslick såg ut som om han träffats af slag. Han höll sig med båda händerna i disken och stammade tillintetgjord:

— Man kommer att stänga min bar — herre gud, jag blir ruinerad — mina herrar, ni äro vittnen att det var själfmord — jag kunde ej hjälpa det — mina fiender skola säga — — —

Men ingen lyssnade till värden. Alla trängdes kring den olycklige advokaten. Någon tog upp den sönderslagna flaskan. Bitarna kvarhöllos af etiketten, som var röd, och på hvilken lästes under en dödskalle och ordet Poison: Carbolic accid.

Genast skreko flera stämmor om hvarandra:

— Han har tagit gift — en har tagit karbolsyra — spring efter polis — doktor — gift — karbolsyra ...

Men O’Neills kvidan hade tystnat. Då han fallit omkull, hade han vältrat sig öfver på ryggen och efter det benen krampaktigt sammandragits, hade de börjat trumma mot golfvet i snabb takt som trumhvirflar. Men snart hade fötterna upphört med de hemska ljuden och efter några sparkningar låg han orörlig, stel, död. Liket var fläckadt af sågspån, det såg ut som hade imperatorsgestalten dragits ut från en arena.

Hugo vågade ej se på den döendes ansikte. Han kände sig sjuk och matt, och ännu en gång upplefde han i denna lokal känslan af att genomgå en dröm. De omkringståendes prat om advokatens egendomligheter, hans hastiga sortie och om Wosslick och polisen, föreföll som ord utan mening, hvilka klingade fjärran och ofattbart. Helt maskinmässigt fann Nordling ett glas i sin hand, han tömde det och fann att det var visky, men han kunde ej förstå att han begärt det. Då de andra tackade förstod han att värden bjudit på detta graföl.

Nordling sträckte på sig och såg sig omkring. Alla diskuterade fortfarande självmordet. Han gick långsamt mot dörren, stannade en stund, men då ingen märkte hans aflägsnande eller bad honom stanna, öppnade han raskt och gick ut. I detsamma stod zigenerskan framför honom.

Vinet, ölet och viskyn kom hans blod att sjuda. Han tyckte att ett tunt flor, skärt och gult, låg öfver gatan, framför husen, för de redan julsmyckade butikernas eklärerade grannlåtsfönster. Ysaïl fäste sina mörkgula ögon på honom och log.

Ett ögonblick dök ansiktet af den gamle höfdingen, eller hvad han var, upp tätt bakom Ysaïls skuldra. Men äfven han log, så de hvita tänderna blottades och blixtrade under hans mongoliska mustasch, och zigenerskan sade några ord på det främmande språket och båda skrattade. Så försvann han som genom en fallucka, och Hugo måste också skratta, då han tog Ysaïls arm under sin och de gingo ned i en bigränd. Mörker uppslukade dem, han hörde blott polisvagnens gonggong skrälla och såg en skymt af den svarta begrafningsvagnens täcklåda, som i karriär vek om ett hörn, följd af en springande folkhop. Därpå voro de djupt inne i gränden.

— Ysaïl, hvart gå vi?

Hon svarade, i det hon ökade stegen:

— Hem till mig. Du minnas dörren?

Hugos hjärta klappade hårdt.

— Ja, sade han ifrigt, den innersta dörren. Hvad mer?

— Så du komma med Ysaïl. I morgon jag fara bort.

Men Hugo, som kände sig i det ökade stadiet af ett rus, aktade ej därpå. Han ville stanna flickan och upprepade gång efter annan:

— Så hör då, Ysaïl — stanna, lyssna, vi gå ej hem till dig, kom med mig — vi gå ned i sta'n, på en teater, på ett hotell, vi skola supera —

Men hon drog honom i armen:

— Var ej dum — kom ...

De veko kring hörn, gingo öfver gårdar, genom lutande portgångar. Stundom snafvade Nordling.

Han fortsatte att bevekande mumla:

— Så hör — jag har pangar — mycket, mycket pangar.

Hon skrattade sitt låga ormskratt:

— Har du? Då Ysaïl glad! Har du nu gjort den uppfinning?

— Ja, ja, ja — mycket, mycket pangar.

Och plötsligt stannade han, uppgifven af trötthet och slog sina armar kring henne.

— Jag går ej längre, förklarade han.

— Se så, nu äro vi här — se!

Och verkligen, Hugo trodde sig igenkänna det gamla rucklet. I mörkret reste sig ett lågt hus med ett staket utanför. Marken var uppblött och gyttjig.

Han hörde Ysaïls röst före sig:

— Kom — här är Ysaïl.

Ett ljussken slog en bred flamma i natten och rektangeln var en dörr. Därpå knarrade trappan under hans steg, en ny dörr och han famlade sig igenom ett svart rum, där han stötte mot bord och stolar, ännu en dörr och mjuka mattor kändes under fötterna likt gungande tufvor i kärr. Ett draperi drogs undan — en sista dörr och Hugo stod i en liten kammare, hvars väggar voro filt- och mattbelysta. Han visste ej hvarifrån belysningen kom, men skenet var hafsgrönt, och då han sjönk ned, märkte han att han satt på en låg och bred säng, fylld af brokiga kuddar, sjalar och präktigt färgade täcken. Och Ysaïl kröp tätt intill honom, slog sina nakna armar kring hans hals, bet honom i kinderna och kramade honom, som ville hon kväfva honom.

Ett ögonblick förekom det Nordling som visade sig midt på väggen zigenarens grinande ansikte, men det försvann genast. Han såg Ysaïl resa sig och räcka honom en metallbägare.

— Drick, sade hon.

Hugo ville skjuta bort drycken. Den luktade parfym och kväljde honom därför. Men flickan blef ond. Hon stampade med sin lilla fot och rynkade ögonbrynen. I detsamma kastade hon af sin jacka och Hugo såg henne nu stående alldeles rak, med hårdt lindad gördel kring de smidiga höfterna, endast en armslängd ifrån sig. Han famlade efter broschen af slipade glasbitar, som fäste gördeln.

— Drick först, sade hon.

Då drack han.

Dryckens kvalm försvann, den var i stället isande och förklarande, och nu såg han att Ysaïls kammare inom den innersta dörren ej var liten utan ett stort långt galleri. Taket, som var hvälfdt som en dôm och hade utskärningar likt moriska arabesker, var öfversålladt af ljusblå stjärnor, femuddade, i en oändlig rad, och kanterna voro rubinröda som vin eller blod. Från dessa stjärnor kom också ljuset och det var ej längre hafsgrönt utan blått, som himlens eter. Och kring väggarna stodo smala pelare, lindade med band, likt barberarnas skyltpålar, och de vredo sig omkring sig själfva så att spiralerna löpte uppåt, mot stjärntaket. Men mellan pelarna föllo i motsatt riktning, det vill säga mot golfvet, vackert färgade vattenströmmar, som flöto ut öfver det marmorrutade golfvet, hvars sneda, svarta, röda och hvita kvadrater tycktes hoppa i hvarandra. Längst bort böljade tjocka sidendraperier likt solbelysta kvällsmoln i storm. — Men Ysaïl var försvunnen.

Det gjorde dock ingenting. Det var så vackert och underbart att ligga där och se på detta kaos af krypande, svängande, hvirflande och bugande ränder, strömmar, växlande takfält och stjärnytor. Ibland blefvo de till trianglar, som kröpo in i hvarandra, ibland till roterande cirklar, ibland till en enda massa af fallande facetter i prismats färger, likt glasbitarna i en leksakskikare. Och slutligen föreföll det Hugo som sväfvade han själf, och han tyckte sig se O'Neills ansikte, men ej dödt, utan lefvande, och mister Ostroems ansikte och den

grinande zigenarens korplugg. Han såg en flod af ansikten, ett haf af ansikten, de passerade förbi som arbetaretåget på Clark street. Och alltsammans, ansikten, stjärnor, moln, pelare, Ysaïls kammare, hennes egen vaga drömbild, det blåa ljuset och den röda gördeln, stadens mörka gränder, af hvilka han oförmodadt såg en perspektivisk rad, allt, färger, lif och rörelse, slocknade i ett nu och det blef ogenomtränglig natt. — Han kände en stelnande förnimmelse som frystes hans kropp till is.

En hvit vårdag vaknade ingenjör Hugo Nordling fullständigt och klart till medvetande. Det var i en säng på allmän sal i Alexian Brothers Hospital.

Och så småningom berättade man honom att en gråkall vintermorgon hade ett par privata polismän från Pinkertons, som händelsevis snokade igenom stadens värsta utkant, funnit en så godt som naken man på prärien. De hade trott honom död af ett krossår i nacken, men han hade lefvat upp, tack vare en konstitution, som måste blifvit förberedande grundlagd af generationer bönder i ett härdande nordiskt klimat.

Där Hugo låg i den stora salen under en anslagstafla, liknade han med sin kloroformluktande hufvudbindel en sårad soldat. Bullard sade det åt honom, då han besökte honom och meddelade att firman hade plats öppen för honom, om han raskade på med att krya till sig.

Nordling tänkte på liknelsen och tyckte att den ej var så oäfven. Han hade stupat på okändt fält, men först efter en strid, som redligen varat i många och långa månader.

Då han en ljum eftermiddag gick ifrån lasarettet, kände han att han nu först riktigt vaknade till en ny värld med nytt lif och endast vakna intressen. Det fanns ej längre sagor och drömmar, och skulle någonsin fantasien tagas i anspråk af hans ritarhjärna, så skulle den dock vara af så pass substantiell natur, alt den kunde omsättas i klingande valuta.

Detta meddelade han sin vän Bullard följande dag, då de båda stodo lutade öfver vinkelborden uppe i det ljusa ateljérummet. Och Bullard tyckte det var förståndigt sagdt och båda lyssnade lika förnöjda — halft andäktigt, halft lockade att takthvissla — till maskinernas buller nere ifrån gården, hvilket kom rutorna att sakta dallra som då tonerna vibrerande genomströmma en kyrkas orgelpipor.

Den inledda polisundersökningen angående ett mordiskt öfverfall efter narkotisk bedöfning, samt rån, med mera, på en ung ingenjör, gaf intet resultat. Detta beroende på de sväfvande uppgifter, den unge mannen kunde meddela. Icke ens huset, enligt hans påstående beläget i något af de ökända, ruskiga kvarteren på andra sidan

af nordvästra flodarmen, var han i stånd att utpeka. Hvad beträffar de zigenare, han sökte gifva en beskrifning af, så voro de likaledes omöjliga att uppspåra.

XII.

————————————

Långt efteråt, då Hugo lämnat såväl Frazer & Chalmer, som den stora staden, många år efteråt, då han gjort och länge sedan sålt sin uppfinning och var gift och hade barn och hette Hugo Northing (H. Northing Esq. of the firm Northing, Bullard & Bullard, Iron and Steel Works, Pittsburg, Penn.) — tänkte han ibland på Ysaïl.

Han mindes också den hårda perioden, då han saknade lya och kula och icke visste hvar han skulle luta sitt

hufvud, och fastän han undvek att tänka för mycket tillbaka, sammanväfdes alltid, när det dock skedde, denna tid på ett underbart sätt med Ysaïl.

Det kunde hända, att när fru Northing — *née* Bullard — någon sommar låg i London eller vid Rivieran, herr Northing efter ett herrsamkväm gick ut och satte sig på sin hustrappa och i den tropiska sommarnatten tänkte öfver sitt lifs öden.

Så underligt kunde då hans tankar gå, att han oförmärkt suckade djupt. Där han satt ensam och tyst framför sitt präktiga parkavenyhus af huggen brunsten, skulle man ha svårt att förstå, hvarför han suckade. Det är ej heller troligt, att han ens själf riktigt fattade det. Möjligen trodde han det bero på att han med hvarje år blef tvungen att arbeta allt trägnare — det var nu en gång så, att det arbetet grep sin man allt fastare — och att järnmarknadens spännande timmar på aktiebörsen tillsammans med spekulationerna vid ritbrädet tärde en del på hans nerver. Men hur som helst, i nattens stilla timmar tänkte han på hvad han gärna ville kalla kamptiden.

Då kunde han med nästan ett litet leende erinra sig den stora stadens långa gator. Den stora staden, som lefde på människors blod, svett och hjärnmassa, som slukade millioner offer och som tog till fånga dem, som strömmade dit, fängslade dem inom sina granitmurar för alltid, kramade dem, trampade på dem, dödade dem — som födde vansinniga hopp hos tusen och lät ett par för dryg betalning nå tinnarna, när deras hår redan tunnats af och blicken och hjärtat blifvit okänsliga. Men som trots allt, dock var den stora staden, där nuets underverk föddes och lefde.

Han log trött, då han mindes de långa nätterna, de vilda feberdrömmarna, de förtviflade tankarna, nattens skuggor, gatans människor, grändens faror och hungerns fasor. Hans öga skådade fjärran bakåt, inåt, nedåt, när han kom ihåg de skälfvande figurer, som, i evig kretsgång kring det tunga lifshjulet, befolkat hans värld den tiden. Han letade efter deras namn och anletsdrag och hans visste ej alltid om han gissade rätt, där han satt på sin stentrappa ensam i natten, ty han hade för länge sedan bannlyst dessa skuggor ur sitt minne.

Också ännu längre tillbaka vandrade hans tankar, och de kretsade för någon kort halftimme kring det lilla stackars landet uppe i norr, från hvilket han för alltid vandrat bort. Men där hade han ännu mindre beröringspunkter, det var som efter en organisk operation — en bortskuren lem, hvilken ersatts af en mycket starkare, om ock konstgjord. Nej, det lönade ej mycket, att grubbla på, de som en gång tänkt på lille Hugo Nordling och hoppats i stilla glädje att han skulle blifva en duktig man, de voro döda och borta och de hade ej fått tid vänta och höra om hans utveckling. Och ingen annan heller troligtvis, annat än möjligen genom dunkla och lösa rykten, ty han umgicks aldrig med landsmän.

Men märkvärdigast var, att någon enstaka gång, någon sällsynt, ljum och enslig nattstund, kunde mister Northings tysta suck stiga af annan orsak. Äfven den hade han svårt att för sig klargöra innebörden af, men han kände dock att den rörde sig öfver, hade sitt ursprung i hans äktenskap.

Ty hur lyckligt allt gestaltat sig för honom här i lifvet, var det äfven här något han hungrade efter. Det lilla ordet kärlek behöfde ej ovillkorligen ha gemenskap med ordet hustru, men med kvinna skulle det väl i alla fall i hvar mans lif någon gång sammankopplas. — Och det hade det nog ej i herr Northings.

Dessa underliga tankar voro emellertid så sällsamma och utom den sfär, Hugo Northing rörde sig i, att han halft af feghet ej vågade pejla deras djup. Det var som hade han likt mannen i spökhistorien fruktat att få se under kistlocket sitt eget förebrående jag.

Då kunde visionen af Ysaïl stiga upp. Och plötsligt, som ett stjärnskott i natten, trodde han sig se hennes fina och grymma anlete afteckna sig mot den stora stadens nattbelysta bakgrund. Och åren därborta stego upp ur glömskans graf, i hungersvepningar, i tårdukar, i det tysta släpets och motgångarnas svarta dräkter.

Så småningom sammanblandades hennes namn med de åren, blef ett begrepp för dem. Det var som hade kamptiden smultit in, gått upp i dessa fem bokstäfver, och ibland förekom det honom, som hade hon varit något overkligt. Allt efter som år lades till år bleknade bilden af Ysaïl och slutligen stod hon i hans minne endast som en produktion af hans hjärna, och han trodde ej längre att han någonsin träffat henne. Hon blef ett namn, som han någon gång förvånad mumlade. Och då han riktigt tänkte efter, tycktes det honom, som hade han ju aldrig kunnat möta en sådan kvinna.

— Hur, sade han till sig själf, skulle det gått till? Hon är på sin höjd en bild af den stora stadens nattsida — ej mer. Jag, som inte, vare sig utom eller inom mitt äktenskap, tycker, känner mig ha verkligt ägt en Ysaïls syster, en af hennes olagligt eller lagligt fallna systrar, hur skulle jag ha kunnat ägt Ysaïl ...

Och han upprepade för sig själf, ensam i den tysta och balsamiska natten, på stentrappan till sitt rika och tomma granithus:

— Hon skymtade sporadiskt en gång — i den stora staden — hon var den stora staden — gatan, natten, Ysaïl — — —

Så blef hon en svältens fantasi, en hungerdröm.